মেঊসেল

বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী তিনিমাহীয়া পত্রিকা

শ্বহীদ ৰাজবাবু সিংহ

অসম চৰকাৰ ঃ আভ্যন্তৰীণ জলপৰিহন বিভাগ

গুৱাহাটী

অসম চৰকাৰৰ অন্তৰ্গত আভ্যন্তৰীণ জল পৰিবহণ বিভাগ ক্ৰমান্বয়ে এক বিশেষ বিভাগ হৈ পৰিছে। এই বিভাগে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীত কেইবাটাও প্ৰধান পাৰঘাট নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ উপৰিও ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু উপ-নদী সমূহত যাত্ৰী আৰু মালবস্তু সহ বাণিজ্যিক পদ্ধতিৰে পাৰাপাৰ কৰিব পৰা প্ৰাৰম্ভিক ব্যৱস্থা ইতিমধ্যে কৰিছে। ইয়াৰ উপৰিও গুৱাহাটী-উত্তৰ গুৱাহাটী, গুৱাহাটী ৰজাদুৱাৰ আৰু যোগীঘোপা, গোৱালপাৰা, পঞ্চৰত্ন পাৰঘাটৰ নৈশ খেপৰ ব্যৱস্থাও আছে। এই বিভাগে বৰাক নদী আৰু উপনদী সমূহত যাত্ৰী মালবস্তু পাৰাপাৰাৰ ব্যৱস্থা প্ৰবৰ্ত্তন কৰিবলৈ কাছাৰ জিলাৰ শিলচৰত এটি সংমণ্ডল স্থাপন কৰিছে।

আলিবাট আৰু ৰেলৰ পদ্ধতিতকৈ সুন্দৰ ভাৱে ভাড়াৰ সস্তীয়া নিৰিখত আমি ইতিমধ্যে বাণিজ্যক সেৱা আগবঢ়াইছো।

ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীত পাৰ অঞ্চলত সুদক্ষতা আৰু মিত্যব্যয়ী ভাৱে জাহাজেৰে পাৰাপাৰ কৰিবলৈ হলে, অনুগ্ৰহ কৰি মূখ্য কাৰ্য্যালয় বা সংমণ্ডল অথবা উপসংমণ্ডলৰ গুৱাহাটী, ডিব্ৰুগড় যোৰহাট আৰু গোৱালপাৰা বাণিজ্য বিষয়াৰ ওচৰত যোগাযোগ কৰক।

(অসম চৰকাৰৰ আভ্যন্তৰীণ জলপৰিবহন বিভাগৰ সঞ্চালকৰ দ্বাৰা প্ৰচাৰিত।)

মেঙসেল

(বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী তিনি মাহীয়া পত্রিকা)

ঃ সূচীপত্র ঃ

মলাট ঃ শ্রীশিশিৰ সিংহ

॥ সম্পাদকীয় ॥

ইমাঠাৰৰ ব্যাকৰণ

ইমাঠাৰ বুলিয়া হাবিঅউ ৰৌ বেলাসি। ইমাঠাৰৰে কোনোগই অবহেলা নাকৰতাৰা। কিন্তু ঐ ইমাঠাৰ উহান জিওতা কৰিয়া থনাৰ কোনো প্রচেষ্টা দেহিয়াৰতা? কোনো সাহিত্য পত্রিকাহান লুকুন্নে ঐহানাত প্রায়ই দেহিয়াৰ যে আমাৰ সমাজে দলাদলি আছে এহান প্রমাণ কৰাত ব্যস্ত অয়তাৰা। কোন সমাজে দলাদলি নেয়? হাবি সমাজেউ আছে। ফুটবল ক্রিকেট বুলিক দল দুহান থাইতাৰা, ঐহান বুলিয়া কি দলআহান আৰাক দল আহানৰ চিৰশত্রু? না নাগয়। কিন্তু আমাৰ সমাজে ঐহানৰ ব্যতিক্রম। অমুকউগো ঐদলৰ, ঐ সভাৰ, গতিকে উগৰে ব্যক্তিগত ভাবে বয়কট কৰ, কৰিক ইত্যাদি। কিন্তু প্রকৃতপক্ষে চেইতে গেলেগা, দলাদলি কৰত্তাৰাতা কাৰ স্বার্থে, সমাজৰ স্বার্থে নাগই, হয়ত কোনো মানু আগৰ ব্যক্তিগত স্বার্থ, হয়ত ৰাজনৈতিক স্বার্থঅউ থাইতে পাৰে। কিন্তু আমি চানা উচিত আমাৰ সমাজগত স্বার্থ উহান। সমাজৰে মুণ্ডে থয়া কোনো মানু আগই তাৰ ৰাজনৈতিক স্বার্থ আদায় কৰাণি উচিত নেই বাৰো উহান সমর্থন যোগ্যহান নাগয়। আজি বছৰ ৪০ অয়া যাৰগা ইমাঠাৰহান প্রচলনৰ আন্দোলন কৰাণিৰ। ভাৰত সৰকাৰ ঠাৰহান স্বীকৃতি দিল, কিন্তু আসাম সৰকাৰ প্রচলন কৰতেগা মণিপুৰ সৰকাৰৰ প্রতিবাদে প্রচলন কৰাণি নুৱাৰিয়া আছে। বিঃ ম ছাত্র ইউনিয়নে ঐতিহাসিক আন্দোলন সৃষ্টি কৰিয়া যিতাৰাগা।

কিন্তু প্রশ্নহান অসেতা, আন্দোলনৰকা আন্দোলন কি আমাৰ লক্ষ্য? সমাজৰ ভিতৰে মতামতৰ অনৈক্য থাৰ থাইতে, কিন্তু ঠাৰ এহান প্রচলনৰ আগে আমাৰতা যেহান কৰণীয় উহান কি নেয়ছে? কতগোই ছ বর্ণ, কতগোই মাগধী, কতগোই শৌৰসেণী আদি। হিমালয়গো হাতে হাতে সেচে যাৰগা, কিন্তু আমাৰ গিৰি গিথানিতে সেচানি নেয়। কত মানুয়ে ৰৌমেলিয়া সর্বসন্মতি 'ব্যাকৰণ' আহান প্রনয়ন কৰাণিৰ অনুৰোধ কৰিয়াই আসি, আৰ কতগো আহানে আমাৰ জাতৰ ইতিহাস আহান

লেঙকৰানিৰকা সমাঙহিতকামী উতাৰে অনুৰোধ থয়া যিতাৰাগা। কিন্তু কোনগই কাৰ কথাহুনেৰ? কতগো আহানে নিজৰ লকেই গোত্রৰ গৌবৰলো আছি, সাধাৰণ মানুয়ে এবুজো পেয়া মাতে নুৱাৰতাৰা তানু এতা কোনতা? জ্ঞানী মানু বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী সমাজে এবুজো আছি। ঐ গিৰক-গাছিৰে জ্ঞানী বুলতাঙাই যদি তানুৰ জীবদ্দশাত সাধাৰণ মানুৰকা লিপিবদ্ধ কৰিয়া যিতা-ৰাগা বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰীৰ জাতীয় ইতিহাস। তানুৰ পৰবর্ত্তী বংশধৰ উতাৰ পৰিচয়হান ঐ জ্ঞানীমানু দৌআনাৰ পিছেদে বিলুপ্ত নাক। ঐ জ্ঞানীমানু উত্তাৰে সাধাৰণ মানুৰ হেইচাহান বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰীৰ ইতিহাস, তথা সাহিত্যৰ পথগোত আগ বাড়াদেনাৰ সর্বসম্মত ব্যাকৰণ আহান লেঙকৰাং ভবিষ্যত সুনাগৰিক নিঃবিঃমঃ স্টুডেণ্টস ইউনিয়নবে উ এ ব্যাপ ৰে কার্য্যপন্থা নেনাৰ হেইচা থাৰ, লগে নিখিল বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী মহাসভাৰ সাহিত্য পৰিষদে এ ব্যাপাৰে— যথেষ্ট নেতৃত্ব নিতাইগা আশা থাইল। ++

শ্বহীদ ৰাজবাবুৰ ফটো সংগ্রহ কিসাদে অছিল

আমাৰ মানুৰ অনেক ধাৰণা আসিল যে মানুৰ ফটো তুলিয়া থৈলে মানু উগোৰ আত্মা উগো শান্তি নাপাৰ বাৰো মানুউগো মৰানিৰ লগে লগে ফটো কুষ্ঠী পেয়াউ ছিড়িয়া পানীত বেলাদেছিলা। কিন্তু যুগৰ পৰিবর্ত্তন বাৰো অন্যান্য সমাজৰ লগে তাল মিলেইত্তেগা দেহিয়াৰ যে ডাঙৰ মহাপুৰুষৰ ফটো পূজা কৰত্তাৰা। আমাৰ সমাজে মহাপুৰুষৰ ভিত্তৰে শ্রীশ্রীসাধুঠাকুৰ ভুবনেশ্বৰ বাবাৰ ছবিহান পূজা কৰিয়াৰ। এ সম্পর্কে আমাৰ সমাজে এত্তা কামে আগভাগ লনাত মাছুঘাট নিবাসী (বর্ত্তমানে গুৱাহাটী) শ্রীযোগেন্দ্র লাল সিংহ গিৰকৰ অবদান উহান সমাজে থাকাত জানেয়াৰ।

শ্বহীদ ৰাজবাবুৰ ফটো এহান সংগ্রহ কৰানিত শ্রদ্ধেয় দাদা গিৰক শ্রীযোগেন্দ্রলাল (সাধুদা) ৰাঙ মেঙসেল কর্তৃপক্ষ কৃতজ্ঞ। এসাদে দুষ্প্রাপ্য ফটো এহান সাধুদাদাৰ সংগ্রহে আসিল বুলিয়াই শ্বহীদ ৰাজবাবুবে সমাজৰ লগে পৰিচয় কৰে দেনাৰ সুযোগ মেঙসেলে পেইলো। এ ফটো এহান সংগ্রহ কৰে ছিলতাই আজিত্ত প্রায় ৩৩ বছৰ আগে। ঐ সময়ত আমাৰ জাতীয় চেতনা আহানৰ সুবর্ণ যুগ আহান অসিল। ঐ পেইত ৺ৰাজ-বাবু গিৰকৰ ফটো এহান স্বর্গীয় কালাচান্দ সিংহ (দুধপাতিল নিবাসী) গিৰকে ৰাজবাবু গিৰক জীবিত থাইতে আকিয়া থসিল। স্বর্গীয় কালাচান্দ সিংহ শিলচৰ গভর্ণমেণ্ট হাইস্কুলৰ ড্রইং শিক্ষক আসিল। ঐ গিৰকৰ পুতক শ্রীনীলকমল সিংহ (তাঙ কলিকাতাৰ আর্ট স্কুলে পাকৰেসিল)। গিৰকৰাঙতো ৺ৰাজবাবুৰ ফটোৰ সন্ধান সাধুদাই পাৰ। ঐ ফটো উহান সংগ্রহ কৰাৰ পিছেদে শিলঙে পুলিশ বাজাৰে উহানাত্ত ডেভেলাপ কৰিয়া ফটো হঙকৰানি অসে বাৰো ঔপেইত্ত শ্বহীদ ৰাজবাবুৰ জন্মতিথি বা মৃত্যু তিথিত ফটো ব্যবহাৰ অৰ।

এসাদে দুষ্প্রাপ্য ফটো এহান সংগ্রহ কৰিয়া থছিল বুলিয়া আজি আমি শ্বহীদ ৰাজবাবু অৱয়বগো দেহে পাৰিয়াৰ।

ঐ ফটো উহানত্ত খৃষ্টান বস্তীৰ শিশিৰ সিংহ গিৰকে ব্লকগোৰ ছৰিহান আকেদেনাত্ত শিশিৰ সিংহ গিৰকৰাঙউ মেঙসেল কর্ত্তৃপক্ষ কৃতজ্ঞ।

—শান্তি কুমাৰ সিংহ

পুণ্যশ্লোক ৰাজবাবু

যোগেন্দ্রলাল সিংহ

আমাৰ ডাঙৰ পুণ্যতিথিহান অইলতাই ৮৭ বছৰ আগে (১৯০৫) ইংৰেজীৰ ২৩ আগ্রনে পুণ্য-শ্লোক ৰাজবাবু আমাৰ হাদিত আহেছিলতা সমাজ এহানৰ সমৃদ্ধিৰকা, উন্নতিৰকা। আজি আমাৰ সমাজে পুণ্যশ্লোক ৰাজবাবুৰ নাঙহান তেৰাগৰ সাদে জীলকেয়া আছে। সমাজৰকা দেশৰকা তাৰ আত্মদান হুদ্দা আমাৰ সমাজে নাগই, আৰ আৰ সমাজেউ দুর্লভ। আমাৰ হাদিত্' তাৰ নাঙ এহান হুনাৰ আখৰে' ইকৰা থাইতই। তাৰ কথা নিংশিং অইলে হাদিগ ফাটেৰ। আজি তা মৰিয়াও আমাৰ হাদিত্ আমাৰ অয়া আছে। হাদিহাদিত আমাৰ হাদিত তা তেৰাগৰ সাদে জিলকেয়া যাৰগা মাতেদিয়া যাৰগা-মোৰ নুংশিপা বেইবুনি উঠো জাগো চেই তোমাৰ কৃষ্টিহান তোমাৰ সভ্যতাহান—আগ বাড়—।

আমাৰ সমাজ শিল্পকলাত নাছা এলাত হাব্বিৰ গজে হুদ্দা ভাৰতবর্ষে নাগই সাড়া দুনিয়াত ডাঙৰ ফামআহান দখল কৰিয়া আছে। আমাৰ নাছা এতা দেহিয়া আজি সাৰাবিশ্ব মুগ্ধ অয়া আছি, মাততাৰা এসাদে—টেঙাৰাৰ হাদিত হুৰ্কাং দেশ আহান কিসাদে এলা নাছাৰ শিখৰে গেলা-গাতা? হুদ্দা এলানাছা নাগই সভ্যতা. কৃষ্টি বাৰো শৌর্য্যবীর্য্যোউ। থালকৰিয়া নুংপুং অইতাৰা মহাভাৰতৰ বীৰশ্রেণ্ঠ অর্জুনেউতে এপেই আমাৰ মহাবীৰ বব্রুবাহন ৰাও মুৰগ নঙেইয়া গেলগা। যুধিষ্ঠিৰৰ অনুৰোধ থইলইসতে আমাৰ বভ্রুৱে, ভাৰত সম্রাট অনা পাৰেছিলনাই। এতাহাৰি ঐশ্বর্য্য থাইতেগাহে মণিপুৰ মহাভাৰতৰ যুগেত্ব আর্য্যসভ্যতালো অজিঅউ ভাৰতৰ মুঙৰ দোয়াৰ জ্বল জ্বল কৰিয়া আছে।

এহানতে অতীত্। এঅতীতৰ ঐশ্বর্যৰ ভাণ্ডা-ৰগো দিনে দিনে ক্ষয় অইয়া গেলগা। ইতি-হাসৰ উত্থান পতন কত পটপৰিবর্ত্তন। শত্রুৰ আক্রমনে আমি হাব্বি ঘৰদুয়াৰ বেলেয়া আইলাঙ। দলেদলে কাছাড়ে সিলেটে ঘৰ বাধানি অকৰলাং। কালে কালে আমাৰ হাদিত জাগৰণ দেহা দিল। অতীতৰ কথা নিংশিং অইলা আমাৰ মানুষে। মণিপুৰৰ পুৰাণা সভ্যতা, কৃষ্টি, ঠাৰহান। চেতনা জাগ্রত অইল। আমাৰ হাদিত কর্ণধাৰ নিকুল্লা সুবর্ণ যুগহান হাবিবাৰাদে। শ্রীশ্রীভুবনেশ্বৰ সাধু ঠাকুৰ, জগদানন্দ বেদান্তৰত্ন, মানিকচান্দ, সড়-কবাবা, গোবিন্দ দাস, ছেচন্দ্রজিত, অর্জুন সিংহ, তনুবাবু কৃষ্ণকুমাৰ, মহেন্দ্র গীতিস্বামী সমৰজিৎ, হৰিদাস, ৰাজবাবু, ফাল্গুনী মাল্লিক বাবু, সেনা ৰিক লৈখমসেনা, কুঞ্জলালে, বিপিন আৰতাউ কততা ৰথীমহাৰথীৰ জোয়াৰ উঠিল, চেউ আহিল সমাজৰ এবেদেত্ব হৌবাৰা। কোনায় কোনায় অয়া গেলগা। আত্মচেতনা আহিল, ঘুম ভাগিল। আহি মুজুৰিয়া হাব্বি উবানি অকৰলা, গণজাগৰণ দেহাদিল আমাৰ হাদিত। হাতে হাতে এবে গণজাগৰণৰ প্রানকেন্দ্র অয়া উঠিলতাই

তাৰাপুৰে শিলচৰ শহৰে । জাতিৰ গন্যমান্য গিৰিগিথানী হান্বিৰ সমাগম প্রধানত তাৰাপুৰেই অসিল। এতা হান্বিৰ উদ্যমে প্রচেণ্টাত প্রতিণ্ঠিত অইল আমাৰ জাতীয় প্রতিণ্ঠান সুৰমা ভেলী মণিপুৰী এসোসিয়েসন ১৯৩২ ইংৰেজীত। প্রকাশ অইল জাতিৰ মুখপত্র। সমাজৰ ভিতি ধৰা অইল। আৰতাৰ হাদিত আমাৰ মানহান বাড়িল। হাৰপেইলা এ ক্ষত্রিয় জাতহান বাৰো উঠলা, আকতা অইলা এতাৰে হেলা কৰিলতা নাগই।

এসাদে গনজাগৰণৰ যুগ উহানাত হঠাৎ আমাৰ জাতিৰ গজে ডাঙৰ পৰীক্ষা আহান আহিল। আসাম ফ্রেন্চাইস কমিটিৰ সেক্রেটাৰীৰ ১৯৩২ ইংৰেজীৰ ২১ শে মার্চ মাহাৰ জৰুৰী নোটিশ আহানাৎ আমাৰে অশিক্ষিত পার্ব্বত্য জাতিৰ প্রেণীভূক্ত কৰলা। আমাৰ হাদিত প্রবল প্রতিক্রিয়া দেহা দিল।

সুৰমাভেলী মণিপুৰী এসোসিশেসনৰ সভা আহান ডাকলা ১৯৩২ ইংৰেজীৰ ২৫ শে সেপ্টেম্বৰ ১ বাজিত অম্বিকাপুৰে জগদানন্দ বেদান্ত-তীর্থ গিৰকৰ ঘৰে। আসাম সংস্কৃত এসোসিয়েসনৰ মেম্বাৰ শ্রদ্ধেয় ৺হেমচন্দ্র ৰাজকুমাৰ বিদ্যানিধি, ৺মানিকচান্দ, গিৰিশচন্দ্র বাৰো জগদানন্দ বেদান্তৰত্ন প্রমুখজাতীয় নেতা অভ্যর্থনা সমিতিৰ সভ্য আছিলা। সভাহানৰ আলোচ্য বিষয় আছিলতাই সৰকাৰৰাং প্রমান কৰানি মণিপুৰী জাতি, আর্য্যজাতি, পার্বত্য জাতি নাগই। নানান আলোচনাৰ পিছেদে আমাৰ শ্রদ্ধেয় পুণ্যশ্লোক ৺ৰাজবাবুয়ে তাৰ যুগান্তকাৰী ঐতিহাসিক তথ্য সম্বলিত প্রস্তাবহান আনল। প্রমান কৰেদিল হান্বিৰ মুঙে আমি আর্য্য, আমাৰ কৃষ্টি সভ্যতা মহাভাৰতেৰ যুগেত্ত জ্বলজ্বল কৰিয়া আছে। আমাৰে পার্ব্বত্য জাতিৰ হাদিত্ ৰবানিহান মুর্খামিহান। তা মাতেদিল, আমাৰ বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী জাতিৰ ঠাৰহান সংস্কৃতেত্ত উৎপন্ন বাৰো মণিপুৰৰ আদি অধিবাসী অইলগাতাউ আমাৰ জাতএহান। মিঃ ডেলটনৰ কথাত এৰে জাতহান পশ্চিমভাৰতৰ বাৰো প্রাচীন কৰিৰ সুপৰিচিত এতা ভাৰতীয় আর্য্যশ্রণীভুক্ত। এতাৰে পৰাজিত কৰিয়া ১৪৩২ খৃষ্টাব্দে মণিপুৰৰ বর্ত্তমান মৈতেয় ৰাজত্ব প্রতিষ্ঠিত অছে বাৰো এতাৰ সভ্যতা কৃষ্টি অনুকৰণ কৰেছি। স্মৰণাতীত কালেত্ত এৰে আদি মণিপুৰী জাত এহান বিষ্ণুপূজা কৰিয়া আইতাৰা বাৰো বিষ্ণুপুৰে ৰাজধানী আছিল বুলিয়া এতাৰে বিষ্ণুপুৰীয়া বা বিষ্ণুপ্রিয়া বুলিয়াউ মাততাৰা। ৭৭৭ খৃষ্টব্দেত্ত পঙ ৰাজাৰ ভেয়ক সামলংফায় মণিপুৰেই মৈৰাং এ গেছিলগা ঔতাৰ বহুত আগে মণিপুৰী তথা বিষ্ণুপ্রিয়ায় হিন্দুধর্মাবলম্বী আছিলা বাৰো বিষ্ণুপূজা কৰলা বুলিয়া প্রমান আছে। আৰতাও বহুত তথ্যল তা হান্বিৰমুঙে আমাৰে আর্য্য বংশজ মণিপুৰৰ আদিম জাতি প্রমান কৰেদিল।

সৰকাৰে এ তথ্যহান স্বীকাৰ কৰানিত বাধ্য অইল। আমাৰ জাত এহান সসন্মানে প্রতিষ্ঠিত অইল ৺ৰাজবাবুৰ কীর্ত্তিত। তা আজি আমাৰ হাদিত নেই কিন্তু তাৰ অক্ষয়কীর্ত্তী আছে আমাৰ হাদিত। আজি হান্বিয়ে স্বীকাৰ কৰতাৰা মণিপুৰী সুসভ্যজাতি বৰঙৰ বংশধৰ শৌর্য্যবীর্য্য হান্বিৰাংত জীঙে।

এ চিৰস্মৰণীয় পুণ্যশ্লোক ৺ৰাজবাবু আমাৰ হাদিত আহেছিলতায় ১৮২৭ শকাব্দৰ ২৩ শে অগ্রহায়ন ১৯০৫ ইংৰেজী ১৩১২ বাংলা ৮ ডিসেম্বৰ চিপৰসাংজনৰ ভাটিবগাঙে। লেইৰাপা অইলেউ উচ্চাকাঙ্খা আছিল তাৰতো অসীম। নিয়াম হিনপেইয়া দুস্পেপইয়া মানুৰ সাহায্যল ডাঙৰ অয়া আহিলতা আমাৰ ৰাজবাবু। ৺শ্রীযুত চাউবা গিৰকৰ তা খোলা পুতক, নন্দলাল অইলতায় তাৰ জেঠাগো। মালকৰনাং কুসুমী। ধন্যচাউবা, ধন্য কুসুমী। এসাদে পুতক, আগ পাছিলা জনমহান স্বার্থক তানুৰতা, লগে লগে সমাজউ তাৰে পেয়া ধন্য অসে।

পাঠশালাত্ত অকৰিয়া বৃত্তি পেয়া ৰাজবাবু ডাঙৰ অয়া আহিলতা। মধ্যবঙ্গ বাৰো মধ্য-ইংৰেজী পৰীক্ষাত বৃত্তি পেয়া ১ম বিভাগে তা মেট্রিক পাশ কৰল। এসময়ে তা গাঙে 'মাছুঘাট যুবক সমিতি' মাছুঘাট বালক সমিতি গঠন কৰিয়া শিক্ষা, সমাজ উন্নয়ন ইত্যাদি কামে লাগেছিল। তাৰ প্রচেষ্টাত গাঙৰ হাব্বি বাৰাদে উন্নতি অইল। লৈৰা হানে তা আৰ লেখাপাড়াত আগবাড়ানি নুয়াৰল। জীবিকাৰকা তা কামে হমেইল। উত্তাৰ গজে যৌবনৰ হাবি উদ্যম তা সমাজৰ উন্নতিৰ কামে লাগাছিল। এসাদে পৰিশ্রম এসাদে কর্মোন্মাদনা আমাৰ সমাজে আমি কম দেহিয়াৰ। দেহমন আত্মাগ হাব্বিত্তা দিয়া তা জাতিৰ–সমাজৰ সেবা কৰেছিল। নিয়া-মদিন নাষিতেগাই সমাজ তাৰে চিনলা তাৰ কামৰকা। তাৰে স্বীকৃতি দিলা। তা চিৰপ্রসিদ্ধ অইল আমাৰ হাদিত তাৰ নিঃস্বার্থ কামৰ তাৰ যুগান্তকাৰী প্রস্তাৱৰকা।

চেইতে চেইতে গিৰিগিথ্যানীৰ আন্তৰিক প্রচে–ষ্টাত আমাৰ জাতীয় পত্রিকা 'মণিপুৰী' লুকুলীন ১৩৪০ বাংলাৰ (১৯৩৩ ইংৰেজীৰ মিঙালহান ফোঅইল চাৰিয়বাৰাদে। আমাৰ সুপ্তহৃদিত তা ফুকাৰিয়া উঠিল নানান ভাবধাৰাল। ধর্ম্ম–কৃষ্টি-সভ্যতা হাবি বিষয়ল প্রবন্ধ নিকুলিল। সমৰজিতৰ সম্পাদকীয় কৃষ্ণকুমাৰৰ ঐতিহাসিক প্রবন্ধ 'মণিপুৰী' ৺মহেন্দ্রৰ (মহাভাৰতৰ মণিপুৰ) হৰিদাসৰ তথ্যপূর্ণ প্রবন্ধ 'বিষ্ণুপ্রিয়া ভাষা' যেহানে আমাৰ ঠাৰহানৰে মণিপুৰৰ প্রাচীন ঠাৰহান বুলিয়া প্রমান কৰে দিল, ফাল্গুনীৰ লেখনী মানিকৰ প্রবন্ধ আৰতাউ কততা। আমাৰ হাদিত আহিল আত্মাবিশ্বাস, আহিল আত্মনির্ভৰতা। গাঙে গাঙে সভাসমিতি কৃষ্টিভাণ্ডাৰ ইত্যাদি অইল। যুবক হাবি উঠিয়া নাছিয়া কামে কামে লাগলা এতাহাবিৰ আগে আগে অছিলতাই আমাৰ ৰাজবাবু। তাৰ কামে মুগ্ধ অয়া হাবিয়ে তাৰে পত্রিকা সুপৰিচালনাৰকা মানেজাৰ পদে নিযুক্তি কৰলা। পত্রিকাৰ উন্নতিৰকা তা ঠইগ এৰাদিল। মোট কথা তা বাৰো পত্রিকায় আকতা আছিল। তাৰ পৰিচালনাত পত্রিকাহান উন্নতিৰ শিখৰে আছিল। মণিপুৰেত্ত পেয়া এহানৰ প্রভাব পড়ে-ছিল বাৰো স্বয়ং মহাৰাজাৰ কন্‌ট্ৰেক্ট পত্রিকাহান শোত্তা পাছিল। এহান কম ডাঙৰ কথাহান নাগই। এহানে প্রমান অৰ তাৰ কর্মকুশলতা কর্মক্ষমতা আমাৰ সমাজে মিঙালহান ছিতাৰেয়া পড়িল। হাৰউপাহান হমেইল আমাৰ হৃদিতও মানুৰ সাদে মানু কর্ণধাৰ আছি হাৰপেইলা।

১৩৪০ সালৰ ১৪ ই ফাল্গুন আমাৰ গজে চৰম আঘাত আহিল। আমাৰ আশাআকাংখ্যা ছুনছানু অইল আমাৰ কর্ণধাৰগ মাংকৰলাং। হঠাৎ ৰাজবাবু আমাৰ হাদিত্ত গেলগা। তেৰাগ কেলয়া পড়িল। কর্ত্তব্যৰত ৰাজবাবু শিলচৰেত্ত ৰাতি ঘৰে আলনিৰ পথে নিখোজ অইল, আক-স্মিক মৃত্যু অইল মাত্র ২৯ বছৰে। হাহাকাৰ উঠিল দুঃখৰ জোয়াৰ উঠিল। বুড়াবুড়িত্ত অক-ৰিয়া কনাকছুউ পেইয়া ৰৌমেলিয়া কাদলা। তাৰে মাংকৰিয়া সমাজৰ মিঙালহান বুলিয়া।

তাৰ সম্বন্ধে মণিপুৰী পত্রিকাৰ সম্পাদকৰ মন্তব্য নিয়াম মর্মস্পর্শী। ৺ৰাজবাবু আজি আমাৰ হাদিত্ নেই কিন্তুমান তাৰ আদর্শ আছে আমাৰ হৃদিত তাৰ কীৰ্ত্তি আছে আমাৰ লগে অমৰ অয়া আছে তাৰ তাৰ কীৰ্ত্তিলো।

৺তা নেয়নিৰ মাত্র মা আহান আগে চিঠি আহান মণিপুৰে দেছিল (মি মোৰ বাকী জীবন এহান সমাজ সেবায় আত্মনিয়োগ কৰতউ। একামে মোৰ ঠইগ গেলেগাও মি সুপ কুণ্ঠিত নাইতউ বৰং নিজেৰে ধন্য নিংকৰতউ।)

হত্তুমেই ৺ৰাজবাবু তি ধন্য অইলে বাৰো সমাজৰে আমাৰে ধন্য কৰলে।

আজি আমাৰ সমাজে তোৰ সাদে মানু লাগেৰ। হাৰউপা কথাহান শিলচৰ মণিপুৰী এসোসিয়েশনে ৺ৰাজবাবু স্মৃতিদিবস পালন কৰতাৰা। সমা-জৰ হাবি ফামে এ পুণ্যশ্লোক গিৰকগৰ স্মৃতি দিবস উদযাপন অইতে বুলিয়া নিংকৰৌৰি। ☐

ঃ সম্পাদিকার প্রশ্নোত্তর ঃ

প্রশ্ন— সম্পাদিকা গিথানক, (মেঙসেল) পাকরিয়া হবা লাগিল। বিশেষ করে আমার বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সমাজর অন্তিম মুহূর্তত যে যি গিরি গিথানীর অবদান উতা আমার উঠিয়া আহি- তারা ছোহ্ মারাই হারপানি থক। গিথানকরে থাকাৎ জানানি অর। কিন্তু পত্রিকার দামহান খানি নিয়াম অনাত আমার অর্থনৈতিক চাপে পড়েছি সমাজ এহানর সামর্থ্য চিন্তা করিয়া দামহান কমানি না করতৈতা ?

—চন্দ্রকিশোর সিংহ
বিহারা, কাছাড়

উত্তর— প্রতি ধন্যবাদ জানাউরি। আমার সমাজে পত্রিকার পাঠকর সংখ্যা কম হানতে পত্রিকর সংখ্যাউ কম ছাপানি অর। উহানেতে পত্রিকার দাম খানি নিয়ামঅর পারা। পাঠকর সংখ্যা নিয়াম অইলে ভবিষ্যতে দামহান কমানির ইচ্ছা থাইল।

প্রশ্ন— মেঙসেল পাকরিয়া জবর হবা লাগিল। পত্রিকাহানর পুষ্টি কামনা করোরি। পত্রিকা হানাত আরাকৌ মূল্যবান প্রবন্ধ থাইলে হবা অছিল।

—হীরেন্দ্র সিনহা
দুধপুর

উত্তর— হবা প্রবন্ধ পেইলে আহের সংখ্যাত ছাপানির চেষ্টা করতাঙই। আমার বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সমাজে জ্ঞানী মানু থাইলেউ ইকরানি হিম্পোইতারা। তানুর পিছেদে হয়ত আরাকউ অবস্থা শান্তি অইতৈ।

প্রশ্ন— মেঙসেল তামকরিয়া মনে অইল আমার বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরীর সাহিত্য পত্রিকার হবা দিন আহের। পিছেকার সংখ্যাত আরাকৌ হবা প্রবন্ধ প্রকাশ অইতৈ আশা করিয়ার ?

—মানস সিনহা
শিলচর

উত্তর— হাবির সহযোগীতা শুভেচ্ছা, থাইলে হবা প্রবন্ধ প্রকাশ করানির আশা থাইল।

প্রশ্ন— মেঙসেল পাকরিয়া হাবৌ লাগিল। আমার সাহিত্য পত্রিকার সংখ্যা আহান বাড়িল। আমার সাহিত্য পত্রিকা বিশেষ করে বানান পদ্ধতিত ক্রিয়ান্তে 'স' বা 'ছ'লো কোনো সমস্যা থাইতৈ তানা কিতা ?

—দিলীপ সিনহা
পাথারকান্দি

উত্তর— আমার বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সাহিত্যত ক্রিয়ান্তে 'স' বা 'ছ' কোনো সমস্যাই নাগে। সাহিত্য সৃষ্টিত এ দ্বিয়হান কোনো মতেই বধার সৃষ্টি অনা নুয়ারের।

।। আবোল-তাবোল ।।

—দুর্মুখ

আমার মানুয়ে 'বানিজ্যে বসতি লক্ষ্মী' এহান যেগোই হারপাছি ঔগোইহে মাতে পারের। বেপার করে করে বেয়াপা বেইবুনিরে উচ্চশিক্ষিত করেকুরা মানু আমার সমাজে বহু আছি। কিন্তু তানুর পরবর্তী বংশধর উতাই আগেকার কথা থক করে পালুরে পারতারা। লপুকর গাঙর সঙ্কেই চউল বেপার করতেগা লেম্পাল দ্বিয়হান গজেদে কাছে। তার পুতক বীর সংস্কৃতলো এম এ পাশ করিয়া এবাকা কোনো আগ্নোই হবা কাম আহান করতে গেলেগা ঠিসলাই করিয়া মাতের— ঔরে চেই বেপারে লাগিল বীর গিরক তানুর আগেকার কথা পাহরলো।০

আজব সমাজর আজব কথা। আজব কমিটি গঠন অইল। ঔ কমিটি উহানর কাম অইলতাই আজব আজব কথা নিকালানি। সভাপতি, সাধারণ সম্পাদক কতগোলো কমিটিহান অইল। সাধারণত কমিটিহানাত সাধারণ সম্পাদক আকগো অর। যেহেতু আজব কমিটি সাধারণ সম্পাদক চারি-পাঁচগো অনা থক।

কতদিন পিছেদে ঔ আজব কমিটি উহানে আরাকৌ আজব নজির আহান থৈলা। আজব কমিটি (আজব শাখা) বুলিয়া ঔহানাত সভা- পতি বারো সাধারণ সম্পাদক আকেইগো নুরা করে নির্বাচিত করলা। তানুর কাম আজব ঘটনা সংগ্রহ করানি এহানার নাঙ আজব সমাজ।০

কবিতা

শ্বহীদ আমাৰ

সুধন্য সিংহ

ৰাজবাবু ! ৰাজবাবু ! আমাৰ শ্বহীদ,
হিকা দিয়া গেলেগা তি কাম--কাজে জিদ্ —
সাহসৰ আসিলে তি মূৰত-প্রতীক,
সমাজৰ হিত কামে জ্বিৰ তি মে'ৰিক ।
গেলেগা কৰিয়া তিতে ইতিহাস সৃষ্টি :
জিংতা কৰে' আর্য্য–হিন্দু মণিপুৰী কৃষ্টি ;
আটকেয়া শয়তানি চা'ল, কালা-দৃষ্টি ।

তোৰ নিংশিঙেই আজি অয়াৰ থৌতাল,
হাবি ৰাধা, জাল, কাল, ছেদিয়া জঞ্জাল ।
নেয়েলেউ আজি তিতে আমাৰ কাদাং,
থসি তোৰে হাবিহানে স্মৃত্তি-পিঞ্জুৰাং ।
লদিস তি আমাৰ এ নিংশিঙ-আৰতি,
আশীর্বাদ যেবাকাউ থদিস্, মহতি !

ঠেকা নেই, হিন নেই, আৰতা আমাৰ,
ইলয়া পথেই তোৰ, মুক্তির্কা ইমাৰ,
গাঙে গাঙে উজ্রিলা শৌ, হাজাৰ হাজাৰ—
ৰাজবাবু ! ৰাজবাবু ! শ্বহীদ আমাৰ,
জন-মনে হঙো' আসে— শ্বহীদ মিনাৰ ।

০—০

পৰলোকগত ম্যানেজাৰ ৰাজবাবুৰ প্রতি

শ্রীবলৰাম সিংহ
মাধবপুৰ, ভানুগাছ

কেবা তব পিতামাতা কোথায় বসতি তাহা
আমি নাহি জানি ।
সমাজ মাতাৰ তৰে সাধিয়ে কঠোৰ ব্রত
দানিলে পৰাণি ॥
কি কুক্ষণে তব ভালে "ম্যানেজাৰ" নাম হায়
লিখেছিলা বিভু ।
'প্রতিফল" আশুমৃত্যু'একি ছিল তোমাৰ কপালে,
ওহে ৰাজবাবু ॥
দিবসেৰ অবসানে কর্মক্ষেত্র হতে তুমি
ফিৰিলে যখন ।
অন্ধকাৰে কিবাছলে নিমজ্জি তটিনী তলে
হইলে নিধন ॥
যেইদিন তব কায় বৰবক্র হতে, হায়,
তুলিয়া সকলে,
অর্পণ কৰিল পুনঃ বিৰস বদনে তায়
সমাজেৰ কোলে,
বাজিল সবাৰ প্রানে নিদাৰুণ কালফণী
দংশন সমান ।
হেৰি এ অপূর্ব্ব লীলা হাৰায়ে সংবিৎসবে
হল হতজ্ঞান ॥
বজ্রাহত প্রাণীপ্রায় নীৰব নিস্পন্দ ৰহি
ক্ষণেকেৰ তৰে ।
বহিল প্রেমেৰ বন্যা সে ঘোৰ দুর্দ্দিন দিনে
সবাৰ অন্তৰে ॥

*লাবিল নয়ন দুটি শোকাশ্ৰু উচ্ছাসে, হায়,
সমাজ মাতাৰ।
মনিহাৰা ফণিণী যে কতই কাঁদিল তাহা,
কি ৰলিব আৰ॥
লেলিহান সিংহ প্ৰানে তোমাৰ মৰণ কথা
জাগিল যে দিনে।
প্ৰধুমিত সেইদিন ভীষণ কালাগ্নি পুন:
সমাজ ইন্ধনে॥
দাৰিদ্ৰেৰ ৰাদ্ৰ আলিঙ্গনে নিষ্পেষিত বলি
জানিত তোমাৰে।
মানসেৰ গুপ্ত কোষাগাৰে সঞ্চিত নিধি যে তব
কে জানিত তাৰে॥
না শান্তি অৰাতিদলে জীবন আহবে আজি—
পাইলে যে ধন।
হলোনা হলোনা তাহে নশ্বৰ সংসাৰ হতে
তোমাৰ মৰণ॥

ৰাখিয়ে দিয়েছি মোৰা সুকৃতিৰ অমূল্য কিৰীট
তোমাৰ শিয়ৰে।
তুলিয়ে দিয়েছি মোৰা আহবেৰ বিজয় কেতন
ভেদিয়া অন্তৰে॥
অশ্ৰু মন্দাকিনী নীৰে সুস্নাত কৰেছি তব
ৰাতুল চৰণ।
মানস সৰস হতে ভক্তি শতদল মোৰা
কৰেছি অৰ্পণ॥
দানিছে সমাজ আজি ‘কৃতজ্ঞতা’ শ্ৰেষ্ঠ প্ৰতিদান
নীৰব ভাষায়।
ত্ৰিদিব হইতে লহ দুবাহু প্ৰসাৰি তব
ওহে মৃত্যুঞ্জয়॥

[শ্ৰীযোগেন্দ্ৰলাল সিংহৰ সৌজন্যত ‘মণিপুৰী’ পত্ৰিকাত্ব]

কবিতা

—অদৃষ্ট—

সুকান্ত ৰাজকুমাৰ

হুনাৰ সানে দেশ এহান, ভাহাকহা'ৎ
বৰঙ বৰঙ জ্বিগো লাগিল।

লাগিয়া-ডহিল দেশহানৰ
ছানিৰ তলে গাতেয়া থৈলা
ৰাতিফুৰানিৰ লমৈলগা ধল্লা জোনাকহান।

আধাৰহানাৎ জাবুৰিয়া আসি বয়া
মানুহান মাহি, ইংগো অয়া।
বেলিহানৰ মিঙালহান নাহেসে পেয়া
হয়তো তানু বয়া থাইতাই
এসাদেই—
বিবেক, ধৰ্ম, মানবতা হাবি, তানু
দেসি জলাঞ্জলি
কু-ৰাজনীতিৰ নৰ্দমাৎ।

আদিম সভ্যতাৰ কিসাদে আক্রোশে দেশ এহান
বৰঙ-বৰঙ লাগিয়া লমো যাৰগাতা;
উহান তানুতে হাৰ নাপেইলা।

আধাৰহানাৎ আসি বয়া
মানুহান মাহি।
ডৰহানে থুক্ থুকানিয়ে
হাবিহান পাণ্ডু চেলসি। O

অমৰ প্ৰেম

শিবেন্দ্ৰ সিংহ

প্ৰেম !

টেঙাৰাব তুৰাবে তুৰাবে
ঝৰণাৰ পানীত
কহাৰ পাবে বাৰো
ডিগল অসে কান্না বেকা পথে—
প্ৰেমৰ মৰণতে কুমপেইৎ ?
মুস্কি যে দেৰ হো… টেঙাৰাব লাকুখাৎ।

প্ৰেম !

গজ-তল, লেইৰা-বৰা বাৰো
সমতল পাহাড়ী হাবি ফামে।

প্ৰেম !

পাহাড়ীৰ ইজু দীঘল মেইথঙে
উচ বাৰো বুথা গালে,
নান বাৰো ঠিকানানেই জীমা আহিত
ফাল্টা অটে বাৰো পাচতগ পাৰা চুলে।

প্ৰেম !

উবে থুৰা পৰেসে টেঙাৰাব গজে
জুম ক্ষেতিত বাৰো
একেবাৰে ৰঙখা ৰঙখা কৰে দেহিয়াৰ
দ্বিচালি ঘৰে টেঙাৰাৰ চূড়াৎ,
পেটে, বুকে বাৰো ডাঙৰ ডাঙৰ লুমপাকে।

প্ৰেম !

ঝিৰ-ঝিৰ ছুটেসে হিলৰ গজৰ
নীলাৰা পানিতবাৰো
ডং গিৰি বুলিয়া গজেদে কায়া জিতাৰায়া
পাহাড়ী শৌৰ দাপাৎ বাৰো
বেলা ছড়া ফুতি উৰিয়া
খঙতাদে খেলতাৰা শৌৰাং।
প্ৰেম হাবিপেইত্ বাৰো হাবিকালে
প্ৰেম আমৰ, অমৰ প্ৰেম।

পাগুলী

মনীন্দ্রকুমাৰ সিংহ

মৌসুৰীৰ ক্যামলপীকে উবাকাও সেন্ধ্যাহান মানে-মাহে নুবাৰেছে। ট্রলিত বয়া ৰোপওয়েত ট্যুৰিষ্টৰ আনাযানা উত্তাপেয়াউ নাকমেছে। ডাওৰ হিল্ আগৰ গজে বয়া ৰাঙা কালা ট্রলিবক্স এ বাহেছি দেশী বিদেশী ট্যুৰিষ্ট চেয়া চেয়া মনহান তানুৰ তুলো মোৰতাং আনা-যানা কৰেৰ। দখিনৰ বৌ আহানে বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী সুৰৰ কণ্ডালা করুণ নাৰৰ এলা আহানৰ হকগ-ডিকা হেক্-মাগ কানহানাদে হমেইয়া মোৰ অন্তৰগত ছেৎ—ক বিধিল আ। বিজুলি পৰশে মোৰ গাৰীগৰ শিৰায় শিৰায় শিহৰণ আহান ঝাকাৰেয়া দিয়া গেলগা। হেমন্তৰ হিমালয়ৰ হিম শীতল ঝাড়ে কলঠা গাৰী এগ তৎক্ষণাৎ লিংথাত অইল। মি হনুৰী—

"তোৰ বানাপানি হজানীৰ সালে দেশান্তৰী অয়া থাইলু মি" হিলগত বয়া যতহান দৃষ্টি এহান যাৰগা ছালকৰিয়া এড়াদিয়া বুলেয়া বুলেয়া চেইলু। কিন্তু এমাৰ গিথানী বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী-গোৰ দেহা কোন আকপেইত নাপেইল। মানু বহা ট্রলিগৰ ভিতৰে ক্যামলপীকৰ চাৰিও বাৰাদে কোনগউ কোমপেইতও নেই। বিষাদ ছড়েয়া পড়িল মোৰ মনহান পাহিয়া। সন্ধাইৰ দোলাৎ মোৰ মনহান বাৰে বাৰে হেলে-দুলে থাইল। মোৰ বিভুলা মনৰ ভুলহান! মোৰ আকখুলা মনৰ ভ্ৰমহান! তবু লাক্‌কৰে নাৰলু। আৰক্তিম নীলুয়া হাগহানৰ পৰ্বত-ঘেৰা দিকচক্ৰবালেত্ দৃষ্টিহান ধৰিয়া ফিৰেয়া আনিয়া কাদাৰ স্কেটিং পালাৰৰ কনাক কনাক ছৌ ছুমাৰাৰ স্কেটিং হিকানী চেয়া থাইলু। কতুত পৰ। সুৰৰ করুণ মুৰ্চ্ছনা মোৰ অন্তৰৰ অন্তঃস্থলগত সাত-সমুদ্দুৰৰ ঢেউহাবি আছাড়েয়া, আছাড়েয়া মোৰ অন্তৰগ হদ্দা ক্ষত-বিক্ষত কৰিয়া যাৰগা।

বিবশ পঞ্চেন্দ্ৰিয় হিন-পেয়া আকত্তা কৰে পুলকৰে আটেয়া ফৰক্‌ক ফালদিয়া উঠিয়াই ডাউন্ স্ট্ৰীটৰ ফুট্‌পাথগ ধৰিয়া খৰি খৰি দাৰদে গেলুগা। আক্‌হাটে মেইলবোডৰ ৰেলিঙ-ঘেৰা হেংগিঙ ব্যাল্‌কনিৰ পোষ্টগত ডায়া বয়া আছে পাগুলী আগৰ কাদাহানাং গিয়া উবা অইলুগা। য়্যাঙথেই লালছে বয়স। সুশ্ৰী, সুঠাম, ৰাধিকা বৰণ, আহিত্ত পাকৰ গিথানৰূপ। মুৰৰ মেইখুম্ পিঠিয়েদে গাৰগত্ত পিছালেয়া পড়েছে। হুতাৰ পাজি-পাৰা ৰেশম কোমল আক্-মুৰ চুল ফিৰি লিৰি বৌয়ে ফৰদেৰ। হেইৰাপ আকাশী কাশ্মিৰী শাড়ীহানৰ গজে ৰাঙা পশমী আচালাহান দেহাগ বেড়েয়া আছে। আহিগীত্ত হোনাৰ ফ্ৰেমৰ গাঢ় চশমা আহান। মনে অইল, গন্ধৰ্বকন্যা আগ স্বগৰ পথ পাহৰীয়া মৰ্ত্ত নামিয়া পথ পাহৰিয়া পথৰ দিশা নাককৰানিৰকা ইনচিক-চিকয়া হিমালয়ে ধ্যানে বহেছে। ঝাৰহানে খানি খানি নিক্কৰিৰী। অওতাহান কোন ভদ্ৰঘৰৰ নিঙলপী আগ। পশ্চিমে বেলীহান পৰ্বতৰ পিঠিত নামিয়া গেছেগা। নিয়াম সময় নাছে। গাঢ় নীলুয়া পৰ্বতৰাজিৰ গজে হাকহান এবাকাও ৰক্তিম অয়া আছে। বাতিকাৰ আধাৰহান তাৰ কালাচাদৰ-

হান তাপ্প তাপ্প মেলিয়া ৰাঙা-মাঠাহান হাপদে হাপদে আহেৰ। কালাআচাল্লাহানাৎ হবে জ্বল-জ্বল ক্ৰেৰ হীৰাৰ টুমা আকেইগীল ঙাল ঙাল আহেৰ। পশ্চিমৰ ৰাঙা আবিৰ— ছাংপা দিক-চক্ৰবালে তেইৰ আহিগীৰ মাতনেই দৃষ্টি হান বিধিয়া আছ। ৰবনেই নিৰব, থৰনেই নিঃথৰ নিশ্চুপ. ইনচিক্ চিক, ভাবনেই পাষান মূৰ্ত্তিগ। উবা অয়া আকমনে তেইৰ উগদে চেয়া থাইলু। তেইৰ কোন ভ্ৰূক্ষেপ নেই। যেমন প্যাৰিসৰ ভেনাস মূৰ্ত্তিগ। মিনিট আহান খালকৰলু। আঙকৰতু? মাতেইতু? মনহানে বাগাৰ বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুৰী ঠাৰৰ এ করুণ সুৰ এগ তেইৰ কণ্ঠালা ঠইগ মুজুৰে মুজুৰে অতি হীনপেয়া নিকুলেছে হান। শান্ত স্নিগ্ধ হেমন্তৰ লামে আহা এ নিঝুম সেন্ধ্যাৎ মৌন-গম্ভীৰ হিমালয়ৰ মৌসুৰীৰ এ প্ৰশান্ত পৰিবেশ এহানাত মিয়ে-তেয়ে ছাড়া অন্য কোন জন-প্ৰাণী আগ এবাকা নেই। এলা নাগয় এ কাঁদানিহান, তেইছাড়া আৰ কোংগয়ওবা দিতয়?

মনৰ দ্বিধা ভাবহান দ্বিয় আতলো দূৰেই কৰিয়া বেলেয়া যতহান পাৰিল নাৰগত স্নেহ-মায়া বুজিয়া আঙকৰলু—

'শ্যাম্ চল গায়ে, তুম ঘৰ নেহী লুটোগী।' কিন্তু উত্তৰ নেই। বাক্তনা নেই। স্পন্দন নেই। স্থবিৰ দেহ আগ। মনে অইল কতআগে প্ৰাণ পাঁহিয়াগো দেহাগো এৰাদিয়া গেছেগা। হিলৰ মূৰ্ত্তি আগ লেপয়া বয়া আছে। কোন বিখ্যাত শিল্পী আগয় তাৰ হাবি বিদ্যা না-থয়া ভালিয়া দিয়া হঙকৰিয়া ৰঙহাবি টুমকৰে লেপিয়া অপৰূপা ক'ৰ হাজেয়া বহেয়া থয়া গেছেগা। আৰাকখানি কাদাৎ চেপয়া কানহানাৎ পড়িয়া মাতলু,— শুনতী হো, ৰাত হোগায়ী। ঘৰ পৰ যানা নেহী ক্যা— শব্দগিয়ে কানাহা-নিদে হমেয়া গাৰীগত প্ৰাণ সঞ্চাৰ কৰল। তাপপ্ যন্ত্ৰ-চালিত গাৰগ বুননদিয়া ভাবলেশহীন মৰাৰ আহিগীগ মোৰে কতহান চেয়া বিছাড়েয়া থাইলী। কোন কথা নেই। কোন ভাষানেই আহিগীত। অসীম, অনন্ত, অতলান্ত দৃষ্টি। তেইৰ নাৰগত অতিক্ষীণ, স্নিগ্ধ, শান্ত সমাহিত সুৰ আগ নিকুলিয়া আহিল।

ওঁ ঘৰ। হ্যাঁ, চলতা হুঁ।

কোন তাপ নেই। মনে অইল, কতদিনকাৰ জমা. শ্ৰান্তি গলিয়া গলিয়া ফোঁটা ফোঁটা কৰে নিজিয়া নিজিয়া পড়িল। আৰাকখানি কাদা ফোঁঅয়া পাংকৰানিৰ আতআহান আগুয়েয়া মাতলু-কাহা ৰহতী হো। কিতনী দূৰ—। ক্যায়সে যাওগী। ম্যায় সাথ দো—। মোৰ বাৰাদে মাতনেই আহিগীল চেইয়া চেইয়া মাতলো,— অব তো দূৰী ক্যা। ঘৰ বহুতী নজদীক হ্যো স্যায়। চলতীই হেঁ। থোৰা হিত ৰঙ ৰহে গ্যায়ে। ব্যস উসে মিটনে দিজীয়ে—। মাতিয়া তাপপ্ তাপকো বাৰো গাৰগো বুলেয়া সেন্ধ্যাকাৰ আবিড় ছাংপা প্ৰশান্ত দিকক্ৰবালে আহিগী ফিয়েয়া মেলিয়া এড়দিয়া থাইলী। কোন ঠুনিংশা আহান না-পড়িল। আক্ষেপৰ সুৰ আহানাও না ঝণ্ডিল।

মি উঠিয়া উবা অইলু। কতপৰ ঝুম মাৰিয়া তেইৰ তুলো দৃষ্টি বাধিয়া দিকচক্ৰবালৰ বাৰাদে চেয়া থাইল। কিসাদে আঙকৰতু বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণি-পুৰী ঠাৰৰ এলা এহান তেই দেছিলীতা না কিতা? কিন্তু তেইৰ চোস্ত হিন্দীয়ে মোৰে সন্দই আহান বৰাদিল। সন্দইহানে মনহান স্থিৰ কৰে নাবোৰী। আঙকৰানিহান মেৰাক ছেৰাক অয়া কতহান নিজৰ তুলো যুদ্ধ আহান কৰলু। নিজৰ কান-হানিৰে নিজে মি কিসাদে অবিশ্বাস কৰতু? জোৰ কৰিয়া দ্বিমন দ্বিছা বেলেয়া আঙকৰাত বুলিয়া নঙিয়া তেইৰ কানহানাৰ কাদাৎ সুপক্ নঙেয়া, মাতলু— ঠাণ্ড কাফী হ্যায়। হাওয়াভি জোড় বহনে লগী। এ অভাৰকোট তুম পহন লো।

ষেহান মাতানি মনেইল্লু উহান মাতে নাৰল্লু। মি মোৰ গাৰীগত্ত ওন্তাৰ কোটহান খুল্লিয়া লইয়া ৱিআতলো তেইৰ ৰাঙা-শালে বেড়া পিঠিহানাৎ পিদা দেনৰকা কৰল্লু।

তেই বাতৰ বাৰাৰ তুষাৰ-শুভ্র আতাহান তাপপ তুলিয়া ইসাৰালো মোৰে থাম কৰল। অতি মৃদুসুৰ আহানলো হুনানী না হুনানী পাৰা কৰে মাতল।

ঠাণ্ডভী কা, গৰমীভী ক্যা। অ্যব তো কুছ লগতী নহী। বাৰো কতহান নিজজা মাৰিয়া থাইয়া মাতলো—

বহুৎ দেৰ হো চুকী। আব তো মায় চলু।

তেইৰ কথাহানি এমাটিক চিক, করুণ বাৰো কাদিল কাদিল ঠেকিল মনে অইল, শ,শ ফুটল্লু পানীৰ তলেত্ব বুৰবুৰিৰ ডেকি আকগ দুগগ কৰে পানী ফাৰিয়া ফাৰিয়া ভাহিয়া আহিয়া পানীৰ গজে কায়া কায়া আহেৰ। মোৰ বাক-শক্তি কোন ৰুগটিং পেপাৰ আহানে চুয়া নিয়া নিঃশব্দ কৰল পাৰা! হুদ্দা জাওৱিয়হানীৰে কোন ৰকমে আছুলিয়া এককৰিয়া উবা অনা পাৰল্লু। থতাও মোৰ হুদ্দা শব্দ আহান নিকুলিল।

হুঁ।

তেই তাপপ তাপপ পাংকাল নেইপা দেহগোৰে আচুলে আচুলে টানিয়া টানিয়া তুলিয়া হিনপা হিনপা উঠেয়া উবা কৰল। ফেচু নাচু বিশ্রস্ত-বাসন শব্দনাকৰিয়া ঝাকাৰেয়া গাৰীগা বেড়েয়া উৰিয়া পিদিয়া লইল। ৰাঙা পশমী শালহান গাৰগদে কৰিয়া পিঠিহান বেৰেয়া দ্বিয় চুটি মুঙেদে আনিয়া সিজিল কৰিয়া শড়ীহানৰ গজেদে কৰিয়া বুকগো গুড়িয়া বাঙুৰী বাৰাৰ পাম্পলগলো চিপেয়া ধৰল। হেইৰাপ আকাশীৰঙৰ কাশিমৰী শাড়ীহানৰ মেই-খুমহান মুৰগৰ গজে সিজিল কৰিয়া বহেইল। তলে লামেছে হোনাৰ ফ্রেমৰ চশমাহান আত-ৱিহানলো আহিগীত ফামে ঠিক কৰিয়া বহেয়া হুদেয়া বাৰো আকুথুকুম মোৰে চেইল। খানি-থায়া অনুনয় কৰিয়া মাতল,—

অ্যব ম্যায় চলু।

মনে অইল মোৰ য়াথাং বাছেয়া মিনিট আহান তেই উবা অয়া আছিলী চলে নুৱাৰেব। জাঙহানি আছুলে আছুলে ডাউন স্ট্রীটৰ ফুট পাথ:গা ইলয়া, তাপপ তাপপ জাঙ আহান দুহান বেলেয়া আটানি অকৰল। স্থিৰ স্থবিৰ মুৰ্ত্তি আগো কোন ভঙ্গি না তুলিয়া মোৰ আহিগীৰ দৃষ্টিপথেদে তাপপ তাপপ দূৰেই অয়া যানা অকৰল। ডাউন স্ট্রীটৰ পথৰ কাদাৰ পাৰেং পাৰেং দেবদারু ঢেউ-তুলা, গাৰীগৰ গাড়ুয়া আছাংপা ৰংহান নীলুয়া-কালা অনা অকৰেছে। ধূলী বৰণ বিশাল দেবদারুৰ স্থিৰ স্তম্ভগীৰ হাদিয়েদে গতিশীল ছেয়া আগো দেহাদে দেহাদে খোয়াৰ আচালাহানৰ মা হুমেইলগা।

ৰাঙা পশমী শালহানৰ ঝাপুনীহানৰ তলে জাপিয়া জব্দ অয়া আছে হাদিগোত মুজুৰে মুজুৰে কিসাদে নিকুলতয় এসুৰগ। হেইৰাপ নীলুয়া আকাশী মেইখুমে খুম হাগ এহানাৎ ইঙালঙাল তেইৰ মুখ চন্দ্রিমাত তাৰ কোম আভাষ মি নাপেইল্লু।

সেইণ্ট কোলাৰিজৰ সেঙ্কম ফেনুকা ফাম হানাৎ ঙায়া ঙায়া আহিগীৰ পটগীত ঘুমহান আনে নাৰলু। থায়া থায়া করুণ সুৰ আহানে মোৰ অন্তৰৰ অন্তঃস্থলীত কাৰ আগ বিধেয়া ফোটা ফোটা কৰে ৰাঙা ৰকত টপ টপ কৰে ঝাঙেয়া বেলাৰ। দূৰেইত হুনুৰী ভাহে ভাহে আহেৰ।

বিপিন পথেদে জিৰিয়া ৰাই
ভাহিয়া ভাহিয়া কাদিৰী ৰাই, বিপিন পথে ..

ফামহানাত্ব উঠিয়া গিয়া দক্ষিণৰ খিড়কীহান খুলেদিলু। হিমালয়ৰ হিম শীতল ঠাণ্ডা বৌ আহান গাৰীগত, আহিগীত মেইথাঙে আছাৰেয়া

আয়া পড়িল গা। মেইথং গাৰী তৎক্ষনাৎ হিম শীতল পৰশে স্নিগ্ধ সতেজ অয়া উঠিল। সাৰাদিনকাৰ নিশ্চয় নেই চিন্তা আহান হিমালয়ৰ হিম পৰশে দয়া পুছিয়া মুছিয়া নিলগা পাৰা। মনহানাত পৰম নিশ্চিন্ত আনন্দ আহান থায়া থায়া ইহউ ইহউ অয়া বুজিয়া পড়ানি অক্কৰল। খিড়কীহান খাটিয়া আয়া ফ্রায়হানৎ দীঘল অয়া দেহাগো বেলেয়া পড়িয়া থাইলু।

শান্ত, স্নিগ্ধ মৌন গম্ভীৰ হিম শীতল হিমালয়ৰ সীমাহীন শান্তিৰ উৰহানাৎ খানি পৰ ভায়া অশান্ত মন আহানৰে শান্তি দেনাৎ মোৰসাদানে আহেছেগো পাগুলী আগো। গাটেছু খিড়কীহানৰ হাদিয়েদে লালয়া আয়া মোৰ কানেদে হমেয়া অন্তৰগত ফৌঅৰগা তেইৰ করুণ এল্লাৰ সুৰহান ভায়া ভায়া মি হুনুৰী —

তোৰ বানপানি হুজানিৰ সালে
দেশান্তৰী অয়া থাইলু মি।

প্রবন্ধ

ৰাজবাবু সিং—তি আমাৰ নিংশিং

দিলস. লক্ষ্মীন্দ্র সিংহ

প্রখ্যাত সমাজ দৰদী কবি ঠইগ মদন মোহন মুখোপাধ্যায় এ তাৰ অমৰ কবিতাৰ পাৰেঙে ৰাজবাবুৰে এসাদে শ্রদ্ধাঞ্জলী কাতকৰেসে—

''ৰাজবাবু সিং
তি আমাৰ নিংশিং
তোৰ নাঙে নিঙে
গাৰি হিঙাৰাৰ···।

(ৰাজবাবু, তেন্না ককক্)

কর্মবীৰ শ্বহীদৰ জীৱন-দীপ কম দিনৰকা পহৰ দিয়া থাইলেউ তাৰ মিঙালৰ আফায়ে আমি পালয়া আসি। অউহানে সাদ তাৰ কথা নিংশিং অইলেই আমাৰ মানা ৰকতৰ কৌজিয়া গাৰি এতা কেঙয়া উঠৈৰ! গাৰি হিঙাৰাৰ! ইংৰেজীত পৌৰি আহান আসে— Man lives in deeds, not by years। মাত্র চাৰি পাঁচ বসৰকাৰ কর্মজীৱনৰ মাধ্যমেই ৰাজবাবু সমাজৰমা ঙাল জ্যোতিষ্ক আগৰ সাদে পালয়া উঠেসিল তাৰ কর্মদক্ষতা, অধ্যবসায়, বুদ্ধিমত্তা, সমাজসচেতনতা বাৰো কৃহিৰত্তিৰ প্রতি অকৃত্রিম বানানুংশিয়ে। বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী সমাজ সেবাত একীন মন উহানাৎ কুনো খুত নেয়সিল। ঔহানে ঔ সময়কাৰ বুজন, ইমাইন্দল পুৰিজেলেই গাবৰুয়াপেইৰে তা প্রভাবান্বিত কৰে পাৰেসিল।

অমাটিক কম দিনৰ ভিতৰেউ ৰাজবাবুএ চিৰদিনৰকা নাং থয়া যানাৰ পিঠিত কাৰণ নিশ্চয় আসে। বুদ্ধি চৌহাৎ, পৰিশ্রমী, খেলা-ধুলাৰ গজে যত্নবান, আমাৰ কলাকৃষ্টিৰ গজে তাৰ আঠৈপা বানানুংশিএ যুব সমাজৰে অনুপ্রেৰণা যোগাসিল। গাঙে ব্যয়াম বাৰো অন্যান্য দিকে উন্নতিৰ নিঙে সংঘ হুংকাৰিয়া এলা নাসাৰ বেদে যুবক-যুবতীৰ মন আসুলিয়া অনেক কাম কৰিয়া গেলগা। ঔতাৰ গজে ঔ সময়ৰকাৰ নাংগালসি বুজন কৃষ্ণকুমাৰ দেববর্মা হৰিদাস বাবু, মহেন্দ্রকুমাৰ সিংহ প্রমুখ্যে গিৰিগিথানীৰ কাদাত আয়া তাৰ সমাজৰ বিষয়ে জগতৰ আহিগ মেলেসিল।

ঔ সময় ঔহান ৰাজবাবু যাম অইলে ২৪-২৫ বসৰকাৰ গাবৰুয়াপাগো। তাঙাউগড় বেদে মিল্লেও দিলে হাৰপেয়াৰ সমাজ এহান কিসাদে জটিল কইনা কইঠেক আগত নিজৰে নিজে চিনানি অকৰেসেতা। আগদে মণিপুৰৰ ৰাজাৰ লৌলামে আতম্বাপু শর্ম্মায় মণিপুৰৰ নুৱা লেংকৰা ইতিহাসেও বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰীৰ নাংহান চিৰদিনৰকা—মুতকৰানিৰ লৌহল কৰেসে বাৰো আৰাক আকবেদে ইংৰেজ সৰকাৰে ১৯৩২ ইংৰেজীৰ ২১ মার্চৰ জৰুৰী নোটিশ আহানল মণিপুৰীৰে পার্বত্য জাতীয় শ্রেণীভূক্ত কৰেসে। লগে লগে এহানৰ তীব্র প্রতিবাদ অইল। লয়া লয়াৎ সভা সমিতি কৰিয়া বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰীয়ে সৰকাৰৰ নাগে হন্নাহানৰে পৰথেইল্লা, থেৎকৰলা। এহানৰ মূল দায়িত্বত আসিলতাই ৰাজবাবু। সমাজৰ যুবক এতা হাবিৰে প্রেৰণা যুগেয়া গণআন্দোলনৰ মাধ্যমে সৰকাৰৰে জানা দেসিল যে বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰীৰে তানুৰ ঐতিহ্যত সেচানি সহজহান

নাগে। ঐ সময়ত মেইতেই নেতৃত্বর ভূমিকা য়াম কমসিল। হেমচন্দ্রজিৎ ৰাজকুমাৰ, মহেন্দ্র কুমাৰ সিংহ, কৃষ্ণকুমাৰ সিংহ (দেববর্মা) প্রমুখ শিক্ষিত গিৰকলকেয়ে সৰকাৰৰে ঐতিহাসিক তথ্যল প্রমাণ কৰিয়া দেহেইলা যে মনিপুৰ এহান আর্য্যৰ লামহান। মণিপুৰীৰ ভিতৰে আর্যই (বিষ্ণুপ্রিয়া) য়াম, বাৰো মণিপুৰীৰে বর্ণহিন্দু (Caste Hindu) ঘোষণা কৰানি থক। সৰকাৰৰ মুৰ নাঙিল।

ৰাজবাবুৰ হাবিত্ত ভাঙৰ অবদানহান ঐ সময়কাৰ জাতহানৰ একমাত্র মুখপত্র দ্বিভাষিক "মণিপুৰী" পত্রিকাৰ পৰিচালনা। সমৰজিৎ সিংহ বি এস সি; বি এল, সম্পাদিত এ মুখপত্র এহানৰে যোগ্যভাবে চালেয়া নিলগাতা ৰাজবাবু সিংহয় তাৰ সততা; কর্মদক্ষতাল। নিংশিং অনা য়াকৰেৰ ঐ পত্রিকাৰ মাধ্যমে ঐ সময়কাৰ হাবি ঘটনাই আমাৰ মুঙে ফৌৰৰগা বাৰো দেহিয়াৰ যে ঐ সময়ত বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰীৰ ভিতৰে জাতীয়তাবোধ এহান হঙয়া আহেৰ। ঐহানৰে থৌতাল দিল ৰাজবাবুৰে তাৰ পত্রিকাহানৰ মাধ্যমে। তাৰ দায়িত্বে পত্রিকাহান নিয়মহান কৰে নিকুলিল বাৰো ধর্ম, দর্শন, কৃষ্টি ইতিহাস বাৰো মৌলিক ৰচনাল বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী সমাজৰে সচেতন কৰিয়া তুলানিৰ লগে ভাষাহানৰ চর্চা অনা অকৰল। এ পত্রিকাৰ মাধ্যমে কুম্পেইৰ ভানুগাছ, মাছিমপুৰ, শিলচৰ, মণিপুৰৰ বিভিন্ন লয়াৰ মানুৰ যোগসূত্রহান হিসাবে কাম কৰল যেতাৰকা দীঘদিনৰ মেইতেইৰ জিঞ্জুৰেত্ত মুক্ত অয়া বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰীয়ে তঙাল জাতিসত্বা আহান হিসাবে নিজৰে প্রতিষ্ঠিত অনাৰ কাকেই দিলা।

উগ্রজাতীয়বাদী বাৰো ভাষাসমাজ্যবাদী চক্রও বয়া নেই। মণিপুৰী পত্রিকাৰ এ ভূমিকাৰে লম কৰানিৰকা নানান ষড়যন্ত্র চালেইলা। যেহানৰ ফলশ্রুতিতে ঐ কালা দিন উহান আমাৰ মুঙে আহিল। মুৰে বজ্র পৰিল। ১৪ ই ফাল্গুন ১৩৪১ বালা নিংথৌকাপাৰ দিন য়েক্লাপাৰ চহা চহা আতিয়াৰ জিলকিল। ৰাতি নঙেইৰ আধাৰ পথগ বেড়ি দিয়া কল্লি কল্লি কৰিয়া বেল্লা ৰাজবাবুৰ কঙালা বুকগ। বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰীৰ তেজোদ্দীপ্ত ৰুসমা বেলিহান। 'কেথকপী বৈৰাকৰ পানি কলংকিত অইল। সমগ্র বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী সমাজ আধাৰে জাপদিল। নিংশিং অইলে এবাকাউ "গাৰি হিঙাৰাৰ"।

শ্বহীদৰ অকাল বিয়োগে হাগ মাটি জুৰিয়া আহিৰ পানি কৰিৰ ঠই সককৰল। কমলাকান্ত সিংহই (মেহেৰপুৰ) ইকৰল—

'সমাজৰ মঙ্গল কৰানিৰ কাজে
আহেসিলে ৰাজবাবু এভবে।
বুদ্ধি কৌশলে আমি এতাবে
জাগেয়া তুলেছিল সিংহ বিক্রমে।

প্রখ্যাত নৃত্য–গুরু বালিগাওঁৰ (বংলাদেশ) নীলেশ্বৰ মুখার্জী এ ইকৰল—

"আকথৰুম আয়ে ৰাজবাবু তিকুবাং থাইলেগাতা
যুবক হাবিয়ে আয় বুলিয়া তোৰে ডাহিয়াৰতা।"

শ্বহীদৰ মিঙালে পহৰ অসি এবাকাউ আমি। হাংনাৎ ইকৰা এলা এহানল গিৰকৰে শ্রদ্ধাঞ্জলী কাতকৰিয়া মোৰ ইকৰাচুটিহান লমকৰুৰি।

কুৰাং থাইলে ৰাজবাবু
সাগৰ লামলাকে থাইলাং
চালকৰনে আমাৰে।

য়াৰৌ কৰিয়া গেলেগা তি
আমাৰে বেলেয়া
কাদে কাদে ডহিৰীতা
ইমাই তোৰে ডাহিয়া
সাগৰ লামলাকে...।

সীলসে সমাজৰ নৌগ
নাপেইল তাৰ দিক দিশা।
কুংগই মাঝি
অইতাই আজি
ফৌকৰানিত পাৰগ

গৰে গৰে গাৰাগাৰি
দলাদলি দেৱ উৰকালি
বেইবুনিয়ে বেইৰী অয়া
চানাপাই মাংনাপী

মহেন্দ্র গীতিস্বামী
ধেলেয়া গেলাগা মানী
কৃষ্ণ, হৰি, তনু মানিক
জগত, ফাল্গুণী
হাগৰ লামলাকে......।

সেংকৰে জৰম অয়া
ইমাৰ উৰহানে ওালকৰিয়া
জয়তৰমা পালইক বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী
সাগৰ লামলাকে......।

॥ খানি আহিক ॥

নানু

O: কার্তিকৰ পালিত মহাভাৰত এহান হুনে হুনে আমাৰ গাঙৰ ললিতে অর্থদেৰ বুজন উগৰে আংকবেৰ—

—জেঠাবা, মহাভাৰত এহান আমাৰ ধর্মগ্রন্থহান বুলিয়া মাত্তিয়াৰ।

—হায়, ললিত।

—জেঠাবা, দুর্যোধন, দুঃশাসন, যুধিষ্ঠিৰ, অর্জুন গাছিৰ কোনো উপাধি কিয়াক নেয়সেতা ? জেঠাবাই কামিনী সিংহ, মি ললিত সিংহ ইককৰী। দুর্যোধন কিয় অর্জুনেতে আমি যেগোৰ বংশধৰ বুলিয়া মাত্তিয়াৰ তানুতে সিংহ না ইকবেসি। অর্থ দেৰ গিৰকে উত্তৰ দেনা নুৱাৰেৰহান দেহিয়া ললিতে মাতেৰ—

অ—জেঠাবা হাৰপেইলু, হাৰপেইলু অন্য মানুয়ে সিংহ উপাধি এহান নিয়াপেৰেলআইগা, বুলিয়া আমাৰে মনে মনে উপাধি এহান নিয়া গেছিগাতা।

O: বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰীৰ সমাজ চেতনা এহান ডাঙৰ। এবাকা নানা পত্রিকা প্রকাশ অৰ। গাঙৰ আলয়া মাধবৰ নুৱা কবে অক্ষৰ পৰিচয়। নুৱা নুৱা পত্রিকা পাকবেৰ। গাঙৰ মাস্টৰ মদনবাবুৰে আঙকবেৰ—

অজা আমাৰ পত্রিকা এতাৰ বানান দুহান ধৰণৰ আকপেইত 'পূলসি', বাৰো আক পেইত "পুলছি"। কোনহান শুদ্ধ অইতৈ ?

মদন অজায় মাতে নুৱাৰেৰ।

ৰাজবাবুৰ শ্ৰাদ্ধ উপলক্ষে

[শহীদ ৰাজবাবুৰ শ্ৰাদ্ধ উপলক্ষে বিস্তাৰিত বিবৰণ "মণিপুৰী" পত্ৰিকাত লুকুলেসিল। ঔ পত্ৰিকাৰ সম্পাদক আছিলতাই প্ৰয়াত সমৰজিৎ সিংহ বি, এস, সি, বি, এল। ৰাজবাবু গিৰকৰ মৰানিৰ পিছেদে ম্যানেজাৰগো বাৰো কোষাধ্যক্ষ ক্ৰমে প্ৰতাপগড় নিবাসী নদীয়াচান্দ সিংহ বাৰো মাছুঘাটৰ শ্ৰীবংশীবদন সিংহ। ১৯৩৪ ইংৰেজীৰ মাঘ, ফাল্গুন, চৈত্ৰ সংখ্যাত্ত মূল ইকৰাহানৰ বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুৰী ঠাৰে অনুবাদ হান।]

৺ৰাজবাবু গিৰকৰে মণিপুৰী পত্ৰিকাৰ গ্ৰাহকৰ লগে পৰিচয় কৰোয়া দেনা নিস্প্ৰয়োজন। ৺ৰাজবাবু আমাৰ "মণিপুৰী" পত্ৰিকাৰ প্ৰধান পৰিচালক ম্যানেজাৰগো। অলংঘ্যকালৰ আতে পড়িয়া ৰাজবাবু কনাক থাইতেই তাৰ মালক দৌঅসিলী। উহানৰ পিছেদে নানা দুৰ্ঘটনাৰ ভিতৰেই শিলচৰৰ কাদাত মাছুঘাটে গাঙে বাপক দৌৰ খয়া পাৰ। বাপক দৌঅনাৰ লগে লগে তানুৰ বিবাড়ী পেট চালানিৰ দায়ে হাবি বেসানি অসিল। এমন কি ঘৰবাড়ী নেই। এসাদে অন্নসংস্থানৰ উপায় নেয়নি স্বত্তেউ ৰাজবাবু গিৰক মাছুঘাটেত্ত নিক্কা ৬ মাইল আহাযানা কৰিয়া, অনাহাৰে, আধাপেটে নিজৰ জাতৰ মানু কতগোৰ সাহায্যলো মেট্ৰিক পৰীক্ষা পাশ কৰেৰ। গিৰক কনাকেত্ত বালক সমিতি যুবক সমিতি গঠন কৰিয়া সমাজৰ কাম কৰেসিল। সমাজ সেবাৰ চিন স্বৰূপ গিৰকে বিনা বেতনে 'মণিপুৰী' পত্ৰিকাৰ ম্যানেজাৰৰ কাম কৰতেগা পেইৰাক কৰে দৌঅইল। গিৰকৰ ডেকি নিস্বাৰ্থপৰ সমাজ সেবীৰ অকালমৰণে সমাজৰ যে কতিহান ক্ষতি অৰ উহানৰ বৰ্ণনা নাৰ। বিশেষভাবে তাৰ মৰণৰ কাহিনী হুনলে পাষাণ পেয়া নাগলিয়া নুন্নাৰেৰ। হাৰপানি অৰ যে গিৰক, গেলগা ১৪ ইং ফাল্গুন নিংথৌকাপাৰ ৰাতি উহান প্ৰায় ১১ টাৰ সময় শিলচৰ টাউনেত্ত ঘৰে ফিৰানিৰ পথে তাৰাপুৰেত্ত নিরুদ্দেশ অৰ। ৭ দিন পেয়া বহু বিসাৰানিৰ পিছেদে ৮ দিনৰ দিন দিনে প্ৰায় ৯ টাৰ উপেইত ৰাজবাবু গিৰকৰ মড়াগো বৰাকহানাত পেইতাৰা। তানুৰ ঘৰৰ ৰাজবাবুৰ আকখুলীগো পিয়নক, গিৰকৰ মৰণৰ দুঃখে ফিটঅয়া পড়েছিলী বাৰো ২৩ ফাল্গুন গিথান-কউ দৌ অছিলী। ৰাজবাবুৰ আত্মাৰ সদগতি-ৰকা শ্ৰাদ্ধ কীৰ্তনাদি সংস্থানৰ কোনো উপায় নাথানায় অতি সংক্ষেপেই মাছুঘাট গণ্ডীৰ ভিতৰে কাম লেইকৰানি বিসাৰাসিলা, কিন্তু সুৰমাভেলী মণিপুৰী এসোশিয়েশনৰ সভাপতি, 'মণিপুৰী' পত্ৰিকাৰ সম্পাদক এসাদে কতগো সমাজসেবীয়ে উহানাত বাধা দেসি বাৰো প্ৰচাৰ কৰানি অৰ যে ৰাজবাবু বিশিষ্ট সমাজ সেবী আগো গতিকে তাৰ আত্মাৰ সদগতিৰ কীৰ্ত্তনাদি ব্যাপাৰে সমা-জৰ প্ৰতিগো মানুল্লেই কৰ্মকৰ্ত্তা হিসাবে অধিকাৰ আছে। উহানলো সমাজৰ হাবিয়েই যথাসাধ্য

সাহায্য করিয়া শ্রাদ্ধ এহান সম্পাদন করানির ব্যবস্থা করানি অর। এ শ্রাদ্ধ এহানর খরচ সংকুলান করানিরকা মনিপুর, কাছাড়র নরসিংপুর, মেহেরপুর, রাজনগর, দুধপুর, ঘাগরাপার, গনি-বগ্রাম, বিক্রমপুর, কাটাখাল, হাইলাকান্দির সোনাপুর, নিত্যানন্দপুর, চিপরসাঙ্গণ, শ্রীহট্টর মাসিমপুর, হিঙ্গালা, প্রতাপগড়, ভানুগাছ, সুনাম-গঞ্জ বারো ত্রিপুরার কৈলাশহরেত্ত আশামত সাহায্য পানা অসিল। এ সম্পর্কে :গালাপানীয়ে হিনপে-ইতারা মেহেরপুর বাসী বিষ্ণুপ্রিয়া তরুণ সংঘর কার্য্যকলাপ বিশেষ উল্লেখ যোগ্য! তানু যেবাকা রাজবাবুর ফটো হানলো চৈত্রমাহার কড়া রৈদ উহানাত দু:খর চিন ধরিয়া মেহেরপুরর শ্রীকমলা কান্ত সিংহর রচিত এলা—

সমাজর মঙ্গল করানির কাজে
আহেছিলে ৺রাজবাবু এভবে।
বুদ্ধি কৌশলে আমি এ তারে
জাগেয়া তুলেছিলে সিংহ বিক্রমে।
আজি ঔ গিরক আমারে বেলেয়া
গেলগা পরলোক ধামে।
ঔ গিরকর সৎগতির কাজে
আহিলাং আমি তোমারি দুয়ারে।
যেতা পারিলতা দান করিয়া
উদ্ধার করেদিক অধম ঔগরে।
মালক বাপক নেই লেইরাপা ছৌগ
হাবিয়ে তিলয়া লালকরেদিক।

ইত্যাদি

এসাদে এলাদিয়া কাদাবারার হাবি মণিপুরী গাঙে ৺রাজবাবুর শ্রাদ্ধর রূপা সাহায্যরকা লেম্পালে ঝুলিগো থয়া লিকুলেছিলা। ঔ দুঃখর দৃশ্য উতাত পরাণ-হৃদয় না গলিয়া নুরারেসিল। কনাক বুজন হাবিঅউ বিষ্ণুপ্রিয়া তরুণ সংঘর লগে তিলয়া বিরাট সংঘ আগত পরিনত অসিল। বর্ত্তমান ধন পয়সার সমস্যার দিনে নিজর নিজর অভাব অভিযোগর প্রতি লক্ষ্য না করিয়া নেই লেইরিপী ইয়ারী ইমা ইন্দল পেয়া ধন পয়সা এমন কি চউল, খুত্তেই পেয়া দিতে না পিছুরে-ইলা। মেহেরপুরর বিষ্ণুপ্রিয়া তরুণ সংঘ দিন আহান সমাজর মেইথঙ ভালকরতাই সন্দেহ নেই। হুতুমে মাততে লেলেগা এসাদে নিঃস্বার্থ পর তরুণ সংঘ ছাড়া সমাজ জিংতা অয়া থানা নুরারের। উহানেই মাছুঘাট গাঙহান রাদে মেহেরপুরেই রূপা পয়সা সাহায্যত হাবিত্ত নিয়াম অছিল।

এসাদে রূপা পয়সা সংগ্রহ করানির পিছে ১৮ চৈত্র ১৩৪০ বাংলা লামইসিঙর দিনে মাছু-ঘাটর গাঙর মালডেপে ১৩ সম্প্রদায়র ইসালপা ডাকুলার হরি সংকীর্ত্তনর ধ্বনির ভিত্তরেই ৺রাজবাবুর শ্রাদ্ধ কীর্ত্তণ হবা করে সম্পন্ন অর। নিজর নিজর নানা অসুবিধা থানা স্বত্বেউ লয়া লয়ার সাহায্য তুলিয়া ভানুগাছেত্ত শ্রীযুক্ত নীলেশ্বর মুখার্জী গাছি, প্রতাপগড়েত্ত শ্রীযুক্ত মহেন্দ্রবাবু সিঙ্গালাত্ত শ্রীযুক্তসেনাতল সিংহ ঝাফিরবন্দেত্ত শ্রীযুক্ত সেনা সিংহ লগে আরাকউ মানু নিজর নিজর খরচে শ্রাদ্ধত যোগদান করিয়া দশর বারো সমাজর মঙ্গলর চিন্তা যেহান দেহুয়েইলা উহানরকা সমাজ তানুরাঙ চিরকৃতজ্ঞ থাইতই।

গনিরগ্রাম বারো ঘাগরাপার লয়া উগির গাবরুয়াপেই সাহায্য ভিক্ষা করিয়া যে রূপা পয়সা, চউল, খুত্তেই, নুকুন পাছিলা উতা শ্রাদ্ধর দিনে ৮/৯ মাইল লেম্পালে দিয়া আটিয়া আহিয়া সমাজসেবার যে দৃষ্টান্ত দেহুয়েইলা উহান হুতুমেউ মন আকর্ষণযোগ্য। এ সাহায্য ভিক্ষার ব্যপারে ঘাগরাপারর শ্রীযুক্ত গোবিন্দ বল্লভ মুখার্জী গিরকরে ধন্যবাদ নাদিয়া নুরা-রিয়ার।

মাছুঘাট বাসী এ ধন-পয়সার অভাবর দিনে এ রাজবাবুর ডেকি নিঃসহায় পরিবারর শ্রাদ্ধ ব্যাপারে লিশিঙ লিশিঙ মানুর সমাগমর সেবা

পরিচর্য্যার ভারহান নিয়া সমাজসেবার যে পুং-নিওহান দেহুয়াইলা উহান থাকাতি যোগ্য। কীর্ত্তনর মালডেপগোত কোনে কোন অঞ্চলর মানু-গো কোন ক্রমে বহিতাই, বিশেষভাবে ইমাইন্দ-লর বহানির ব্যবস্থা এমাত্তিক পরিপাটি করিয়া পাটী, সতরঞ্চিত মুনি মানু 'বহুয়ানির' যে ব্যবস্থা করেছিলা উহানরকা আরাকউ থাকাতি দেনার যোগ্য। এ শ্রাদ্ধ এহানাত মণিপুর, কাছাড় বারো শ্রীহট্টর ১০ গো ইশালপা, ১৩ জোড়া ঢাকুলা, ১৩ গো দোয়ার আকসাটে পালা আহানাত এলা দিতাই হুনিয়া মালডেপগো মানুয়ে মানুয়ে সমুদ্রহান অছিলা। হুত মে মাত্যতে গেলেগা দশা উহান অভিনব ব্যাপারহান অছিল। উহানলো হুদ্দা মণিপুরীয়েই নাগয় কাদাবারার বাঙ্গালী পেয়া হুদ্দা কীর্ত্তন হুনানিরকা নাগয়— এ অভিনব ব্যাপার এহান চানারকা মালডেপে আহেছিলা।

মণিপুরী সমাজে এসাদে হবা মহাসংকীর্ত্তন অনার ব্যবস্থা এথু কম দেহিয়া আহিগী স্বার্থক অইল। কারণ ঐ শ্রাদ্ধ উহানাত কাছাড়র (হাইলাকান্দিলো) হারি লয়াস্ত হাবি গাঙর প্রতিনিধি মুনি, ইমাইন্দল এমন কি কনাকহউ পেয়া নিজর নিজর খরচে আয়া যোগদান করে-ছিলা। এহান কি কম হারৌ বারো গৌরবর কথাহান নাগয়? উতার গজে মণিপুর হিঙ্গালা, প্রতাপগড়, ভানুগাছ, কৈলাসহর আদি লয়ার প্রতিনিধিও ঐ সভাত উপস্থিত অসিলা। আরা-কউ হারৌর কথাহান যে এ মণিপুরী সমাজে ঘরে ঘরে, গাঙে গাঙে এদিনহাবিকার নিত্য নতুন দলাদলিলো সমাজহান উচ্ছন্ন অনার পথু-গত গেছিলাগা, ঐ সমাজর মানু আজি ১৩৪০ বাংলার ৮ চৈত্রত ৺রাজবাবুর শ্রাদ্ধকীর্ত্তনর দিন লামইসিঙর দিনে হাবি দলাদলি, রেষারেষি, হিংসা নিন্দা পাহুরিয়া হাবি লয়ার বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সমাজ আগই আহুরে কলকরা কল-করি করিয়া মালডেপ আগত লিশিঙ লিশিঙ মানু পুলয়া শ্রাদ্ধকীর্ত্তন হানরে মহাসংকীর্ত্তন বারো মহামিলনর ব্যপারহান হওকরেছিলা। ভাগ্যত এসাদে দৃশ্য দেহানির কপালহান আছিল, এহান কম গৌরবর কথাহান নাগয়।

এ শ্রাদ্ধএহানাত হুদ্দা বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরীয়েই রূপা পয়সা সাহায্য দেছিলা উহান নাগয়। বাঙ্গালী হিন্দু বারো মুসলমান যেতায় ৺রাজবাবুরে হবা করে চিনেছিলা তানুঅউ তার আকস্মিক দৌ অনাত দুঃখ প্রকাশ করিয়া যথাসাধ্য সাহায্য করেছিলা বারো কীর্ত্তনে যোগদান করেছিলা।...

যেবাকাই কীর্ত্তনর মালডেপগোত কমেউ দ্বিলিশিঙ মানু অইলা উবাকাই গিরীশবাবু, সমরজিৎ বাবু, কুঞ্জরাজ বাবু, কৃষ্ণকুমার বাবু, কুঞ্জেশ্বর বাবু, ফাল্গুনী বাবু বারো মেহেরপুরর তরুণ সংঘ হাবি মাছুঘাটর ৺রাজবাবুর লগর প্রায় ৫০ গো গাবরুয়াপেই গারে ফুতি বেড়েয়া ৺রাজবাবুর ফটো আতে থয়া উপস্থিত সভাম-গুলীরে সাদর সম্ভাষণ করানির সাজে ঢাক বাদ্য বাজেয়া ধুপ থম্বেই ফুল আতে থয়া বালিগাওর শ্রীযুক্ত নীলেশ্বর মুখার্জীর লেঙকরা এলা—

"আখুম আয়ে ৺রাজবাবু তিকুরাও থাইলে-
গাতা।
যুবকহাবিয়ে আয় বুলিয়া তোরে ডাহিয়ারতা।
তিযুবক হাবিরে জাগো "মণিপুরী" পত্রিকা
চালেয়া।
মহামিলনে কিয়াকি নাহরতা?
গাছিংগাতা হারপেইলাং আলকরে নাপেইবাং
এরাকা কিহান করতাজাই।
দেশবিদেশর নেতাহাবির তোর সদগতিরকা
আহেছি
(তানুরে) সম্ভাষী কুলই করতাই।
নেতা হাবির চরণ বিনা আমার উপায় নেই
আরতা

হাবিয়ে আমাৰে ক্ষমা কৰেদিক।
(তুমি) হাবিয়ে তিলয়া কৃষ্ণনাম সনকৰিয়া
৺ৰাজবাবুৰ সদগতি কৰেদিক।”

ইত্যাদি

এলা দিয়া দিয়া মালডেপে যেবাকা হুমেইলা উবাকা পাষাণ অন্তৰ নাগলিয়া নুৱাৰেছে। ঐ সময়ত ২০০০ মানুৰ কাঁদানিত মালডেপতে কিয়া গাওহানপেয়া যেসাদে ৰৌ বেলাছিলা— উহান ইকৰিয়া ব্যক্ত কৰানি মোৰ সাধ্যাতীত। ঐ শোভা যাত্রা যতসময় আছিল, আৰাক খানি সময় থাইলে হয় দুঃখে অনেকগৰ বুক ফাটিয়া নানা দুর্ঘটনাৰ আশংকা আসিল। এসাদে হৃদিত-দুঃখ লাগেৰ দৃশ্য অসহ্য অছিল যদিউ তথাপি সমাজসেবীৰ গজে সমাজৰ হাবি মানুৰ কতিহান আন্তৰিক অন্তৰৰ টান উহান দেহিয়া আহিগী স্বার্থক অইল।

[দুঃখৰ খ্যাৰী হান এসাদে মহামিলনে দলাদলি কৰেকুৰা মানু কতগোৰ অন্তৰ হিংসাত জ্বলিয়া উঠেছিল, ঔহান বাদ দেনা অইল]

এসাদে মহামিলনৰ সভাত কোনো ৰকমৰ উপদ্রব নায়া মইপঙৰ ধ্বনিৰ ভিতৰে ২৬ গো ঢাকুলাৰ ঢাক, লগে করতালৰ বৌলো মহা সংকীৰ্ত্তন আৰম্ভ অৰ।

সংকীৰ্ত্তনৰ ধ্বনিত ফাম উহানৰ মাহাত্ম্য আৰাকাউ বাড়িল। ইশালপাহাবিৰ নুংশিপা এলাই মালডেপগৰ ভাবকহাবিৰে মোহিত কৰেছিলা। তথাপি কচুধৰমৰ ইশালপাগোৰ নাওহান বিশেষ-ভাবে উল্লেখযোগ্য। ঔদিন উহান ইশালপা গিৰকে হয়ত ভগবৎ কৃপায় নুংশিপা এলালো মানু হাবিৰ অন্তৰে আকর্ষণ কৰে পাৰেছিল। প্রতাপগড়ৰ ঢাকুলা ঔদিন উহান নিয়াম নাও কৰেছিলা। ঢাকুলা খিয়গিৰ এলাত হাবি মোহিত অছিলা। ভানুগাছৰ, ঝাপিবন্ধৰ ইসালপাৰ এলাউ এমাতিক শাক্তি নাছিল। মণিপুৰৰ ঢাকুলাৰ ঢাক বাৰা-নিৰ কায়দা আৰাকউ হবা অছিল।

দুবেই দুবেইত আহেছিলা ভাওৰীয়া মানু হাবিৰে সাধ্যমত খোৱানি অছিল। তানুৰকা বুলিয়া বামুনৰেলো ভাত হউ ৰাধুয়ানি অছিল। আৰাকউ হাৰৌৰ কথাহান— শিলচৰ মহকুমাৰ কোনো আগইঅউ ঔপেইত ভাত নাহাছি। উহান মণিপুৰী সমাজৰ থাকাত দেনাৰ বিষয়হান। মণিপুৰী যে এমাতিক সংযমী অনা পাৰতাৰা উহান কি গৌৰবৰ কথাহান নাগয়? হাবিঅউ হাৰ-পেইলা যে এহান দশ বাৰো দেশৰ কামহান।

পিনাৰ পানীৰকাউ ব্যবস্থা কৰানি অছিল। মালডেপগোৰ কাদাতে হৰকাও কোঠা আগত বামুনৰোলো বিশুদ্ধ পানী বাৰো সৰবৎ দেনাৰ ব্যবস্থা অছিল। মহা সংকীৰ্ত্তনৰ পিছেদ হাবিৰে যেতাপাৰিল ক্ষীৰ খোৱানি অছিল।

ইশালপা, ঢাকুলা হাবিঅউ নিজৰ নিজৰ খৰচে হাৰৌ হাৰৌ অয়া শ্রাদ্ধত যোগদান কৰে-ছিলা। তানু কোনো দক্ষিণা না লসিলা, তানু ই ৰূপাপয়সালো সাহায্য কৰেছিলা বাৰো হৰিনাম গেয়া হাবিৰে হনুয়াছিলা। এসাদে কামে নিজৰ নিজৰ উদাৰতাৰ পৰিচয় দেছিলা।

দিনহানউ (প্রকৃতিদেৱী) শ্রাদ্ধৰ দিনে ৺ৰাজ-বাবুৰ মৰণে দুঃখত আহিৰপানী বেলাছিলী। ঐ প্রকৃতিদেৱীৰ আহিৰপানীয়ে যাতে শ্রাদ্ধক্রিয়া সম্পন্ন কৰাত অসুবিধা অইতে পাৰে বুলিয়া থানিংপাৰা বৰণ দেনাৰ পিছেদেই বৰণ দেনা বন্ধ অৰ। ৺ৰাজবাবুৰ শ্রাদ্ধত হুন্দা মানুয়ে সাহায্য কৰে-ছিলাতা নাগয় দৌয়েপেয়া সাহায্য কৰেছি প্রমান পেয়াৰ। ভগবান স্বয়ং সহায় নাথাইলে এ বিৰাট আয়োজন এহান কৰানি নাউ অইল অইস।

মি আমাৰ সমাজৰ গাবৰুয়াপেই পুৰী জেলেইৰে উদ্দেশ্য কৰিয়া মাতুৰি— তানু যেন ৺ৰাজবাবুৰ পথ অনুসৰণ কৰকা। গিৰকে কিসাদে জীবন যাপন কৰেসিল বাৰো সমাজ সেবা কৰোসিল উহান হাৰপানি হাবি গাবৰুয়া

(২৩ নং পৃষ্ঠাত চেইক)

—ইমা বিষ্ণুপ্রিয়াৰ জনডিস—

—সুখেন্দ্র কুমাৰ সিংহ

মি ইমা বিষ্ণুপ্রিয়াৰ শৌগ অছুতা থকয়া ইমাৰ গাৰিগোত জনডিস অর্থাৎ অলমী নুৱাৰা আহান লাগেছে এহান ডাক-ডাক কৰে দেহিয়া হঃ নুৱাৰিয়া দ্বি-আকচুটি মাতানিৰ প্রয়াস কৰউৰীতা। এহানাত, ভুল ত্রুটি থাইলেও ক্ষমা কৰে দিবাং।

আজি অপা বপাৰ হাকতাকেত্ব চিংকৰিয়া ইমাৰ শৌ ছুমাৰা ঔতায় আৰ নাইলেউ ইমাৰে কিন্তু নাছা, টেংঠা, কলা কৃষ্টিলো হাৰৌ কৰিয়া থছিলা। ইমাৰ ছৌ ছুমাৰা এতাই পৰবর্তী কালে অর্থাৎ বিংশ শতাব্দীত দেহিয়াৰতাই ছৌ-ছুমাৰা এতাই ইমাৰ ফিদা ফিজেৎ কাঠি আংঠিতে বেচিয়া লমকৰলা লমকৰলা, এখুকমতে ইমাৰে ঘৰেত্ব নিকালাদিয়া আৰ আৰ তাৰে ইমা বুলিয়া ডাহানি মনেইতাৰা। ইমায় জৰমদেছত, বিদ্বান গুণীবান, বলী পাংকাল লীডাৰ মার্কা শৌ কোংগউ কমৰতা নাগই। শৌ-এতাৰ লীলা খেলাৰ য়াকহানে আকয়া ডাক্তৰগই তোৰতা অলমী অসে বুলিয়া মাতলো অর্থাৎ জনডিস অসে। তো-আৰো ; ইমা হুন হুন তোৰ ছৌ-ছুমাৰা এতাৰ চৰিত্র বেবাৰ, লীলা খেলা এতাৰ চুটি শৌ আহান। তি-মালকগো অইয়াউ হাবি ছৌৰ চৰিত বেবাৰ নাদেহেসত, তা-থকয়া ইমা তি-মৰাণিৰ আগে খানি হুনিয়া যাগা।

আজি তোৰ ছৌ ছুমাৰা এতায় কিতা নাক-ৰতাৰা, কোংহানাত তানু আলয়া আসিতা ? তানু দৰকাৰ পৰলে গাঙ আহানৰে চাৰি-কৰত, পাচকৰত কৰে পাৰতাৰা, আৰাকউ দৰকাৰ পৰলে ধাপা আহানৰে। ঔতাত্বও বাহাদুৰীহান অইলতাই ভেইবুনিৰে খেইকৰিয়া বীৰত্বহান দেহু য়েইতে সুপকৰেও আল নাইতাৰা। কিয়া বুল্লেতে ক্ষত্রিয়ৰ ৰকতলো পালয়া আছিতানা, এসাদে শৌর্য্য বীর্য্য না দেহুযেইলেতে ক্ষত্রিয় বুলিয়া নিজৰে পৰিচয় দিয়া নুৱাৰতাই। বলিহাৰি ইমা তোৰ ছৌ।

ইমা তোৰ পাঙাকালপা ছৌৰ খানি য়াৰী দিতেগা গিয়া পৃথিৱী এহানৰ লেঙৌ হাৰি গনে পাৰতেই, কিন্তু তানুৰ য়াৰী ইহজীৱনে গনিয়া গনিয়া ফুৰা নুৱাৰতেই। ইমা তোৰ ছৌ আকগো মেম্বাৰ বা সাধাৰণ সদস্য কৰিয়া জৰম নাদেসত। হাবি প্রেসিডেণ্ট মাহেই জৰম দেছত— কোন দুর্বিপাকে আকগ সদস্য অ পৰলাগা ঔতায় কয়হান দল হওকৰতাই কয়হান মেঠেল মেঠেল সংস্থা বা কমিটি হংকৰতাই ইমা তি মালকগো অয়াউ হাৰপা নুৱাৰতেই।

ইমা ! বিৰাট সভা বুলিয়া আহান, তোৰ জিপুত এতাৰে কলকৰিয়া থনা ; এতাৰ উন্নতি, এতা যাতে আৰ আৰতাৰ লগে চলে পাৰবানেই হিৰাম আহান কৰানিৰ সালে হওছেহান। ঔ হানাতউ ইমা প্রেসিডেণ্টৰ নুৱাৰা ঔহান। আক-গোউ সদস্য অনা নাকৰতাৰা। বাৰহ যেগ যেগোৰে সভাপতি পাৰা পদফাম দেছি ঔতা বাৰহ

হাৱৌ হানে থাইল পথ নাপেয়া, নামসা কনক পিদিয়া মালয়া সংক্রান্তি খেয়া খেয়া ফুলৰ মালা গাৰগোত পিদিয়া, বিজ্ঞ মানুৰ সাদে ফিজেত পিদিয়া সাহিত্যিক ভাষা বর্ণনা করতে করতে কোঙগদে যুগ আহান লালয়া গেলগা হাৰনা– পেইলা, এগদে বুল্লে লাখ লাখ মানু তানুৰ মেইথঙহানাদে আশালো চেয়া থাইতে থাইতে পিচুম ধলা অনি অকৰলো, খামইতেগা ধৈর্য্যৰও সীমা আহান আছে, তথাকথিত প্রেসিডেণ্ট গিৰিগিথা- নিয়ে পয়লা পয়লাদে ফুলৰ মালা, হোভা হোভা হুয়াত-হুয়াত খানা পেইলা, পিছেদে কালক্রমে দশ–গিৰিগিথানিয়ে প্রেসিডেণ্ট গিৰিগিথানিৰ বহা- নিৰ ডামহান পেয়া নাদানি অকৰলা। "কালস্য কুটিলা গতি" কিয়া বুল্লেতে এত্তাপাৱা সমাজ এহা- নৰ লাখ লাখ মানুয়ে পানি-ফুটা আগো প্রেসিডেণ্ট গিৰি গিথানিয়ে দিতায় বুলিয়া বাসেয়া বাসেয়া থাইতে থাইতে খৌনি হুকিয়া গেলগা। কিন্তু কোন ফল না ধৰলো। গতিকে সমাজৰ কেৰালী ধৰেকুৰা সমাজৰ আকহান বিৰাট সভাহান এহা- নাতউ লীলাৰ অন্ত নেই। ঔতাৰ ভিতৰে কতগো আকতা পদফামে আছি ঔতাইতে দৰকাৰ পৰলে জোৰ খাটেয়া আজগুবি লেকচাৰ আওৰেয়া ছৌ ছুমাৱাৰে ধমকেয়া সমাজহান পতিত পড়িয়াউ থাক বা তানু নিজেউ পতিত পড়িয়াউ থাকা কিন্তু তানুৰ লীডাৰশীপহান যেসাদেউ বজায় থানা লাগতয় এ মনোভাৱলো সৰল, উদাৰ, মনোভাব সম্পন্ন ছৌ ছুমাৱাৰে বিপথগামী কৰতেপা দ্বিধা নাকৰতাৱা।

ইমা এসাদে কৰে লেহা জোখা নেই সমস্যালো তোৰে বেড়েয়া থছি, গাঙে-ঘাৰে আগৰে আগয় তিল নেই, দলা–দলি কৌলি–গালি, হিংসা হিংসি মাৰা-মাৰি এত্তা এতাই তোৰে শান্তি নাদতাৱা, দুনিয়াৰ মুঙে তোৰ পৰিচয় দেনা নুৱাৰিয় আছি. কিন্তু ইমা তাৰ জিপুতে তোৰ প্রকৃত সেৱা নাউ কৰতাৱা, বৰং তোৰে সেৱা কৰানিৰ সন্তানহান দিয়া খৌনিগোত টিপা দেনা মনেইতাৱা, কিতাপাৱা আগয় তোৰ খয়াহান মাঠিয়া দিয়া খানি সেৱা কৰানি মনেইলেউ, তোৰ বাকী জিপুত কলিৰ জীৱ ঔগিয়ে থাপাৰেয়া থুপাৰেয়া সেচোয়ানি মনেইত্তাৱা। ইমা প্রকৃত তোৰ সেৱা কৰেকুৰা জিপুত নেই। মায়ৱী ৰাক্ষসীয়েই নিয়াম, গতিকে ইমা তোৰ চৰণে কাদিয়া মাতৌৰী তোব অলমী (Jaundice) নুৱাৰা এহান বালা কৰতে অইলে ডাক্তৰে কানা নাইতই "জাৰেকুৰা" আগৰ দৰকাৰ. নাইলে জনডিসহান পেটে পৰলে আৰ তোৰে জিংতা কাৰ নুৱাৰতাঙাই গতিকে জাৰেকুৰা মেইপাগো কোংগই আনতই ?

(মতামতৰকা সম্পাদিকা দায়ী নাইতৈ)

ৰাজবাবুৰ শ্রাদ্ধ উপলক্ষে (২১ পৃষ্ঠাৰ পিছেত্ত)

গেই পুৰীজেলেইৰ কর্ত্তব্যহান । গিৰকৰ ডেকি নিঃস্বার্থপৰ, অমায়িক, কর্মঠ, সমাজসেবক অনা প্রতিগো গাবকুয়াপেই পুৰীজেলেইৰ কর্ত্তব্য। ৺ৰাজবাবু মণিপুৰী সমাজৰ মেৰুদণ্ডগো আছিল বুল্লেউ অত্যুক্তি নাৰ। গিৰকে সমাজৰ সেবা কৰতেগা গিয়া অকালে মৰণৰ থতাত পৰিল বুলিয়া হাবিয়েই তাৰ আত্মাৰ সদগতিৰকা ভগ- বানৰাং প্রার্থনা কৰিয়াৰ। উহানলো গিৰকৰ আত্মাৰ সদগতি অইতৈ বুলিয়া মোৰ মনে নাৰ। কাৰণ এহান মোৰ দৃঢ় বিশ্বাস— পত্রিকা জিংতা কৰিয়া থনাই গিৰকৰ একমাত্র উদ্দেশ্যহান আছিল। পত্রিকাহানেই তাৰ জীবনহান আছিল। এবাকা যদি হাবিয়ে মিলিয়া পত্রিকা জিংতা কৰিয়া থনা নুৱাৰিয়াৰ উহান অইলে তাৰ আত্মাৰ শান্তি কোনো দিনউ নাইতৈ। ভগবানৰাঙ প্রার্থনা কৰুৰি যেন তাৰ আত্মাৰ সদ্গতি অৰ। গিৰক যাতে আমাৰ অগোচৰে আমাৰে এমন দৈব শক্তি দান কৰেৰ যেহানলো আমি অনায়াসে পত্রিকা জিংতা কৰিয়া থনা পাৰিয়াৰ।

জনৈক ৰিপোর্টাৰ

অনুবাদিকা ঃ শ্রীমতী অঞ্জনা সিংহ

[যোগেন্দ্র লাল সিংহ গিৰকৰ সৌজন্যত]

—ইমা মি মইলু—

শান্তিকুমার সিংহ

আমি জগৎ সংসার এহান দেহিয়াৰন্তা ইমা-ৰকা বুলিয়া। মালক এগত নিজৰ জীবনহান বিপন্ন করিয়া জন্ম দিয়া যিতেগাই আছে জিপুৎ এতাৰে। উহানলো শাস্ত্রে মাতিয়া গেছেগা "জননী জন্মভূমিশ্চ স্বর্গাদপি গরিয়সী"। এ ইমা এগৰে সন্মান ৰক্ষা কৰাণি থকৰ প্রত্যেকগো জিপুতেই। "ইমা" বুলিল শব্দ এগত হাবি শক্তি নিহিত আছে। মাতৃজাতি এহান শক্তিৰ প্রতীক। জৰম অনাৰ লগে লগেই "ইমা" লো আরম্ভ অৰ। লেই অইতেগাউ 'ইমা', বিপদে আপদে "ইমা"। 'ইমা' ছাড়া কোনো শব্দ আগো নাহেৰ। আজি বিষ্ণুপ্রিয়া মনিপুৰী সমাজ এহানাত ইমাৰ মহিমা সম্পর্কে কত এলা ৰচিয়া গেছিগা ঔহান জাতীয় কবি গীতি স্বামী গিৰকে মাতিয়া গেছেগা—

"ইমাৰ মহিমা বেদেতে অসীমা"

অর্থাৎ ইমাৰ মহিমা পুৰাণ শাস্ত্র এতাৰ গজে, ৰণনা কৰিয়া লয় নাৰ।

"ইমা" শব্দ এগত কতিহানশক্তি আছে উহানৰ প্রমান নুৱা কৰে মাতিলতা নেই। পৃথিবীৰে ইমা বুলিয়াৰ, এ পৃথিবী এহানাত আমি বসবাস কৰিয়াৰ, কত অন্যায় কাম কৰিয়াৰ তথাপিঅউ পৃথিবী ইমাই সহ্য কৰিয়া জিতেগাই আছে। অবশ্য পৃথিবীত যেবাকা অতি অধমৰ কাম চলিয়া থাৰ, পৃথিবীয়ে যেবাকা ঔসাদে অধৰ্ম এতাৰ ভাৰ ভাককৰে নোৱাৰিৰী উবাকা জগতপতি ভগবান মনুষ্যৰূপে অবতাৰ অৰ বাৰো পাপ বিনাশ কৰেৰ। উহানলো গীতাৰ ৪র্থ অধ্যায় ৭/৮ নং শ্লোক দুয়িহানাত ভগবানে নিজেই মাতিয়া গেছেগা—

যদা যদাহি ধর্মস্য গ্লানির্ভবতি ভাৰত।
অভ্যুত্থানমধর্মস্য তদাত্মানং সৃজাম্যহম ॥ ৭
পরিত্রানায় সাধুনাং বিনাশায় চ দুস্কৃতাম।
ধর্মসংস্থাপনার্থায় সম্ভবামি যুগে যুগে ॥ ৮

হুদ্দা আমি নাগই দৌ দৌলিশিঙ এতাউ হাবি সৃষ্টি অছিতা আদ্যাশক্তি ইমা আর্য্যাৰাঙতো। 'ইমা'ৰ গর্ভে যত সন্তান জৰম অইতাৰা হাবি সুসন্তান নাগে। 'মাতৃ ভক্তি' বুলিল শব্দ এহানি হাবিৰাঙ নাথাৰ, ইমাৰ বাক্য থনাৰে। ইমাৰ বাক্য থনাত গিয়া পঞ্চপাণ্ডব পাঁচ বেইবু নিয়ে দ্রৌপদীৰে বিয়া কৰলা। উতাৰ উল্টা যে নেই নাগই। মাতৃ ত্যাগ কৰেছিল দশৰথৰ ৱেইমাপা পুতক ভৰতে, বেয়ক প্রভু ৰামচন্দ্ৰৰকা। উহান বুলিয়া ভৰতৰে আকগৰ্ট শাক্ত নাগেই-তাৰা। মাতৃবাক্য পালন কৰতেগা বহু মানু নিজৰ জীবন দেছি যেসাদে ঠিক ঔসাদে জীবন যুদ্ধত সফল অউ অছি। ইতিহাসে কাৰেউ না পাহুৰেৰ ইতিহাসৰ পাতাত নেপোলিয়ন, ঈশ্বৰ-চন্দ্র বিদ্যাসাগৰ, মহাৰাষ্ট্ৰৰ জাতীয় বীৰ শিবাজী অতি বর্তমান কালৰ আমাৰ হাবিত্ত প্রিয় প্রয়াত প্রধানমন্ত্রী লালবাহাদুৰ শাস্ত্রী। 'ইমা'ৰ আশী-র্ব্বাদে চন্দ্র সূর্য্য যতদিন থাইতে ততদিন তানু মৰিয়াউ অমৰ অয়া থাইতাই। আসল কথাহান

অছেতোই সমস্ত জাগতিক শক্তির উৎস অছেতোই ইমা। মাতৃ শক্তি জাগৰিত নাইলে কোনো অশুভ শক্তি বিনাশ কৰানি সম্ভব নাগে। বাৰো মাতৃ শক্তিৰে অপমান কৰানি মানেই নিজৰ মৃত্যু বা ধ্বংস আননি। ৰামায়ণে ইমা সীতাৰ গজে অন্যায় কৰতেগা ৰাবন সবংশে ধ্বংস অছিল, দ্বাপৰে দুৰ্যোধন, দুশাসন আদি দ্রোপদীৰ গজে অত্যাচাৰ কৰতেগা নিঃৰ্বংশ অইলা। এতা অছে-তাই মনুষ্যৰ কথা। কিন্তু দৌ দৌলিশিং যেবা-কাই বিপদে পৰতাৰা ঔপেইতউ মাতৃশক্তিৰ আৰাধনা কৰতাৰা। সমুদ্র মন্থন কৰতেগা মাতৃশক্তিয় অসুৰ এতাৰে অমৃত পিনাত্ব বঞ্চিত কৰে দিলো। দৌ দৌলিশিঙ বিপদ মুক্ত অইলা। ৰাক্ষস নিধন কৰতেগা দুর্গা ইমা কত ৰূপলো লুকুলেছে মহিষাসুৰ আদিৰ কথাত স্পষ্ট অৰ।

ঔ মাতৃ জাতিৰ সন্মানে আমি টটৰেয়াৰ ঠাৰ এহানৰে মাতৃভাষা' বা ইমাঠাৰ বুলিয়াৰ। ইমাৰে যেসাদে সন্মান কৰিয়াৰ, ঠিক ঔসাদে ইমাঠাৰ এহানৰে হাবি অউ সন্মান কৰতাৰা। এ ইমাঠাৰ এহানৰে— সন্মান জানেইতেগা কত মানু শ্বহীদ অছি উহান ইতিহাসেই মাতেৰ। কত অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে সংগ্রাম কৰিয়া ইমা–ঠাৰৰে বিদেশীৰ আতেত্ব ৰক্ষা কৰছি উহান মাততই ইতিহাসে। ফৰাসী ঠাৰ এহান ইউৰোপতে কিঙ্গা সমগ্র বিশ্বত অতি উন্নত ঠাৰ হান। এহানাউ দিন আহান জার্মানৰ আতে লাঞ্ছিত অছিল।

'আমি আজি বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুৰী জাত এহান নিজৰ ইমাঠাৰে শিক্ষালাভেত্ব বঞ্চিত অছি এহান হাবিঅউ অনুভব কৰিয়াৰ। আমাৰে শিক্ষাদেনা অৰ বৰাক উপত্যকাত বাংলা ঠাৰে, ব্রহ্মপুত্র উপত্যকাত অসমীয়া ঠাৰে। ইতিহাস পাকৰিক চইক ১৯৬০ ইংৰেজীত অসমীয়া ঠাৰ এহান বৰাক উপত্যকাত বাধ্যতামূলক কৰতেগা ১১ গো বাঙালী শ্বহীদ অইলা, আসামেউ অসমীয়া ঠাৰ-ৰক্ষা ৰঞ্জিত বৰপুজাৰীৰাঙতো অকৰিয়া মুজ-মিল হক গাছি ভাষা শ্বহীদ অইলা। তানুৰ ৰকত, তানুৰ জীবনহানি দিয়া ঠাৰহান ৰক্ষা কৰলা। জাতীয় চেতনাৰ সৃষ্টি অৰলা। ১৯৭২ ইংৰেজীত সেঙকৰে ভাষা আন্দোলন অইল, বাৰো শ্বহীদ অইলা। ১৯৭৯ ইংৰেজীত বাংলাদেশী বিদেশী খেদতেগা শ্বহীদ অইলা। ঔ শ্বহীদ উতাৰে আজি জাতি, ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে হাবিঅউ সশ্রদ্ধ হমা জানেইতাৰা।

ভাৰতবৰ্ষ দিন আহান ইংৰেজৰ পৰাধীন আছিল। ইংৰেজৰ বিৰুদ্ধে সংগ্রাম কৰতেগা কত মানু শ্বহীদ অইলা। ভাৰতৰ স্বাধীনতা যুদ্ধৰ প্রথম শ্বহীদ মঙ্গলপাণ্ডে। ঠামহান সময়হান কলকাতাৰ ব্যাৰাকপুৰ বাৰো ১৮৫৭ ইংৰেজী। শ্বহীদ বুলতে কোনো জাত নেই। মৰিয়াউ অমৰ অয়া থায়তাৰা। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধ নেতা-জীৰ নেতৃত্বে আজাদ হিন্দফৌজ গঠন অছিল। নেতাজী গিৰকে মাতেছিল—

'আমাকে ৰক্ত দাও, আমি স্বাধীনতা দিব, আমাৰ ঠাৰে মোৰে ৰকত দেই, মি স্বাধীনতা দিতউ। কথাহানৰ কতি গুৰুত্ব। নেতাজীৰ অনুপ্রেৰণাত, দেশহান স্বাধীনকৰানিৰ সালে হাজাৰ হাজাৰ মানু জীৱনৰ আহুতি দিলা, উহানৰ ফল স্বৰূপ আজি ভাৰতবৰ্ষ স্বাধীন। কিন্তু ঔ মানু যেতা নিজৰ জীৱন দিলা তানুৰে কি ভাৰতবৰ্ষৰ মানুয়ে পাহুৰতাইতা? নেতাজী গিৰকৰে কি মানুয়ে পাহুৰতাইতা? না তানু মৰিয়াউ অমৰ। ভাৰতবৰ্ষৰ স্বাধীনতা আনতেগা যে গিৰকগই নেতৃত্ব দেছিল, ঔগৰে জাতহানৰ বাপকগো বুলা, ঔ গিৰক মহাত্মাগান্ধীৰে গুলি কৰিয়া নাথুৰাম গডসেই মাৰলা। মহাত্মা গিৰকৰে শ্বহীদগো বুলিয়া ঔ মৰেছে ৩০ জানুয়াৰী দিনহানৰে জাতীয় শ্বহীদ দিবস হিসাবে পালন কৰতাৰা। আসামৰ বিদেশী বিতাড়নে প্রথম শ্বহীদ খৰ্গেশ্বৰ তালুকদাৰৰ

মৃত্যুদিবস ১০ ডিসেম্বর প্রতিবসর আসামে শ্বহীদ দিবস হিসাবে পালন অর।

নিজর ইমাঠার নিজর দেশহান বক্ষা করা-নিরকা যেগই যেগই প্রাণ আহুতি দেছি তানুর ঔ ত্যাগ বিফল নাছে বারো নাও অর।

কবিগুরু রবিন্দ্রনাথ ঠাকুরে ইকরিয়া গেছেগা—
"জীবনে যতপূজা হলনা সারা, জানিহে জানি–
তাও হয়নি হারা।"

অর্থাৎ কুনো কাম অথলে নাযাবনা, আক-দিন না আকদিন তার প্রতিফল আহের। আজি বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী ঠার এহান আর্য ঠারহান। এহান রাজরোষে পরিয়া বিলুপ্ত অনার পথগত দিন আহান আহেছিল, কিন্তু জাতীয় চেতনা সৃষ্টিকারী শ্বহীদ রাজবাবু গিরকর প্রানর বিনি–ময়ে আহিল বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরীর ভিতরে জাতীয় চেতনা ইমাঠারর প্রতি সচেতনতা। আমি গর্ববোধ করে পারিয়ার আমার ঠাররকা জীবন দিয়া গেছেগা। ঔ শ্বহীদ গিরক উগোর কাহিনী আমার উঠিয়া আহিতারা ছউ ছুমারাই কতিহান হারপাছি? কিহান অইলে শ্বহীদ আইতারা. যেগোরে শ্বহীদ বুলিয়ার তার সম্বন্ধে কতগোই বা কতিহান হারগাছি? ঔ শ্বহীদ রাজবাবু গিরক এমাটিক কম বয়সে পৃথিবী এহানাত্ত যানা এহান বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সমাজর অপূ–রণীয় ক্ষতি আহান উহান মর্মে মর্মে উপলব্ধি করিয়ার।

গিরকর জীবন আদর্শ আমার সমাজর প্রতি অন্য জাতর অবহেলা গিরকে সহ্য করে নোরারেছিল। বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরীরে বিটিশে যেবাকা পার্ব্বত্য জাতিহান বুলিয়া ঘোষনা করলো, নংসাগোর ডেকি উহানর প্রতিবাদ করানিয়েই নাগই প্রমান করেদেছিল আমি আর্য্য সন্তান, প্রমান করে–দেছিল যে বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী ঠার এহান মণি-পুরর আদি ঠারহান। মৈতৈ রাজার করলে পড়িয়া ঠার এহান লুপ্ত অনার পথে আছিল।

রাজবাবু গিরকর বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী ঠার হানর প্রতি ঐকান্তিকতার প্রমান স্বরূপ "মণি–পুরী" পত্রিকা সম্পাদনা করিয়া উহানর মাধ্যমে সমাজ চেতনার ঢেউ আগো আনেছিল।

সমাজর চিন্তাশীল সমাজদরদী মানু গীতি স্বামী, সমরজিৎ সিংহ, হরিদাস সিংহ' ফাল্গুনী সিংহ, শৈলমযেনা সিংহ, কুঞ্জলাল সিংহর, সান্নিধ্য পাছিল। গিরকে বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরীর ইমাইন্দলর রাজারে কানা এহানা সম্পর্কে বিরোধীতাই নাগই এলা লেংকরে লেংকরে ইমাইন্দলর রাজার কানা এহান বন্ধ করেছিল।

আজি গিরকে জীবনহান সমাজরকা কাত–করলো, কিসাদে করে তার মরণহান অছিল ঔ হান অতি মর্মান্তিক। কোনো আততায়ীর আতে তার অমূল্য প্রাণহান গেলগা। মরাণির সময়ত "ইমা মি মরলু, ইমা মি মরলু ....."

এ শব্দ এহানি আমার বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সমাজর প্রত্যেকগোর অন্তরে কাটাগোর ডেকি বিধিয়া আছে। গিরক শ্বহীদ অইল, তার জীবনহান সমাজর পূজাত কাতকরলো কিন্তু পূজাহান এবুজো পেয়া লৈনাসে, পূজাহান অসমাপ্ত অয়া আছে, অথচ কবি রবীন্দ্রনাথ ঠাকুরর বাস্তব ধর্মী কবিতাত মাতিয়া গেছেগা— "যে নদী হারাল ধারা, জানিহে জানি তাও হয়নি হারা।" অর্থাৎ পানীর ঘাটহান লেঙৌর ছাতিগত আয়া বন্ধ নার, ভিতরে ভিতরে পানীর ধারাহান চলতেই থার, কোনো না কোনো ফাম আহানত লুকুল-তৈগা। গিরকর আত্মা উগো শান্তি না পাছে যতদিন তার ইমা ঠারহান প্রচলিত নার, তার আত্মাউগোই এবাকাউ কাদের মাতের— "ইমা মি মরলু...।" এহান কি বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সমাজে না ফৌঅসেগা? ফৌঅনি বাকী নেই। তার জীবন উৎসর্গ করেছে বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী

সমাজৰকা, ইমা ঠাৰকা, তাৰ পশ্চাদবৰ্ত্তী কাম উতা পিছেকাৰ বংশধৰবে সমজাদিয়া গেছেগা, পথগো দেহা দিয়া গেছেগা যে "Pen is mighter than Sword" অৰ্থাৎ কলমগো তৰোয়াল–হানাত্ত শক্তিশালী।" প্ৰমাণ–গিৰকৰ প্যাংকালপা কলমগোৰ জোৰহান এমাটিক নিয়াম যে প্ৰতিপক্ষই দেখলা এগৰে নিয়াম দিন জিংতা কৰিয়া থনা মানে তানুৰ বিপদ, এগৰে সেচানিই লাগতৈ। পৃথিবীত্ত তাৰে ছেচানি অইল, কিন্তু তাৰ অমৰ কাম উতাই সমাজৰে উদ্বুদ্ধ কৰিয়া গেলগা। গিৰকৰ আত্মাগোৰ শান্তি পেইতই যেবাকা গিৰকৰ ইমাঠাৰাহান সৰকাৰী ভাবে প্ৰচলিত ঐতৈ। গিৰকৰ আত্মাৰ শান্তিৰকা গিৰকে সমাজৰ প্ৰতি উৎসৰ্গ কৰেছে জীবনহানৰ প্ৰতি মৰ্য্যাদা দিতেগা হয়ত আৰাকৌ সংগ্ৰাম কৰিয়া যানা লাগতৈ। ঔ সংগ্ৰাম কৰিয়া যানাত আমাৰ প্ৰেৰণা অক "ইমা মি মৰলু……।" কোন ইমা ঔ ইমা আমাৰ বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুৰী ইমা। উঠিক ৰাজবাবু গিৰকৰ অমৰ আত্মাৰ প্ৰত্যাহ্বানে সমগ্ৰ বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুৰী সমাজ।

কোনো বাঙালী কবি আগৰ লেওকৰা কবিতা আহানৰ লাইন কতহান মনে পড়েৰ—

'উদয়েৰ পথে শুনি কাৰ বাণী
নিঃশেষে প্ৰান যে কৰিবে দান
ক্ষয় নাই তাৰ ক্ষয় নাই।"

শ্বহীদ গিৰকৰ আত্মাগো অক্ষয়, অমৰ বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুৰীৰে গিৰকৰ পুণ্যাত্মাগলো পৰিচালিত কৰক।

●●

সেউজ শস্যভূমিৰ
মানুহৰ প্ৰাণে প্ৰাণে
স্পন্দিত
প্ৰেম আৰু শান্তিৰ
অপৰূপ ছন্দ।
মাজে মাজে
ৰাতিৰ বিপন্নতাই ঢাকি ধৰে ;
দুৰ্গম পথৰ অন্ধকাৰত হেৰায়
জীৱনৰ বৈভৱ
যৌৱনৰ স্বপ্ন।
সন্ত্ৰাসবাদৰ কুৎচিত দুহাতত
অপৰাধ আৰু গ্লানিৰে
সময় হয় উলংগ
সমস্ত জীৱনৰ প্ৰজ্ঞাৰে
যৌৱনৰ প্ৰেমৰ অৰ্থেৰে
বাৰে বাৰে মানুহে ৰচিছে
মানৱতাৰ মহান ইতিহাস।
এই ইতিহাস ……
যুগে যুগে সন্ত্ৰাসবাদৰ অৱসান ঘটাই
সাজিব পাৰিছে জনজীৱনৰ
শান্তিৰ পঁজা।

জনসংযোগ

৺দুগ্ধগোপাল সিংহ স্মৃতি গল্প প্রতিযোগীতা

এরঙ্গুরেত্ত অকরিয়া মোর পুজনীয় খুড়া গিরক ৺দুগ্ধগোপাল সিংহর স্মৃতি রক্ষার উদ্দেশ্য 'মেঙসেঙ্গে', বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী ঠারর গল্প প্রতিযোগীতা আহান আহবান করানি অইল। স্বর্গীয় খুড়া ৺দুগ্ধগোপাল সিংহ গিরকর সাহিত্যার প্রতি অতি আগ্রহশীল আছিল।

গল্পউহান ফুলস্কেপ কাগজর পিঠি আকেইহানাত কম পক্কেউ ১৫০০ শব্দর ভিতরে পরিষ্কার করে ইকরিয়া দিয়া পেঠাদেনা লাগতৈ। নির্বাচিত গল্প মেঙসেল বা নুরাদৃষ্টি পত্রিকাত প্রকাশ করানি অইতৈ। প্রতিযোগীতার প্রথম, দ্বিতীয়, তৃতীয় পুরস্কার ক্রমে রূপা ১৫০.০০ রূপা ১০০.০০, রূপা ৭৫.০০।

৺মাইসেনা দেবী স্মৃতি গল্প প্রতিযোগীতা

মোর পুজনীয়া খুড়ুনক ৺মাইসেনা দেবীর স্মৃতিত বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী ঠারে ৭ম মানেত্ত ১০ম মান শ্রেণীর ছাত্রর ভিতরে গল্প প্রতিযোগীতা আহান অহবান করানি অইল। গল্পউহান কমপক্কেউ ১৫০০ শব্দ ফুলস্কেপর কাগজর পিঠি আকেহানাত ইকরিয়া দিয়া পেঠাদেনা লাগতৈ। প্রতিযোগীতার ১ম, ২য়, ৩য় পুরস্কার ক্রমে রূপা ১৫০,০০, রূপা ১০০,০০, রূপা ৭৫.০০ দেনা অইতৈ।

গল্প পানার শেষ তারিখ ৩০ জুলাই। ভর্ত্তি মাশুল না লাগতৈ। বিচারকর সিদ্ধান্তই চরম সিদ্ধান্ত গন্য অইতৈ। নির্বাচিত গল্প মেঙসেল বা নুরাদৃষ্টি পত্রিকাত প্রকাশ অইতৈ। স্কুলের ছাত্র-ছাত্রীরকা পুরস্কার বিতরণীর সময়ত স্কুলর হেড্ মাস্টার বা প্রিন্সিপালরাঙতো প্রমাণ পত্র লাগতৈ।

গল্প নির্বাচিত নাইলে প্রয়োজনবোধে পুনর সম্পাদনা করিয়া মেঙসেল বা নুরাদৃষ্টির প্রকাশ করানি অইতৈ।

দিয়া পেঠানির ঠিকানা—

শান্তিকুমার সিংহ
মারফৎ — ইষ্টার্ণ প্রিন্টার্চ
আর, জি, বরুরা পথ, গুরাহাটী-২৪ (অসম)

গুৱাহাটী গৌ

গুৱাহাটী ২৩ মে'

ত্রিপুরা বিধান সভার অধ্যক্ষ শ্রীবিমল কুমার সিংহ গিরকরে নিখিল বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী ষ্টুডেন্টস ইউনিয়ণ বৃহত্তর গুৱাহাটী শাখাত্ত স্থানীয় ডিস্ট্রিকট লাইব্রেরীত সম্বধনা জানানি অর। সভাত সভাপতিত্ব করেছিলতাই নিঃবিঃমঃ মহাসভার প্রাক্তন সাধারণ সম্পাদক শ্রীমনোরঞ্জন সিংহ গিরকে। শ্রীবিমল কুমার সিংহ গিরক বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সমাজর অতি জনপ্রিয় নেতাগো। গিরকর পুষ্টি, উন্নতি বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সমাজে কামনা করতারা।

গুৱাহাটী-২৭ মে'

বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী ঠারে ঢাকর পুংলেল, রাগ তালর গজে ইকরা পয়লা বইহান "মৃদঙ্গ মঞ্জুরী" স্থানীয় গৌরী সদনে উন্মোচন করের আসাম সরকারর জনসংযোগর সঞ্চালক বারো আজির সভার মুখ্যঅতিথি শ্রীবিমল কুমার হাজরিকা গিরকে। সভা উহানাত সভাপতিত্ব করের সাংস্কৃতিক সঞ্চালকালয় সঞ্চালক শ্রীআনন্দ মোহন ভাগরতী গিরকে। সভাহান উদ্বোধন করের সাংস্কৃতিক বিভাগর উপ-সঞ্চালক, নাট্যকার, শ্রীদুলালরয় গিরকে। সভাপতি নির্দ্দিষ্ট বক্তা আছিলতা শ্রীউদয় চান্দ সিংহ। আবাক কথাছবির শিল্পী শ্রীনিপন গোস্বামী গিরকর গজে বহু গন্যমান্য মানু উপস্থিত আছিলা।

লেরিকহান লেঙকরেছেতাই বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সমাজর অন্যতম শিল্পী মৃদঙ্গাচার্য্য নীলমাধব মুখার্জী গিরকে।

ঃ নাটক ঃ

স্বর্গৰ ৰাজনীতি

ইন্দ্রকুমাৰ সিংহ

॥ চৰিত্র ॥

মুনি

১। ব্রহ্মা ২। যম ৩। চিত্রগুপ্ত ৪। কুঞ্জলাল ৫। চাউবা ৬। মনি

বেয়াপা

১। আর্য্যা ২। গিথান ৩। লক্ষী ৪। চন্দ্র

আৰাৰতা

১। যমদূত ২। বীৰসিং ৩। চন্দ্র সিং ৪। দয়াল ঠাকুৰ ৫। শিব দূত ৬। বিষ্ণু দূত ৭। নৰকৰ নেতা

পইলা দৃশ্য

আর্য্যা— (চুল এৰাদিয়া বিমর্ষ অয়া বয়া আছে)

—ব্রহ্মা হমেইল—

ব্রহ্মা— হে সুভাগী ! আজিতে কিয়া তোৰ এবেশ ? কিসাদে ত্যাপিত্তত তি এসাদে ৰূপ ধৰলেতা হে সুভাগী ?

আর্য্যা— সুভাগী নাগই অভাগী।

ব্রহ্মা— হাঃ। কিয়া ? মোৰ সাদে আদিদেব ব্রহ্মাৰ বনিতা তি। ভাগ্যবতী নায়া আভাগীতে কিসাদে অইলেতা ?

আর্য্যা— হে আদিদেব ! তি নিজে কৃপকৰে খালকৰ, তোৰ অস্তিত্ব এ ব্রহ্মাণ্ড এগত কতিহান আছেতা।

ব্রহ্মা— হাঃ ! কিয়া, ব্রহ্মাৰে নাচিনেকুৰা ব্রহ্মাণ্ডৰ মা কুনোগো নেই। ব্রহ্মা, বিষ্ণু, মহেশ্বৰ, এ তিন গিয়ে একেশ্বৰ, এহান জগৎহানে হাৰপাছি।

আর্য্যা— ঔহানহে খালকৰিয়া তাপিত্তই আকয়া জিআগ হংকৰিয়া ফালদিয়া মৰিং বুলুৰিতা।

ব্রহ্মা— হা ! এমাটিক দুঃখ ?

আর্য্যা— নিজে খালকৰ, তিনগো দৌৰ হাদিত তোৰ কুনো ফাম আছেতা ? বিষ্ণু-লক্ষ্মী, ৰাধাকৃষ্ণ, মহাদেব দুর্গা, গণেশ, পৰিবাৰ ভিত্তিক ভোগ কৰানি— কিন্তু ব্রহ্মাৰ কিতা আছে ? ব্রহ্মাৰ ভক্ত নেই মন্দিৰ নেই, পূজা নেই, নেই বুলতে কিতাউ নেই। ৰেজিস্টাৰীত নাংহান আছে কামে নেই। হুই হুই, কুনো আগয় কলা আগ, সেলকম্ ফুট, ফুল আগ পেয়া নাততাৰা। এসাদে অয়া থানাৰ সাক কতে মৰানিয়ে বালা।

ব্রহ্মা— হায়হে, দিয়গিয়ে মুল মুল দপ্তৰগি পেইলাহানতে মোৰ এ গতি।

আর্য্যা— মানে দপ্তৰ বিহীন দৌগো।

ব্রহ্মা— হায়হে, তি মাতৌৰী এহান হুত্ মেউ খালকৰিল

বিষয় হান। মোৰত্তা মাত্তে গেলেগা কিত্তাউ নেই। হুদ্দা ব্রহ্মলোক বুলিয়া ফামআহান আছে সুয়াই আৰত্তাত্তে কিত্তাউ নেই।

আর্য্যা— বীৰভোগ্যা বসুন্ধৰা— শাস্ত্রৰ কথা হান। নাপ্পাল থয়া নিজৰ অধিকাৰ নিজে আনানি পাৰেৰ ঔগহে মুনিগ নাই। কাপুৰুষৰ অস্তিত্ত হাবি সময় বিপন্ন।

ব্রহ্মা— হুত্ত্মেও মি কাপুৰুষ! ব্রহ্মাণ্ড জুড়িয়া লক্ষ্মী-নাৰায়ণ, শিব-পার্বতী মর্ত্তৰমা, ৰাধ কৃষ্ণ গনেশ, পুংখাত্ তানুৰ আধিপত্য চালাছি কিন্তু, মোৰ কুনো অস্তিত্ত নেই মোৰ কুনো ভক্ত নেই, মি মানুৰে ৰূপা দেনা নাৰৌৰি। আশা থুংকৰে দেনা, শক্তি দেনা নাৰৌ দেনা নাৰৌৰি, অভাগ্যাৰে ভাগ্য দেনা নাৰৌৰি কিহান লাভ থায়া মোৰ পূজা কৰতাইত্তা?

আর্য্যা— ৰূপা চাকুৰাই লক্ষ্মী ভজতাই, হাবি ফল প্রাপ্তি-ৰকা বিষ্ণু, শক্তিৰকা দূর্গা, নুঙেই কৰে স্বার্থ আদায় কৰানিৰকা মহাদেব, বাণিজ্যত উন্নতিৰকা গণেশ। ঔহানেত্তে তোৰে ভজিয়া মানুৰ কুনো লাভ নেই। কিয়া বুল্লে তোৰাং পানাৰত্তা কিত্তাউ নেই।

ব্রহ্মা— মর্তৰমা এবাকা ৰাধাকৃষ্ণৰ প্রেমৰজুৰাৰ অয়াকাছে। মিত্তে প্রেমহীন অপদার্থ স্বৰূপ। উ:! অপমান-না, এহানৰ প্রতিকাৰ লাগতৈ।

আর্য্যা— যেসাদেও লাগতৈ। মোৰে পাঙ্কালদে, মি এহানৰকা ঠইগো দিয়াউ তোৰে প্রতিষ্ঠা কৰতৌ-কৰতৌ।

ব্রহ্মা— শত সহস্র আশীর্ব্বাদ। মোৰে নুৱা পথ দেহা দিলে। মি মর্ত্তৰমা নিজৰে প্রতিষ্ঠা কৰতৌ।

আর্য্যা— ঔৰে হুন মর্ত্ত্যৰ কথা। মানুৰ থতাত কিসাদে দৌৰ বাখ্যা চল্লেছেত্তা— দিব্য দৃষ্টিলো চা।

ব্রহ্মা— হাট হাট নীৰবে বয়া চেইকগা মর্তৰ মানুৰ কর্ম বাৰো কথা। (দ্বিয়গী গেলাগা)

(পর্দ্দা হান পড়িল)

২য় দৃশ্য

(গাঞ্জাৰ আসৰ)

কুঞ্জলাল— মণি চাউবা (গাঞ্জা পিত্তাৰা)

কুঞ্জ— ধন্য মণি ধন্য, সাইক্লোনে ঘৰগ'উৰেয়া নিলেগাউ ৰঞ্জ আহান না খালকৰেছত্ত। মইলক, শৌ পাহু-বিয়া পয়লাই টিকিৰ পেলিগ' আগে ৰক্ষা কৰেছত্ত। খাটি ভোলানাথৰ শিষ্যগ'ত্তি।

মণি— হ্যা হ্যা, পেইলেগা পেইলেগা। টিকিগী তিঙলেত্তে হাবিত্তা ফৰসা। ঠইগিত্তে টিকিগীত্ত, পয়লা টিকি ৰক্ষা— থাংনাত মৌৰেই জিপুত। কিন্তুমান ভোলা-নাথৰ অসীম কৃপা, শোগই, মালকে চৌকিহানাৰ তলে কিত্তা আহান নায়া বয়া আছি। ঘৰগত্তে নেই—বৌ-বাজায় হৰিবলা কৰে দিল।

চাউবা— কৃষ্ণৰ কৃপা নায়। মোৰত্তাত্তে—

কুঞ্জ— ধেত্তু ভোলানাথৰ কৃপা বুল।

চাউবা— কিয়া?

কুঞ্জ— গাঞ্জা পিয়েকুৰা মানু মাত্রই মহাদেবৰ ভক্ত। কৃষ্ণভক্তেই গাঞ্জা পিত্তাৰাত্তা নাগই। গাঞ্জা এক চেটিয়া আমাৰত্তা মানে ভোলানাথ গ্রুপ।

চাউবা— মি কৃষ্ণ এড়েদেনা নুৱাৰত্তৌ।

কুঞ্জ— উত্তাইলেত্তে গাঞ্জা বাদদে। কলা খা, নিৰামিষ খা, চিক্কাগাছ থ', নামসা পিদ, মালা জপকৰ।

চাউবা— না, ঔহানত্তে ক্ষমত্তা নেই।

কুঞ্জ— উহান অইলেত্তে পথ আকগ ধৰ, হয় বিষ্ণুলোক, নয় শিব লোক।

মণি— খাটি কথাহান। মিত্তে শিবলোক প্রাপ্তি চাউবি। মি মৰানিৰ আগে জব্বৰ কৰে বম ভোলানাথ-বম ভোলানাথ সংকীর্ত্তন হুনতৌগ।

কুঞ্জ— হেই মণি! মোৰত্তাত্তে এমনৌ নুৱাৰা আহান আছেগ। ঔহানে কিত্তাপাৰা মি আগে মৰলে—হাৰপেইলে—মণি, ঔৰে ধ্যানে হমাছে বুলত্তাৰা তাজা উগত্ত, ধূপৰ বদালা গাঞ্জাৰ ধূমা এত্তা দিয়কো।

ইমে ধুমাময় অক। বাৰো বম ভোলানাথ-বম ভোলানাথ ধ্বনি এহানত্তে তেতনায়া সলয়কৰিকো। যমৰাজাৰ দ্ৱাৰেৰে নাগিয়া, ইমে ইজ্জম লপুক সাময়া শিবলোকে ৰিত্তো গাগো। কথাহান থইত্তেই নাই মণি, চাউবা ?

মণি— কুঞ্জ দা! চাউবাৰ কথাহানতে মি মাতে নুৰাৰতো। মিতে ইমে মেয়েকগ'লেহে ইলয়তোগ।

কুঞ্জ— কইত্তে! হুনলেগ!

(গিথান হমেইলী)

গিথান— কিগ'?

কুঞ্জ— কিত্তা কিগ'; হাঃ! কি আচানকহান হে। এহানলো ৰস নেই জেলেই বুলতাৰহান অছে।

গিথান— কিত্তা আছেথাং মাতবেনায়।

কুঞ্জ— হাঃ! কি কিত্তা! মি কইত্তে বুলত্তে অৰ্থহান হাৰ নাপেইলে ঔগত্তে কিসাদে জেলাগো।

গিথান— (মুকসিদিয়া) অ-হাৰ পেইলু (গেলীগা)

কুঞ্জ— জৌশিং বাট্টি বেয়াপা এতা ওয়াখেদা। এব্বাকা উনি অৰ্থহান হাৰপেইলতা।

(গিথান গাঞ্জালো হমেইলী)

গিথান— ধৰ এৰে— খৌনি থেংকৰে আসুলো।

কুঞ্জ— তেস-এন্না এব্বাকাত্তে ম্যাকৰলু তোৰ নাঙ গিথান উহান নায়া গিথানক নাঙহান মি থ দিলু।

গিথান— অইলগা, অইলগা। থাকাতৰ দৰকাৰ নেই, তোমাৰ আসুলৰাই নেই আসুলো। (গেলীগা)

চাউবা— (গাঞ্জা মলেমলে) কুঞ্জ! মাতলেহান হায়হান। মিয়ৌ বিষ্ণুলোক বাদ দিয়া শিবলোক ধৰতো পাউবি! কৃষ্ণ ভজনে নুঙেই নেই। গাঞ্জাৰ ধুমা যেসাদে নুংশী মহাদেবৰ নাঙ ওসাদে নুংশী। মৰলে তিনগিয়ে আকসাটে শিবলোকে গিয়া যুগ যুগ ধৰিয়া আসুলে আসুলে থা পাৰতাঙাই।

কুঞ্জ— তেস তেস, পেইলেগা। দেবাদিদেব মহাদেব। তাৰে পেইলে আৰ কিত্তাউ না লাগেৰ।

মণি— (গাঞ্জাকাৰী কাত কৰিয়া) ব-ম শিব শঙ্কৰ কৈলাশ-পতি-খানে ওয়ালা কড়ি মাটি— দেখনে ওয়ালা গাঙ ফাৰি।

কুঞ্জ— গিৰাত্তো, আজিউ দেখনে ওয়ালা কড়ি মাটি— কালিউ দেখনে ওয়ালা কড়ি মাটি। নুৰাতা আহান হুনুৰানে। তিতে কবি আগো।

মণি— জকৰ ইমে এব্বাকাৰ গায়। গাঞ্জা ভজ, গাঞ্জা চিন্ত, গাঞ্জা কৰ সাৰ— অনন্ত গাঞ্জাৰ নাং মহিমা অপাৰ। গাঞ্জাৰ নাং জপে জপে যেগো মৰে পাৰেৰ— সেইক্কাত ভোলানাথ তাৰে পাৰ কৰেৰ। গাঞ্জাৰ নাঙলয়া যদি মৰেৰগা কুকুৰ— যমে মাতেৰ আহিল মোৰ বাপকৰ ঠাকুৰ।

কুঞ্জ— ফাৰে ফাৰে। কালিদাস পণ্ডিতৰ গজে গজে তি অসতহে।

চাউবা— (গাৰগত ফুত্তিহান দিয়া) কবিগুৰু ধন্য ধন্য।

কুঞ্জ— গাঞ্জা সুগাঞ্জা কিমনৈ খাদ্য বিস্তৰৈ :
যা স্বয়ং মহাদেৱস্য মুখপদ্ম বিনিসৃতা :
গাঞ্জা, গঞ্জিকা, গাজা; গন্ধৰাজ হৃদিস্থিতে
চতুৰ্গকাৰ সংযুক্তে পুনঃ জন্ম ন বিদ্যতে।

চাউবা— আঃ, আমাৰ জাতৰকৌৰা ওঝা গিৰকে লঙ্কা-কাণ্ড, কুৰুক্ষেত্ৰ এতা কৰলো হাকতাকে আমিত্তে হুৰকাং অছিলাং। তাৰ মহাদেবৰ এলা উহান আঃ নুংশিয়েদা।

কুঞ্জ— বাছাহে, অনথকপা আহান নিংশিং কৰলেহে। ধন্য কৌৰা ওঝা বিষ্ণুপ্ৰিয়া মণিপুৰী ৰত্ন আগো। তাৰ এলাহান হুন।

বম্ বম্ বম্ বৰ বম্ বৰ বম্, ধৰে কৰ ডম্বৰ বাজে নাচে গাওয়ে ভোলা পৰম আনন্দে, বিভূতি ভূষণ সাজে।

মণি— ফাজায়েদা— (প্ৰেম কৰেঙ্গ)

কুঞ্জ— এবাকাত্তে ৰাত্তিহান নিয়াম অইল। আজিকাৰ উৎসবহান সাঙ্গ কৰিক। বল প্ৰেমসে, বল বম্ ভোলানাথ। (গেলাগা)

(পৰ্দ্দাহান পড়িল)

৩য় দৃশ্য

(ব্রহ্মা বাৰো আৰ্য্যা বহেছি)

ব্রহ্মা— হে দেবী ! মোৰ আহিগী মেলাদিলে পাৰা । মৰ্ত্তৰ দৃশ্য এতা দেহিয়া হাৰপেইল্, ব্রহ্মাৰ কুনো ফাম নেই লক্ষ লক্ষ মানু গাঞ্জা পিতাৰা । হাবি এক চেটিয়া মহাদেবৰ ভক্ত এ হাদি এগত কিসাদে মোৰ ফাম নিতৌগা এহান মোৰ খাল কৰিল বিষয়হান ।

আৰ্য্যা— ৰাজনীতি-ৰাজনীতি । হাবিত্তা ৰাজনীতিৰ খেল । বিষ্ণু বাৰো মহাদেবৰ সাদে দুগো শক্তিৰে পৰাভূত কৰানি ইৰ্জ্জুহান নাগৈ মি হাৰপাউবি ! কিন্তুমান শাস্ত্রত আছে, কুনো হুৰকাং শক্তি আহানৰে ডাঙৰ শক্তি আহানে আক্রমন কৰলে ও হুৰকাঙ শক্তি উহানে আৰাক ডাঙৰ শক্তি আহানৰ আশ্রয় লনা থক ।

ব্রহ্মা— উত্তম যুক্তি । কিন্তুমান মহাদেব বাৰো বিষ্ণুৰ গজেদে আৰ কুনো দৌ নেই, যেগৰ লগে মিত্রতা কৰত্তৌতা । মহা চিন্তাহানাত্ত পৰল্ ।

আৰ্য্যা— কুনো চিন্তা নেই, । আকগ পথ আছে । যে পথগ ধৰলে মহাদেব বাৰো বিষ্ণুৰ ৰাজনীতি চূৰ্ণ অইতৈ ।

ব্রহ্মা—মাত্ত দেবী তুৰাকৰে মাত । কিসাদে লৌশিংহান নিকাল্লেত্তা ।

আৰ্য্যা—আকগ পথ আছে । আমি ধৰ্মৰাজ যমৰে ধৰানী লাগতৈ । তাৰ লগে মিত্রতা কৰলে বাকি কৰ্ম সিদ্ধি অইতৈ ।

ব্রহ্মা— হাঃ ! যমৰাজা গিৰকেত্তে কিহান কৰে পাৰতৈত্তা ?

আৰ্য্যা— মূল চাবিগ যমৰাজাৰ আতে । দৌ এগিয়ে যমৰে পাপ পূণ্যৰ বিচাৰে থদিয়া যমৰে ডৰপেইল মাচাক দৌ আগ সৃষ্টি কৰিয়া তানু কাম উদ্ধাৰ কৰানিত লাগেছি ।

ব্রহ্মা— চমৎকাৰ— উত্তম যুক্তি

আৰ্য্যা— তি নিজে খালকৰ পাপ নাকৰেকুৱা মানু নেই । পাপীৰ শাস্তি যমৰাজাৰাং ডৰপেইল মাচাক । পাপীয়ে নৰকৰ হাজাৰ হাজাৰ বছৰ ভোগ কৰানি লাগেৰ । উহানেত্তে মানু হাবি যম ৰাজাৰে ডৰেয়া হুত্তগৰ সাদে বিষ্ণু বাৰো মহাদেবৰ শৰণাশন্ন অইত্তাৰা । কিয়া বুল্লে, যত্তও পাপ কৰক, মৰানিৰ আগেই কৃষ্ণ নাঙ বা মহাদেবৰ নাং, ধৰিয়া মৰলে আৰ যমদূতে উত্তাৰে ধৰে নুৱাৰত্তাৰা ।

ব্রহ্মা— হায় হান । আকথুকম তানুৰ নাঙ জপ কৰলেই হাব্বি পাপেত্ত পুৰি মুক্তি । এমাটিক সহজ পথ কুঙ্গৈ এড়াদিতায় ।

আৰ্য্যা— এবাকাতে হুন । যমপুৰীত গিয়া যমৰে মাতগা বুজাগা যে, মৰলেই যেসাদেও যমৰাজাৰ আদালতে হাজিৰ অনা লাগতৈ । শিবদূত, বিষ্ণুদূত্তে আৰ নেনা নুৱাৰতাই । পাপীৰ শাস্তি যেসাদেও অনা লাগেৰ । এহান জাৰী কৰেদিলেই তানুৰ ভক্ত হুহু কৰে কমতায় । উপেইত তোমাৰ ফাম নিকালা পাৰতাৰাই ।

ব্রহ্মা— জবৰ হবা পৰিকল্পনা হান । মি নুৱা মিঙাল পেইল্ । এথুকম মোৰ অস্তিত্ত মৰ্ত্ত্যলোকে স্বাকৰতে বাধ্য । হে দেবী আৰ্য্যা ! মি এব্বাকাৰ গায় হংস বাহনে যমপুৰীত সাল্লইল্ । (গেলগা)

আৰ্য্যা— হাঃ হাঃ হাঃ ! এথুকম মোৰ পতি গিৰকৰে মৰ্ত্ত্য-লোকে প্রতিষ্ঠা কৰতৌ । আহক বৌ বৰগ ডৰনেই, কিন্তুমান মোৰ সংকলপ পতি দেবৰ প্রতিষ্ঠা — বেয়াপাৰ পাংকাল এথুকম হাৰপেইতাই ।

(গেলীগা)

(পৰ্দ্দা হান পড়িল)

৪র্থ দৃশ্য

যমপুৰী

(যমদূত, চিত্রগুপ্ত, যমৰাজ বহেছি)

যম— চিত্রগুপ্ত !

চিত্রগুপ্ত— ধৰ্মৰাজ—

যম— আজিতে কতিগৰ চুৰা মৰলাতা ?

চিত্রগুপ্ত — বিশ লিশিঙ চৌদ্দগো।

যম — কতিগংতে বিচাবৰ কোঠাগোত আছি?

চিত্রগুপ্ত — ধৰ্মৰাজ! মাত্র আহৌ পাঁচগো আমাৰ যমপুৰীত আহিলা।

যম — হাঃ! বাকী উতাতে কোৰাং গেলাগাতা?

চিত্রগুপ্ত — ধৰ্মৰাজ! মৰেছিতায় বিশ লিশিঙ চৌদ্দগ। উতাৰ মা দশ লিশিঙ বিষ্ণু ভক্তৰে বিষ্ণু দূতে নিলাগা। ছয় লিশিঙগোৰে শিবদূতে, বাৰো তিন লিশিঙ নয়হৌ নয়গো বৈতৰনীৰ হৌপাৰে থায়া শ্রীৰাধাৰ সখীয়ে বৃন্দাবনে নেছিগা। উহানতে আতে মাত্র আহৌ পাঁচগো।

যম — হাঃ! পাপীৰ সংখ্যা অমাটিক কমে পড়লা-গাতা?

চিত্রগুপ্ত — হায় ধৰ্মৰাজ! এবাকাতে দলাগ য়্যাবী অইলতানা। বিষ্ণু বাৰো মহাদেবৰ আইন মতে, মৰণ কালে তানুৰ নাঙ জপ মাত্র মুক্তি বুল্‌লা থাংতে ধৰ্মৰ পথগো নিয়াম ইজ্জু অইলতানা। এমন কি নিজে মাতে নুৱাৰলেও দুঃখ নেই। অন্য ভক্তই জৰৰ কৰে হৰিধ্বনি কৰলেও কাম চলেৰ। উতা বাদে বৈষ্ণবৰ নিয়ম মতে আৰাক আহান। মৰাগো স্বৰ্গত আহানি নালাগেৰ। ইমে মৰ্ত্ত্যৰমা বৃন্দাবন আহান আছে, উহানাতেই তানুৰ গতি। তানুসেবা দাসী — উতাৰ গজে আমাৰ অধিকাৰ নেই।

যম — হু — হায়হান! এবাকাতে যমপুৰী কিসাদে চলতৈ ঠিক নেই! শিং মানু উতা উদ্ধাৰ পেইতাৰা, আপাংপা উতা নৰকে যন্ত্রণা ভোগ কৰতাৰা। আগে পিতৃলোক, স্বৰ্গলোক এতা মৃতাৰ ফাম। এবাকাতে নুৱা কৰে বাৰো বৃন্দাবন প্রাপ্তি নিকাল্লা। ফামে মুক্তি পানাৰ বুদ্ধি নিকাল্লা হানতে পিতৃ-লোক, স্বৰ্গলোক হুদালা অনাত পড়িল। এমনৌ বিচাৰ কৰতে কৰতে আটেলৌ পানা অকৰলাং সময়হান। না কিতা চিত্রগুপ্ত।

চিত্রগুপ্ত — যমদূত! কিঙ্কৰ,

যমদূত — মাতে দিক।

চিত্রগুপ্ত — চন্দ্রসিঙৰে আন, এবাকা তাৰ বিচাৰ অইতৈ।

যমদূত — যথা আজ্ঞা — (গেলগা বাৰো চন্দ্রসিংৰেগ হমেইল)

যম — তি চন্দ্র সিং!

চন্দ্র — ধৰ্মৰাজ! হায় —

যম — মোৰ যমপুৰীত এসাদে পোষাক এহান তিতে কুৰাংত পেইলেতা?

চন্দ্র — হায় ধৰ্মৰাজ! মোৰ শয্যাৰ ভিতৰে শৌ জিপুতে দেছি ফিৰইহানি হানতে, পিদিয়া আহিলুতানা।

চিত্রগুপ্ত — ধৰ্মৰাজ! এ চন্দ্র সিং এগো পয়লা জীবনেত্ত চুৰি, মিছামাতানি ঠকানি পৰৰে হৰা নেই যুক্তি দেনা, এতা দলাগ পাপৰ দায়ে ৩০৫ ধাৰা মতে দণ্ডনীয়। এবাকাতে ধৰ্মৰাজৰ ৰায়হান বেলাদিক।

যম — পুণ্যাতে কতিহান কামাছে?

চিত্রগুপ্ত — পুণ্যকৰ্মৰমা ৫০৩ নম্বৰ বাৰো পাপ কামে ৭১২ নং পাছে। এবাকাতে পাপেত্ত-পুণ্য বাদ দিলে দ্বিহৌ নয় পাপ অবশিষ্ট থাৰ।

যম — দ্বিহৌ নয় অইলেতে দুলিপকৰ কুণ্ডগত চল্লিশ বছৰ প্রায়শ্চিত্ত ভোগ কৰানি লাগতৈ।

চন্দ্র — হৰায়! হৰায়! কিহানাত পৰলুতাতে? প্রভু! প্রভু! মোৰ কথা আহান হুনেদিক নে।

যম — মাত।

চন্দ্র — মিতে গুৰু সেবা কৰিয়া হাবি পাপ মোচন কৰলুগতে। মোৰ গুৰু-দেবই দীক্ষা দেনাৰ উপে-ইত মোৰ পাপ হাবিতা তা হুৰিয়া নিয়া, মোৰাং পাপ নেই বুলিয়া মাতল গতে। এবাকাতে চল্লিশ বছৰ দুলিপকৰ কুণ্ডগত থাইলেতে নৰযোনীত্ জিঙে যম পুৰীত দুঃখভোগ কৰাত পড়গুতা হে ধৰ্মৰাজ! এহানৰ বিচাৰ কৰে দিক।

যম — তোৰ গুৰুদেবতে কুৰাং আছে?

চন্দ্র — প্রভু! তিন বছৰ আগে দেহত্যাগ কৰলোগো। তাৰ নাঙ দয়াল ঠাকুৰ।

যম— চিত্রগুপ্ত !

চিত্রগুপ্ত— ধর্মৰাজ !

যম— চাতা, দয়াল্ ঠকুৰ কুম্পেইত আছেতা ?

চিত্রগুপ্ত— (খাতা চেয়া) ধর্মৰাজ তাতে কুম্ভীপাক বুলতাৰা নৰকউগৎ আছেগো। ধর্মৰ নাঙে বেপাৰ কৰানীৰ সালে পাঁচশ বছৰ নৰক বাস।

যম— কইতে কিংকৰ।

যমদূত— ধর্মৰাজ আদেশ দিক।

যম— যাগা কুম্ভীপাক নৰকেত্ত দয়াল ঠাকুৰবে এব্বাকাৰ গাই হাজিৰ কৰ।

যমদূত— যথা আজ্ঞা (গেলগা)

(যমদূতে দয়াল ঠাকুৰবে উপস্থিত কৰলো)

যম— তাৰে চিনৰগো দয়ালঠাকুৰ ? সত্তাহান মাতিছ। মিছা মাৎলেই ধৰা পড়তেই। (চন্দ্রবে দেহুয়ো)

দয়াল— হায় চিনু। ধর্মৰাজ মোৰ শিষ্যগো।

যম— হুত্তোমে তাৰ পাপহাবি তি সমজিয়া নিয়া দীক্ষা দেছৎউনি। হায়হান ?

দয়াল— ধর্মৰাজ, ধর্মৰ পথ ইলকবে দেছিলু কিত্তমান পাপ নেনাৰ অঙ্গীকাৰ নেই।

চিত্রগুপ্ত— মিথ্যাবাদী ! তি তোৰ শিষ্যৰাং প্রচাৰ কৰেছিলে তোৰ শৰণ লইলে পাপেত্ত উদ্ধাৰ। পাপৰ ভাৰহান নিজৰাং গছেছিলে।

চন্দ্রসিং— গুৰুদেব ! তি মাতেছিলে, গুৰুমাত্রই ব্রহ্মা বিষ্ণু, শিৱ স্বৰূপে। গুৰুৰ পূজা কৰলে পাপ হৰণ অয়া যমদুয়াৰেত্ত পুৰী মুক্তি পেইতাৰা বুলেছিলে— মি উহান নিংকৰিয়া গুৰু সেৱা দিলু— এবাকাতে কিয়া স্বীকাৰ নাকৰৰতা ? গুৰুদেবৰে ৰূপা দিলু, চৌল দিলু, সম্পত্তি দিলু ঘৰ হংকৰে দিলু। মোৰ ইমা বাবাৰে পেয়া তত্তহান সেৱা নাকৰেছু।

যম— থাক্ হাবি— হাৰপেইলু। তিতে কয়গৰে দীক্ষা দেছিলে ?

দয়াল— ধর্মৰাজ দ্বিহৌ শিষ্যৰে মি দীক্ষা দেছিলু।

যম— চিত্রগুপ্ত !

চিত্রগুপ্ত— ধর্মৰাজ ! মাতেদিক।

যম— অজিত্ত পুৰী দয়ালঠাকুৰৰ যত্তগ শিষ্য অহিতাই তত্তগীৰ পাপ তাৰ নাঙে যোগ কৰেদিলু বাৰো তানুৰে মুক্তি দিছ। চন্দ্র—

চন্দ্রসিং— ধর্মৰাজ !

যম— যাগা— তি মুক্তি পেইলে। তোৰ যত্ত পাপ তোৰ গুৰুদেবৰে দিয়া দিলু। এবাকা তি পিতৃলোক যাগা।

(চন্দ্রসিং গেলগা)

দয়াল— প্রভু জিংতা কৰ - ওত্তাহাবি শিষ্যৰ পাপ খকৰিয়া কয় হাজাৰ বছৰ কুম্ভীপাক নৰকে থাইতো লেহা নেই— (কাঁদে কাঁদে) প্রভু জিংতা কৰ— এহান হাৰপেইল্ অইসতা কোনদিন গুৰুৰ ব্যৱসা নাক বল্ অইছ। প্রভু জিংতা কৰ !

যমদূত— দূৰ ঠকুয়া হট। ফামে জিকগা।

(আছুলিয়া নিতাৰা)

দয়াল— চন্দ্রসিংহ তি শিষ্য অয়া মোৰে মাৰলে গুৰুবধ কৰলে মোৰ কী উপায় !

(কাঁদে কাঁদে গেলগা)

যম— চিত্রগুপ্ত, আজিকাৰকা বুলিয়া সভাহান সাঙ্গ অইল।

(হাবিহান গেলাগা)

(পর্দাহান পড়িল)

৫ম দৃশ্য

(গিথান দৌ হমদিয়া এলাদিৰী)

"ভজ গোবিন্দং স্মৰ গোবিন্দং গোবিন্দং ভজহে মূঢ়মতি সুমেৰু সমানং হিৰণ্যদানং নহি তুল্য নহি তুল্য গোবিন্দ নামং

ভজ গোবিন্দং ... ...

নলিনী দলগত জলমতি তৰলং

তদ্ বদ্ জীবন মতিশয় চপলং

ক্ষণ মতি সংজন সঙ্গতি ৰেখা

ভবতি ভবান'ৰে তৰণে নৌকা

ৰাধে, গোবিন্দ (হমাদিৰী)

(কুঞ্জৰ হমানি)

কুঞ্জ – (চৰদে চেয়া চেয়া) হুৰ: লয়েৰলুৰ, লয়েইলো— হা, কপাল, কপাল— ।

গিথান— হাঃ কিতা অইলেতাতে ? প্ৰভুৰ নাঙ লয়তে হিংসা কৰৰতাতে মহাপাতকী অয়া জৰম অইতেইগা, গাঞ্জাৰে সুমতি দে, হে প্ৰভু জয় ৰাধে ।

কুঞ্জ – হ: লয়েসুৰ এবাকাত্তে খেই অইসাঙ নাই—

গিথান— হা: কিহান খেইঅনিহান ! মোৰতা লৌশিং লাগাল নাপাৰ ।

কুঞ্জ — এহানলো বেয়াপাৰ লৌশিং খৌনিত্ত আহেৰ বুল-তাৰা ! হুৰন, তাপথা অয়া হুৰন, মিতে মহাদেব নিংকৰিয়া যাত্ৰা কৰত্তৌনাই শিবলোকে—

গিথান— হায় মাং ।

কুঞ্জ — বাবো তি ৰাধা নিংকৰিয়া জিতেইগা কুৰাং ?

গিথান— বৃন্দাবনে ।

কুঞ্জ — এবাকাতে মৰানিৰ থাংনাং মি শিবলোকে বাৰো তি বৃন্দাবনে থাইতেই হানতে দ্বিয়গী না খেই-অইলোং ?

গিথান – মহাদেব গিৰক বাৰো কৃষ্ণ আক গোহে –

কুঞ্জ – দুৰৰ, আপাংপী শিবলোক উহানতে হো কোটি কোটি মাইল দুৰেইং — তোৰ বৃন্দাবনতে এপেইং — মইলে, আৰ দেহাদেহি অনাৰ উপায় নেই ।

গিথান — হানতে কিতা ?

কুঞ্জ — মোৰে ৰানাপেইলেতে মহাদেব নিংকৰ, দ্বিয়গী অকপেইং থাইতাঙ্গাই মোৰে নিক্কাৰলেহে গাঞ্জা মলে দিবেত্তা ।

গিথান— গাঞ্জাৰ নিশাৰমা কিতা কিতা টটবাৰতা !

কুঞ্জ— আচ্চা, মোৰে হিকেইতে — হেই মাং তোৰ কিসাদে গুৰুদেৱগে দীক্ষা দেছেগা ।

গিথান — ঠিক্ ঠিক্ গুৰুদেৱই দীক্ষা দেছেগো -

কুঞ্জ— ঔত্তা ঘৰ বাগুৰা গুৰুদেব উত্তা হেইমাক খেই-কৰিল গুৰুদেব, ঔত্তা লংকা জ্বিদেকুৰা হনুমান ছাপা গুৰুদেব ।

গিথান – হাই মি থায়া কিতা কৰতু— মোৰ মুঙে গুৰুৰ নিন্দা ! গুৰুদেব এহানতে কিহান—

কুঞ্জ – কি বাৰো কিহান, তোৰ গুৰুদেব হেয়কৰ গজে থাং ? ধৰ্ম আলিগো – ইঃ কত্ত অৰ্থ হাৰপা কুৰিগো —মোৰেহে ভজনৰ পথ হিকানিং লামছেং—

গিথান — গাঞ্জালো ভগবান পাকুৰা উত্তাৰে মি আনা আহানৌ দাম নাপউৰি । তোৰ উহানলো মি গাঞ্জা বুলিয়া ডাহৌৰিতা ।

কুঞ্জ —আচ্চা, মি গাঞ্জা মি গাঞ্জা আমাটিক লেইঅনা থানা — মি গাঞ্জা (তাপ্প তাপ্প পড়ে যাৰগা) ।

গিথান— হুইমা ! কিতা অইল কিতা অইল — কুংগো আছোগা হুইমা গাঞ্জা কিতা অইল ।

(চাউবা বাৰো মণি নিকুলানি)

চাউবা – হৰায় কুঞ্জ (ধৰলোগা । কইতে মণি পানী -

মণি - বাছা বাছা আনিংগা— (প্ৰস্থান)

গিথান – হুইমা, কিতা অইলতা না কিতা (কাদিৰী)

(মণি পানীলো নিকুলিল)

মণি — (মুৰগৎ পানি দিয়া মিহুল চেয়া) চাউবা আৰ থালকৰিয়া লাভ নেই বামুন, ঢাকুলা, ইসালপা ডাহানি লাগৈতে—

গিথান – হুইমমা, কিত্তা বুলৰাইতা, এৰাকা মোৰ লগে টটৰলগো মেত্তমহানাং পথ ধৰল— (কাদিৰী).

(চাউবা বাৰো মণি তাপ্প কুঞ্জৰে দীঘল কৰে থদিয়া ঘৰেদেত্ত ধলা ফুত্তি আনিয়া গুৰদিলা)

মণি— কুঞ্জ, হুত্তামেউ আমাৰে এৰে দিলেতা — (কাদেৰ)

চাউবা— বম্ ভোলানাথ, জয় শিব শঙ্কৰ, ব্ৰম্ বম্ ত্ৰিপুৰাৰী (চাৰিয় বাৰাদে বুলেৰ)

মণি — কুঞ্জ তোৰ কথা থয়া ধুপৰ বদলা গাঞ্জাৰ গং হুন— (গাঞ্জাৰ ধুমা এৰাদেৰ)

গিথান —অ গাঞ্জা, তোৰে আৰ নাপেইতৌতা ? অথৈবা গেলে গাতা অঃ গাঞ্জা— অথৈবা মোৰে ৰেলেয়া সালৈ-লেতা ! (কাদিৰী) (পৰ্দাহান পড়িল)

৬ষ্ঠ দৃশ্য

(যমপুৰী। যমৰাজা সিংহাসনে বয়া আছে। যমদূতে তাৰে বৌদিস্তাৰা।)

[ৰক্ষীৰ হমানি]

ৰক্ষী— ধৰ্ম্মৰাজ, প্ৰণাম ব্ৰহ্মলোকেত্ত আদিদেব ব্ৰহ্মা বাৰো লগে সহধৰ্ম্মিনী আৰ্য্যা আপনাৰ দ্বাৰদেশে উপস্থিত।

যম— মোৰ যমপুৰীত ব্ৰহ্মা বাৰো আৰ্য্যাৰ আগমন! ধন্য মি যম— যাগা মোৰ আদেশ সসন্মানে এপেইং আনগা।

ৰক্ষী— ধৰ্ম্মৰাজৰ আদেশ (হমাদিয়া প্ৰস্থান)

[ব্ৰহ্মা বাৰো আৰ্য্যাৰ নিকুলানি]

(যম বাৰো হাবিহান উবা অয়া স্বাগত জানেইলা। স্তোতি পাঠ কৰলা। ওঁ নমঃ ব্ৰহ্মায়— ওঁ নমঃ আৰ্য্যায়। ৩ থুকম উচ্চাৰণ কৰলা।)

যম— স্বাগত আদিদেব, স্বাগত ইমা আৰ্য্যা— কৃপা কৰিয়া আসন গ্ৰহণ কৰেদিক।

ব্ৰহ্মা— আশীৰ্ব্বাদ ধৰ্ম্মপতি যম— (বহিলগা)

যম— আপনাৰ আগমনৰ কাৰণহান?

ব্ৰহ্মা— ধৰ্ম্মপ্ৰিয় যম, আশা থওৰি মোৰ আগমনৰ উদ্দেশ্য বিবেচনা কৰিয়া যদি ন্যায়হান অ'ৰ, উহানঅইলে মোৰে সাহায্য কৰতেই।

যম— নিশ্চয়, যেপেইং ন্যায় উপেইং যম, যেইপইং ধৰ্ম্ম উপেইং যম। কোনআহান হাংকৈ নায়া মাত্তেদিক।

ব্ৰহ্মা— হুন, মাত্তে নিংগা— তি ধৰ্ম্মৰাজ যম। ধৰ্ম্ম ৰক্ষাকাৰীগো। পাপীৰ শাস্তিবিধান কৰেকুৰাগো। কিন্তুমান হুত্তোমেত্তে তি নৰক পাহাৰা দাৰীগো ছাড়া কুংগো নাগয়। ধৰ্ম্মৰাজ অইলেউ ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰে না'ৰৰ। মৰ্ত্তালোকে 'যম' শব্দ হুনানি নিয়াম ডৰেইতাৰা। যম মানেই নৰক বাস! নাগইতা?

যম— হায়হান—

ব্ৰহ্মা— এৰাকাতে ঔ নৰক বাস উহান মনাকুৰা আকৃগউ নেই। উহানেতে ধৰ্ম্মৰাজ অইলেউ ধৰ্ম্মুৰ কাদাং চেপকুৰা কুনগো নেইতাহে—

যম— হুত্তোমেহান—

ব্ৰহ্মা— ঔ কাৰণে বিষ্ণুলোক, শিবলোক, স্বৰ্গ বাৰো বৃন্দাবন এতা কিতা মানুৰাং কাম্য— মনেয়া তোৰ পুৰীত আহেকুৰা কুংগোউ নেই—।

যম— মাত্তে দিক্— মোৰে আচানক জ্ঞান আহানে ঝাকৰণ অ'হান দিলো—

ব্ৰহ্মা— তি খাপকৰ, মাতৌৰি এতা হায়তা— না নাগৈতা?

যম— হায়হান দেবাদিদেব, যমপুৰীৰমা এৰাকা দেহৌৰিতা প্ৰায় দশ ভাগৰ ভাগ আহান আহিতাৰা। বাকী উত্তা বিষ্ণুদূত শিবদূত, বাৰো মৰ্ত্ত্যৰমা ৰাধাৰ দূতীয়ে নিতাৰাগা। পাপ পূণ্যৰ হাবিৰ বিচাৰ কৰিল কোন উপায় নেই।

ব্ৰহ্মা— একাত্তে নিজে খালকৰ— এ যমপুৰীত থায়া হাবিৰ পাপ পূণ্য বিচাৰ কৰাণিৰ প্ৰকৃত ক্ষমতা পেইলেতা?

যম— না—

ব্ৰহ্মা— ত'ৰেলো নৰক ডৰ দেহুয়েয়া বিষ্ণু বাৰো মহেশ্বৰে ভক্ত হাবিৰে তানুৰ উবেদে নেনাৰ ভিত্তৰে নিশ্চয় স্বাৰ্থ আছে!

যম— নিশ্চয়— যম লাথাইলে তানুৰে নিংকৰেকুৰা কুংগো নেই! মোৰে ডৰপেইলমাচাক দ্যোআগ উবা কৰিয়া মূল খাৰ্গতে তানু আদায় কৰাণি! আচানক—

ব্ৰহ্মা— য়্যাকৰলু, তোৰ লৌশিংহান এব্বাকা পড়িল এহানে।

যম— এহানৰ প্ৰতিকাৰ?

আৰ্য্যা— যম, তি যদি ধৰ্ম্মনীতি য়্যাকৰৰ উহান অইলেতে হাবিহানৰ পাপ পূণ্যৰ বিচাৰতে তি হে কৰাণি থক্। এহানাং কোনগো কিত্তা আহান মাতানিৰ অধিকাৰ নেই— তোৰ ন্যায্য যে বিভাগহান পাছৎ উহান তি পালন কৰাণি থক্— মাং

এহানৰ উপযুক্ত পথগো দেহা দিলে তি উবা অ
পাৰভেইগো ?

যম — নিশ্চয়— মি ধৰ্ম্ম'ইলয়া উবা অইতৌ—

আৰ্য্যা – উহান অইলেতে তিয়ে বাৰো আমিয়ে একআত্মা
অয়া আন্দোলনে উবা অইক। দ্বিয় বাৰা এক
অইলে স্বাৰ্থ উদ্ধাৰ অইতৈ। মৰ্ত্তলোকে আমাৰতাউ
পূজা লাগেৰ, মন্দিৰ লাগেৰ, ভক্ত লাগেৰ বাৰো
ধৰ্ম্মৰাজ তোৰতাউ ভক্ত লাগেৰ, মন্দিৰ লাগেৰ,
বাৰো পূজা লাগেৰ। ধৰ্ম্ম'ৰাজ উগৰেহে মানুয়ে
নিংকৰানি থক। উহানেতে ধৰ্ম্ম'ৰমাউ ৰাজনীতিৰ
গৎহান দেহিয়াৰ— কিন্তু মূল চাবিগো তোৰাং, চেইছ,
তি উবাঅইলেই স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য পাতাল পেয়া তকদাকাৰ
অইতৈ— মাং উবা অৰগো ?

যম— মাতোৰী এতা হাবি হুত্তোমেতা, হায়হান, মোৰতাউ
প্ৰতিষ্ঠা লাগেৰ— মাতেদিক আদিদেব কীহান কৰতু ?

ব্ৰহ্মা— আমি তোৰ সাহায্য প্ৰাৰ্থী — আকতা অয়া দ্বিয়-
গিয়ে মৰ্ত্ত্যৰমা প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিক। মি তোৰে
সেংকা দিয়া উবা কৰিং বাৰো তিউ মোৰে সেং-
কাগো দে— দ্বিয়গীয়ে আকতা অয়া নিজৰ নিজৰ
স্বাৰ্থ আদায় কৰিক।

যম— পথগো মাতেদিক—

ব্ৰহ্মা— যত মৃতা হাবিৰ, বিচাৰ তি কৰানি লাগতৈ।
শিবদূত, বিষ্ণুদূত, বাৰো ৰাধা সখী অয়া মৃতা
নেনাৰ কোন অধিকাৰ নেই। যমৰ কৰ্ত্তব্য যমে
কৰতৈ। অন্য দ্যোৰ কোন অধিকাৰ নেই।

(যম উবা অয়া যম দণ্ডগো ধৰিয়া)

যম — আজি মি হুত্তোমেউ ধৰ্ম্মৰ পথগো ইলেলু —'আজিত্ত
মোৰ আদেশ হুন — হে মোৰ অনুগত যম কিঙ্কৰ
হুন, হবাকৰে হুন — আইৰ কালিত্ত লিশিং লিশিং
দূত হবা হবা জবৰদস অস্ত্ৰলো হাজিয়া যতগো
মৃতা আহিতাই হাবিতাৰে মোৰ পুৰীত হাজিৰ
কৰানি লাগতৈ হাৰপেইয়ো, মৃতাৰ গজে মি ছাড়া
আৰ কুংগোৰতাউ অধিকাৰ নেই। তুমি বিষ্ণুদূত,
শিবদূত বাৰো মৰ্ত্তালোকে গিয়া ৰাধা দূতীৰাংতো
হাবি মৃতা আছুলে আছুলে আনগা— যুদ্ধতে যেসাদেউ,
অইতৈ উহানাত যুদ্ধ কৰিয়া হাবিৰে জিতিয়া যেসাদে
এপেইৎ ফৌকৰানি লাগতৈ। যেগৈ এৰে দিতাৰাই
তা'ৰতা কঠোৰ দণ্ড — মোৰ আদেশ ডৰ নাপেয়া
পালন কৰ—।

যমদূত— জয়, যমৰাজৰ জয়। জয় যমৰাজৰ জয় (বাজানা)
কালিত্ত পুৰি ধৰ্ম্মৰাজৰ আদেশ মুৰ পাতিয়া লই-
লাং— আৰ আমি ডৰেইলতা কুংগো নেই— অস্ত্ৰ
ধৰিয়া বিষ্ণুদূত, শিবদূত হাবিৰগজে ফালদিয়া
পড়তাঙ্গাই— যুদ্ধ, যুদ্ধ— (প্ৰস্থান)

ব্ৰহ্মা — ধন্য যম, এতদিনে তোৰ মুনিঅকপাহান প্ৰকাশ
কৰলে— আশীৰ্ব্বাদ কৰৌৰি যুদ্ধহান জয় কৰিছ—

আৰ্য্যা – হুত্তেমেউ যম, মোৰ আজিকাৰ আনন্দৰ সীমা
নেই — আমাৰ প্ৰতিষ্ঠা আৰ ডিল নেই।

[ব্ৰহ্মা বাৰো আৰ্য্যা আতহানি তুলিয়া আশীৰ্বাদৰ ভঙ্গীত
প্ৰস্থান। যম তাৰ দণ্ডগো থয়া আতজোড় কৰলো]।

(পৰ্দ্দা'হান পড়িল)

৭ম দৃশ্য

(ফামহান— যম পুৰী)

[মৃতাৰূপী বীৰসিং বাৰো কুঞ্জলালৰ নিকুলানি]

বীৰ— হৰে কৃষ্ণ, হৰে কৃষ্ণ,— হে গলোকপতি নাৰায়ন
মোৰে বিষ্ণুলোকে নিয়া যাগা—।

কুঞ্জ – বম্ ভোলানাথ, শিবশঙ্কৰ — মোৰে শিবলোকে
নিয়া যাগা— ওঁ নমঃ শিবায়ঃ— প্ৰভু দয়া কৰ,
কৃপা কৰ—

বীৰ— হা কুঞ্জ, তিতে গলোকধাম নামনেয়া শিবলোকতে
কিয়া চাৰতা ?

কুঞ্জ— আঃ উতা কথা মোৰ কানে নাফৌঅক, গাঞ্জা
না আসুলেছংগৈ শিব বাবাৰ মহিমা কিতা হাৰ-
পেইতেই ? গলোকে গিয়া নাৰায়নৰ মেইখংহান
চেয়া চেয়া কয়দিন থাইতেইতা — আৰতে কিতা ?

বীৰ— মোৰত্তাতে প্ৰভুৰ পদ সেবাই হাবিৰ গজে— কোনত্তা নালাগেৰ—

কুঞ্জ— দ্রাত্ত ভণ্ড, হুতোমে প্ৰভু গিৰকে যদি মাতেৰ— হে ভকত্ত মোৰ জাঙ দ্বিয়হানিং তিন দিন আহান, খানা নেই, ঘুম নেই, বাহিৰে যানা নেই, অনবৰত থৌ গছাপি লাগতৈ বুলিয়া আদেশ কৰেৰ —মাং তি ম্যাকৰতেইগো ?

বীৰ— উহানতে কীসাদে ?

কুঞ্জ— উহান অইলেত্তে কীত্তাৰতাত্তে পদ সেবাৰ ম্যাৰী অকৰলেগা— !

(বিষ্ণুদূত্ত বাৰো শিবদূত্ত আকেইগিৰ নিকুলামি)

বিষ্ণুদূত্ত— কইতে বীৰসিং— মি প্ৰভুৰ আদেশে ত্তোৰে বিষ্ণুলোকে নেনাৰকা আহিলু ।

বীৰ— প্ৰণাম বিষ্ণুদূত্ত— (হমা দিল)

শিবদূত— হে মহাভক্ত কুঞ্জলাল— ত্তিঅউ সালো শিবলোকে ।

কুঞ্জ— প্ৰণাম— শিবদূত্ত (হমা দিল)

(হাবিহান প্ৰস্থান উদ্যত)

(নেপথ্যে— সাবধান, সাবধান কোংগিথাং আমাৰ মৃত্তাগি নেনাং আহেছত্তা - উবা অই, উবা অই—)

[যমদূত্তৰ নিকুলানি । পথগো বন্ধ কৰিয়া উবা অইলা]

বিষ্ণুদূত্ত বাৰো শিবদূত— আচানক, অমাটিক সাহস. বিষ্ণু ভক্ত বাৰো শিবভক্তৰে যমপুৰীত নেনাৰ তোমাৰ কী ক্ষেমত্তা ! এবে দেই পথগো, ত্বৰাকৰে এৰ্ৰা- কাৰগাই এৰে দেই— নাইলে—

যমদূত— হাঃ হা: হাঃ — ঔদিন গেলগা— যমৰাজাৰ হুকুম মৃত্তাহাবি যমপুৰীত যানাই লাগতৈ— এপেইং বিষ্ণু- ভক্ত শিবভক্ত বাৰো ৰাধাভক্তৰ খেই খেই বিচাৰ নাচলতৈ— ত্বৰা কৰে এৰেদেই—আমাৰ সময় নেই—

শিবদূত্ত— আচ্চা আমাটিকৰ হিম্মং শিবভক্তৰগজে অব- হেলা ! পথগো এৰা দেই— নাইলে— (ত্রিশূলগো তুললো)

যমদূত— আমাৰ গজে অস্ত্র তুললে মাহেইতে ক্ষমা নেই —কইতে হাবিহানে আক্রমণ কৰ—

বিষ্ণুদূত— আমি আকেইগিৰ পাংকাল চেই— (যুদ্ধ)

বিষ্ণুদূত্ত বাৰো শিবদূত্ত দাবদিলা । কুঞ্জলাল বাৰো বীৰ সিং ডৰহানে কলকৰাকলি দিয়া থাইলা ।

যমদূত— হা ! হা ! হা ! চেই যমদূতৰ পাংকাল চেই— যুদ্ধৰ ঠৌনা চেই— মেত্তমহান আহানাং শিবদূত্ত বাৰো বিষ্ণুদূত লেজ বেলেয়া দাবদিলা হা হা: হাঃ জয় ধর্ম্মৰাজ যমৰ জয়—

(যমদূত্ত হুগে লক্ষীসেনা বাৰো চন্দ্রাবতীৰেলো হমানি)

লক্ষী— জয় ৰাধে, জয় ৰাধে— আমাৰে যমদূত্তৰ অত্তেও কালকৰ—

চন্দ্রা— হে যমদূত গিৰকগাছি— আমিতে ৰাধাকৃষ্ণৰ ভক্ত । আমাৰে এৰে দেই বৃন্দাবনে যিকগা — কিম্বা আমাৰে বৃন্দাবনেত্ত ধৰিয়া আনলাইত্তা ?

যমদূত— চুপ. উত্তা কথায় কানা নাইতৈ, মৰলেই যম- পুৰীত যানা লাগতৈ । পাপৰ ভোগ কৰানিয়েই লাগতৈ— বিচাৰৰ থাংনাং তোমাৰ মুক্তি অইতেউ পাৰে নাইলে নৰকভোগ কৰানিয়েই লাগতৈ — অদাকাৰ হুকুম হান— হাট সালৈ যমপুৰীং যিকগা ।

(লক্ষী, চন্দ্রা, বীৰ বাৰো কুঞ্জলালৰে বাধিয়া সালকৰলা)

হাবিহানে— প্ৰভু কোৰাং থাইলেত্তা ৰক্ষা কৰ, ৰক্ষা কৰ

যমদূত— হাঃ হাঃ হাঃ ৰক্ষা নেই, ৰক্ষা নেই— (আসুলে, আসুলে হাবিৰেলো যমদূত্তৰ প্ৰস্থান)

(পৰ্দ্দাহান পড়িল)

৮ম দৃশ্য

(কুঞ্জলাল দাবদিয়া নিকুলিল । দ্বিয়আত্ত তুলিয়া লৌদেৰ লগে যমদূত্ত আগো)

কুঞ্জ— জয় যম, জয় যম, ওঁ নম: যমায় ওঁ নমঃ ৰবি পুত্রায়ঃ—

যমদূত— হেই ভণ্ড কি ক্ষেমত্তা থয়া মোৰ আত্তেও মুক-

দিয়া আইলেত্তা ? মোৰে না ডৰাৰ চেইত্তে—(বল্লমগো তুললো)

কুঞ্জ— মাৰলেউ মাৰ, কিন্তু মি যমভক্তগো অইলু— জয় যম, জয় যম— ওঁ নম: যমায়ঃ—

যমদূত— দ্যুত্ত ভণ্ড, খানিপ্পাৰা আগে ওঁ নমঃ শিবায়ঃ বুল্লে উগৈ মেত্তমহানাং ওঁ নম: যমায়: বুলৰতাতে কিহান ? অহানৌ হৰপৰ সাদে সৰহান পটানি- হান থাং ? মতলব চুট্টা— এব্বাকাহাৎ যমৰ ভক্তগো মালৈলেত্তা—

কুঞ্জ— হৰপগৈ সৰহান পটা পাবলেত্তে মিতে কিয়া নাৰ- তৌত্তা ? এহানাং কীহান ভুল অছেত্তা ? আগেদে মহাদেবৰ সৰহান পিদেছিলু— এবাকা যমৰ সৰহান পিদলু— মহাদেব উবাবেল্লু— যমৰাজা ধৰলু এহানাং কিত্তাৰ দোষ ?

যমদূত— তিতে কম লৌশিঙৰগো নাছংহে— তোৰ লৌ- শিঙে নিয়াম হাৰৌ অইলু। এবাকাত্তে মি যেসাদে যম কিঙ্কৰ— তিউ উসাদে যম ভক্ত। এবাকাতে দ্বিয়গীৰাং কোন ফাৰাক নেই।

কুঞ্জ— (ফালদিয়া) জয় যম, জয় যম. হাবিত্তা ধৰ্ম্মৰাজৰ কৃপা— নাইলে তি সেইক্ষ্যাং মানুৰে জ্বিৰ ভিতৰে বৰেয়া পুড়ন্তে হাংকৈ নাৰগো— উগোই এ কপাল- থিপা এগোৰে এসাদে মাত্তেই এহান আশা কৰে নাৰেছিলু—

যমদূত— আৰ ডৰ নেই তি মোৰ মাক্সপগোহে—

কুঞ্জ— জয় যম, জয় যম— যম ভজ, যম চিন্ত, যম কৰ সাৰ

যমৰ নামেত্তে অইত্তেই পাপেত্ উদ্ধাৰ

হে ইতাউ আমাৰ মৰ্ত্তা লোক ঔহানাং ধৰ্ম্মৰাজৰ নাঙ ধৰেকুৰা মানু নেই। যম আহিল বুল্লেই ডৰেয়া লুকেইত্তাৰাগা। এমনকি হপনেদে গিৰকৰ বাহন মৈস আগ দেহে বেল্লেতে আৰ উপায় নেই লগে লগে চাপাল দিয়া উসিল সিলকৰতাৰা—

যমদূত— অমাটিকৰ ডৰ !

কুঞ্জ— ডৰহে বুলৰ, মূৰ্চ্ছা যিত্তাৰাগা— কিত্তমান এপেইৎ আয়া হাৰপাউৰি যে আগেদে ভক্তলু দৌ এতা নাগৈত্তা অছে। যমদূতৰ প্ৰভাপ এহানেই প্ৰত্যক্ষ- হান— উহানেত্তে যম ভক্ত অইলুত্তা।

যমদূত— বাছাহে আজিকাৰ যুদ্ধহানৰ খবৰ লনাৰকা যমৰাজা গিৰক এবেদে আহেৰ পাৰা—

কুঞ্জ— হুত্তোমে—

যমদূত— ঔৰে চা—

কুঞ্জ— কৃপা কৃপা সেইক্ষ্যাং কৃপা. জয় যম, জয় যম, ওঁ নম: যমায়:— ওঁ নম: সূৰ্য্যপুত্ৰায়:— (যমৰ নিকুলানি)

যম— কিঙ্কৰ,

যমদূত— প্ৰণাম ধৰ্ম্মৰাজ

যম— এগত্তে কিয়া আত্তে জাঙে না বাধেছত্তা ?

যমদূত— ধৰ্ম্মৰাজ এগত্তে আপনাৰ পৰম ভক্তগো না—

যম— মোৰ ভক্ত ! আচানক—

কুঞ্জ— ওঁ নম: যমায়ঃ ওঁ নমঃ সূৰ্য্যপুত্ৰায়ঃ— জয় যম, জয় যম (জাঙহানাং পড়িল)

যম— এ ব্ৰহ্মাণ্ড এগোং মোৰ কোন ভক্ত নেই বুলত্তে আজি পয়লা পাগেলুগা মহাভক্ত আগ— মি হাৰৌ অইলু হুন কিঙ্কৰ।

যমদূত— আদেশ কৰিক,

যম— এ ভক্ত এগোৰে হবা ফামে থইসগা বাৰো তপ্ৰা পানিলো হিনা দিও। হবাত্তা খোৰেইয়া হাবি সমৈত হাৰৌ কৰিয়া থনা লাগত্তৈ।

যমদূত— যেসাদে হুকুম উসাদে কাম—

যম— মি যাউৰিগা— আজিউ হাবিৰে জিঙেহহান হাৰ- পেয়া নিয়াম হাৰৌ অইলু। (প্ৰস্থান)

কুঞ্জ— জয় অপাৰ করুনাময় যম ! জয় ত্ৰিতাপ কৰাবেয়া যম ! জয় প্ৰেমময় যম ! জয় সৰ্ব্বশক্তিমান যম। ওঁ নমঃ যমায়:। হাঃ হাঃ হাঃ আৰ চিন্তা নেই, নিথান তোৰ আৰ যানাৰ পথ নেই— তি আৰ বৃন্দাবনে যানা নাৰলে। তোৰ আশা ফৰসাং

গেলগা— এবাকাতে ষেসাদেউ এপেইং আহানিং পড়লে—

যমদূত— গিথানতে কিসাদেগো।

কুঞ্জ— মাৰুপ, মোৰ- মানে হেবানীউগো—

যমদূত – এব্বাকা আনে দিতুগা—

কুঞ্জ— না খানি বাছা, মোৰ সৰাত, কীৰ্ত্তন লইকবে বেলাক, আ. আনন্দ— গিথান, গিথান আৰ নিয়াম দিন নেই আকপেইং থাইতাঙাই।

যমদূত – ইতাউ আৰ ডিলকৰিয়া লাভ নেই—

কুঞ্জ – জয় যম, জয় যম। (দ্বিয়গীৰ প্ৰস্থান)

(পৰ্দ্দাহান পড়িল)

৯ম দৃশ্য

যমপুৰী

(যমৰাজা আসনে বহিয়া আছে। যমদূতে বৌদে, বৌদে ধূপ বাৰো বৰ্ত্তিলো অৰ্চ্চনা কৰতাৰা)

যম— হে কিঙ্কৰ তোমাৰে থাকাং দেউবি। এতাপাৰা পাংকালপা বিষ্ণুদূত, শিবদূত বাৰো ৰাধাদূত হাবিৰে যুদ্ধৎ পৰাজিত কৰিয়া মোৰ হুকুম জিংতা কৰে পাৰলাই— বা, কতিৰচুয়া হাবৌৰ ঘটনাহান—

যমদূত— প্ৰণাম ধৰ্ম্মৰাজ, হো-পূৰ্ব্বেত্ত পুৰি এসাদে আইন জাৰী অইল আইসতা এ অধম এতাৰ পাং-কালহান কতিহান আছেতা দেহুয়া দিলাং অইস। যুদ্ধতে থাক যমদূতৰ নাঙ হুনানি ফাং নেই বিষ্ণুদূত, শিবদূত বাৰো ৰাধাদূত এতা নিকৰতে নিকৰতে আঠু আঠুয়ে বাৰাবাবি দিয়া নিজে নিজে আপ্পানে পড়ে গেলাগা খিতাৰাগা।

যম— সাবধান, যুদ্ধহান এবাকাউ লয় নাছে— আমাৰ বিপক্ষদল ষেসাদেউ আৰাক আকথুকুম থেংঅনিব পৰিকল্পনা কৰতাই। উহানলো আমাৰতা আৰাকৌ কঠিন দিনউহানিৰ মুঙা মুঙি অনাৰকা প্ৰস্তুত থানা লাগতৈ।

যমদূত— প্ৰভু কোন ডৰ নেই, আমিতে থেঙনিৰকা বাছা-কাছা নাৰিয়া আছিগো!

(বক্ষীৰ হমানি। ধৰ্ম্মৰাজৰে হমাদিয়া)

বক্ষী— ধৰ্মৰাজ, ব্ৰহ্মা বাৰো ইমা আৰ্য্যা আপনাৰ দ্বাৰ দেশে—

যম— বা: নিয়াম হাবৌৰ পৌহান। ত্বৰা কৰে ভিতৰে আনগা—

(ব্ৰহ্মা বাৰো আৰ্য্যাৰ হমানি)

যম — স্বাগত, আদিদেব সৃষ্টিকৰ্ত্তা বাৰো ইমা আৰ্য্যা স্বাগত।

ব্ৰহ্মা— আশীৰ্ব্বাদ যম, মোৰ কথাহান থয়া মোৰে ষেহান ইজ্জৎ দিলে উহানৰকা মি চিৰকাল এহান তোৰাং ঋণী। মি নিয়াম আনন্দ পেইলু।

যম— হে আদি দেব, এহান নীতিৰ লালফামহান— মেপেই ধৰ্ম উপেইং যম, ষেপেইং সত্য উপেইং ধৰ্ম— উহানেতে এ কৰ্মএহানাং থালকবানিৰতা কিতাউ নেই।

আৰ্য্যা— ধৰ্মৰাজ, আৰ ডিলকৰিয়া লাভ নেই। এবা-কাতে কাম অকৰানি।

যম – মাতেদিক — মি প্ৰস্তুত।

আৰ্য্যা— এবাকাতে মৰ্ত্ত্যলোকে তোৰতাউ ভক্তনেই বাৰো আমাৰ তাউ ভক্ত নেই— উহানেতে যমপুৰিত্ত ভক্তৰে বুদ্ধি লৌশিং হিকাদিয়া তানুৰে মৰ্ত্ত্যৰমা দাপেঠাদেনা লাগতৈ।

যম — উত্তম — নিয়াম হবা প্ৰস্তাবহান— আৰাকৌ মাতে-দিক।

আৰ্য্যা— তোৰ নৰককুণ্ডত নৰকবাসী আছি এতাৰে মৰ্ত্ত্যলোকে দা পেঠা দেনা লাগতৈ— উতাই আমাৰ আতৰ অস্ত্ৰ—

যম— আচানক প্ৰস্তাব—

ব্ৰহ্মা— সৃজন কৰানি মোৰ আতে। নৰকবাসী ষদি আমাৰ কথা ম্যাকৰতাৰা উহান অইলে মি তানুৰে মৰ্ত্ত্যলোকে দাপেঠা দিতৌ— অতি কম সময়ে মৰ্ত্ত্য-লোক আমাৰ শিষ্য, ভক্তলো চাবাপাহান অইতাই—

যম— ইমে এব্বাকাৰগাই— কৈতে, কিঙ্কৰ,—

(কিঙ্কৰ বা যমদূতৰ হমানি। হমাদিয়া)

যমদূত— ধৰ্মৰাজ, আদেশ কৰিক।

যম— যাগা— নৰকৰ নেতা চাৰিগো আহান এব্বাকাৰ গাই এপেইং হাজিৰ অনাৰকা জানাদেগা—

যমদূত— ধৰ্মৰাজৰ আদেশ— (হমাদিয়া প্ৰস্থান)

ব্ৰহ্মা— তোৰ ইৰাইৰি কাম এহানৰকা তোৰে থাকাং দেওৰি যম—

যম— হবা কাম মাত্ৰই লগে লগে— এহান শাস্ত্ৰৰ বাকাহান—

(যমদূত নৰকৰ চাৰিগো নেতালো হমেইল। থদিয়া প্ৰস্থান। চাৰিগো নেতাই হাবিৰে হমা দিলা)।

১ নং নেতা— জয় ধৰ্মৰাজৰ জয়—

অন্য নেতা— জয় ধৰ্মৰাজৰ জয়, জয় ধৰ্মৰাজৰ জয়—

১নং নেতা— প্ৰভু, আদেশ কৰিক, এ অধম এতাই আপনাৰ কিহান উপকাৰ কৰে পাৰতাঙাইতা?

যম— হুন, নৰক নেতা, বিশেষ কাম আহানৰকা তোমাৰে ডাকদিলুতা। তুমি নৰকৰ মানুউতাৰে যদি বুঝা পাৰৰাই উহান অইলে তোমাৰতা দলাগ' লাভ অইতৈ। এবাকাতে মনহান দিয়া হুন তুমি যদি মৰ্ত্ত্যাত জৰম অয়া মি বাৰো ব্ৰহ্মাৰ ভক্ত অইতে আপত্তি নাকৰাই উহান অইলে তোমাৰে নৰকেত্ত মুক্তি দিতৌ!

হাবিহান-- প্ৰভু আমাৰ কোনো আপত্তি নেই— এব্বাকাৰ গাই আদেশ কৰিক।

যম— বেশ, এবাকাতে হুন— তুমি মৰ্ত্ত্যলোকে গিয়া ব্ৰহ্মাৰ মন্দিৰ, যম মন্দিৰ যমপুৰাণ, ব্ৰহ্মাপুৰাণ বাৰো সংহিতা কিতা কিতা নূৰা কৰে লেংকৰিয়া নূৰা নূৰা মন্ত্ৰ হাজেয়া মানুৰাং বিলানি লাগতৈ। চেইতা তুমি পাৰতাৰাইতা—

হাবিহান— প্ৰভু কোনো চিন্তা নেই— মন্দিৰে মন্দিৰে মৰ্ত্তাহান বুজেইতাঙাই। ক্ষেত্তিৰ বি পেয়া এৰাদেনা নেই।

ব্ৰহ্মা— নিয়াম হাৰৌ অইল্, তোমাৰ কথা হুনিয়া— এবাকাতে হুন সৃজন কৰেকুৰা ব্ৰহ্মা মি—

হাবিয়ে— জয় ব্ৰহ্মা (হমা দিলা)

ব্ৰহ্মা— তুমি মৰ্ত্ত্যত গিয়া লেৰিক ইকৰিয়া প্ৰচাৰ কৰানি লাগতৈ— ব্ৰহ্মা ভজলে, হবাশৌ, ধন-পয়সা, বিদ্যা, নূৰাৰা পানি, বিপদেত্ত উদ্ধাৰ, চাকুৰী, বেপাৰ ভাগ্য এতা কিতা নানানতাৰ মূলাধাৰ অয়া ভক্তৰে কৃপা কৰতৌ। বাৰো যম পূজা, যম ভজলে মানু দুঃখত্ত, পাপেত্ত মুক্তি পেয়া যমপুৰীত আনন্দ অয়া থাইতাৰা। যম ভক্তৰ নৰকভোগ নেই। যম ধাৰ্মিক বাৰো মানব প্ৰেমিক আগ' এতা কিতা প্ৰচাৰ কৰিয়া মানুৰে বুলানি লাগতৈ।

যম - মোৰ ভক্ত যমপুৰীত আহানি ফাংনেই ফুলৰ ৰথে যমদূতে কাকৰিয়া আনন্দধামে থ'দিতাই। মোৰ মন্দিৰে দীপদান কৰলে তাৰ ভাগ্য থামপালগৰ সাদে সাতয়া থাইতৈ।

হাবিহান— প্ৰভু জিংতা কৰ, আপনাৰ আদেশ পালন কৰতাঙাই। আৰ ডিল নাকৰি এব্বাকাৰগাই আদেশ কৰ অমি নৰকেত্ত মুক্তি অইক।

যম— (দণ্ডগো ধৰিয়া) আজিত্ত মোৰ হুকুমে নৰকৰ মানুহাবি পাপেত্ত মুক্তি পেইলা— তুমি মুক্ত।

ব্ৰহ্মা— মি ব্ৰহ্মা আদেশ কৰৌৰি মুক্তি পেইলা আয়া হাবি মৰ্ত্ত্যলোকে নাঙ কৰা বংশত জৰম অকা—

(বাজানা)

আৰ্য্যা— যম, এবাকাতে মৰ্ত্ত্যৰ মানু কম কৰিয়া সমতা ৰক্ষা কৰানি লাগতৈ। উহানেত্তে মৰ্ত্ত্যলোকে অতিসত্বৰ, মড়কী, নানান ব্যাধি, বৈচাল, যুদ্ধ এতাকি তালো মানুমাৰিয়া হুদালা অইতৈ। নৰকগি বুজানি লাগতৈ— কিয়া বুল্লে নৰক কোন অবস্থাতেই খালি থনা থকনেই। নাইলে আমাৰ ৰাজনীতি বাৰো লাহুলে যিতৈগা।

যম— আৰ ডিঙ্গ নেই মৰ্ত্ত্যৰমানু কমকৰতৌ ডৰ নেই।

আৰ্য্যা— এবাকাতে হাবিহানে মাত— জয় ব্ৰহ্মা, জয় যম,—

হাবিহান— (উবা অয়া) জয় ব্ৰহ্মা, জয় যম, জয় ব্ৰহ্মা, জয় যম। মৰ্ত্তাহান তকদকাৰ কৰিকগা।

(পৰ্দাহান পড়িল)

সমাপ্ত

নিৰাপদ প্ৰসৱৰ বাবে

গৰ্ভাৱস্থাত, প্ৰসৱৰ সময়ত আৰু প্ৰসৱোত্তৰ কালত, চৰকাৰী চিকিৎসানুষ্ঠানৰ সহায় লওক।

চৰকাৰী চিকিৎসানুষ্ঠান সমূহত গৰ্ভৱতীলৈ প্ৰসৱপূৰ্বক, প্ৰসৱকালীন আৰু প্ৰসৱোত্তৰ সেৱাসমূহ বিনামূলীয়াকৈ আগবঢ়োৱা হয়।

গ্ৰাম্যাঞ্চলত প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত ধাইৰ আৰু স্বাস্থ্যকৰ্মীয়ে স্বাস্থ্য উপকেন্দ্ৰৰ যোগেদি এনে সেৱা আগবঢ়ায়।

মনত ৰাখিব

হস্পিটেলত কিম্বা—ধাইৰ সাহায্যত ঘৰতে প্ৰসৱ কৰোৱাটো মাক কেচুঁৱাৰ সুৰক্ষাৰ বাবে অতি প্ৰয়োজনীয় কথা।

অসম চৰকাৰৰ স্বাস্থ্যসেৱা সঞ্চালক (জনসংযোগৰ দ্বাৰা প্ৰচাৰিত ।)

MENGSEL : Regn No. KAC-1/92/155 □ Jan-June/93 □ (Rupees Ten only)

Mengsel : A quarterly Magazin published by Miss Bidhisha Singha, Pub-Sarania Guwahati and Printed by her at Eastern Printers, R. G. Baruah Road Guwahati—24.

Editor.—BIDHISHA SINGHA.